

Veritate iustitiam muniti et non tendere divi
Virg. lib. VI

pro Don Birkmeyer
1896

Leoni III.

Patri Sanctissimus,
Sancte, defuncto.

Deflemus tristi carnum irreparabile casu,
Et ferimus sanctas fragrantia thura per aras,
Cum late reuolunt moesto pia carmina Tempus
Et partem precibus soluantur pectora nostra.
Per omnes populos, per regia splendida tecta
Dat gemitus, qui supremum comitentur honorem,
Intersintque orbis lacrymis, solatia luctus
Exigua ingentis, absenti at celebata Diuo.
Nulla dies unquam nomen immortale Leonis
Vi letis tanget, dum lucida sidera current
Mundi, Imperiumque Pater Romanus habebit.
Peractis iuris Coeli inuidabile pignus
Aeternae pacis, promissae gentibus orbis,
Ac humanarum contemnens irrita rerum,
Sanctum animum Coelo fidentes reuoluit alto.
Disiectae at gentes longe lateque per orbem,
Et qua montis erant metae, pia Ronula tellus,
Integra vota tamen solennesque ordine pompas
Suscipiunt, lauantque suis altaria donis.
Ite per continuas ibunt praecordia laudes,
Ut nostri maneant in Pelli'gione nepotes.
Terz. Habebant.
Prof. Schol. Sandoniu.

2170.

MATHIAE CASIMIRI

S A R B I E V I I

POETAE POLONI

CARMINA.

2018

Commentarium perpetuum in Carmina MATHIAE CASIMIRI SARBIEVII e Soc. Jesu et Poëtae Poloni a nostris Professoribus conscriptum, legimus nihilque in eo, quod vel Sanctae Religioni maculam aspergat, vel supremi Regiminis incolumitatem turbare posset, reperimus. Dabamus Varsaviae die 27 Mensis Julii 1830 Anno.

P. Adamus KAMIONOWSKI Praeceptus Prov.

P. Cajetanus Kamieński Ex Prov.

P. Jacobus Ciastowski Consultor.

P. Paulus Redecki Consultor.

P. Edmundus Andraszek Assistens

Secretarius.

MATHIAE CASIMIRI
S A R B I E V I I
P O L O N I

E SOCIETATE JESU.

C A R M I N A

I N U S U M

JUVENTUTIS POTISSIMUM SCHOLASTICAE

C U M C O M M E N T A R I O

A P.P. SCHOLARUM PIARUM
P O L O N A E P R O V I N C I A E

E D I T A

V A R S O V I A E
Typis Scholarum Piarum Anno

1830.

79564

Capior maxime nostratibus.

Cic. V. Tusc. 90,

DE EDITIONE
OPERUM LYRICORUM
MATHIAE CASIMIRI
SARBIEWSKI

SUSCEPTA a PP.
SCHOLARUM PIARUM.

VARSAVIAE

1829.

QUOD sit, fueritve de SARBIEVIO iudicium virorum, qui a seculo XVII. inde usque de literis latinis bene mereri conati sunt, id vero quam plurimae passim per omnem, quae late patet, Europam editiones tentatae et saepius repetitae, manifesto comprobant. Simul enim prima 1625 Coloniensis, lucem publicam aspexit, mox in auctore nostro iteratis vicibus excudendo Vilna, Antverpia, Roma, Parisii, Gedanum, Amstelodamum, Colonia Agrippina, Argentoratum et denique Buda Hungarorum inter sese literario quodam certamine contenderunt; cum novas

semper editiones suas, vel absolutiores conquisitis undique vel fragmentis, vel operibus ita dictis posthumis molirentur, vel rudiorum vetustatem arte typographica recentiore superaturos existimarent. Perventum est eo denique, ut immobilibus characteribus elegantissimis Budae Hungarorum anno 1824. prodierit. Sed omnibus his editionibus praestitum nihil ultra est, quam quod priores pleraeque et potissimum nitidiores, Argentoratensis et Budensis stereotypa, quae utraque penitus convenit, vitam auctoris praeferrunt, et indiculum geographicum appendicis vice additum habent. Praestitum inquam nihil, adeo quidem, ut antiquarum editionum errores plerique impune per omnes recentiores hospitari permissi, neque etiamnum Philologorum sententia exilio merito damnati sint.

Ut rei veritatem cognoscere possis, Odam Lib. primi XII. mecum examina, et videbis, quantopere alia super aliam editio, in priorum verba jurantes peccarint, et quantopere indiculus geographicus sit imperfectus, quamque lectorem ipse omnium Editionum consensus dubium ancipitemque relinquat.

Versus 36 Dactylicus-Alcaicus haec habet verba: *Et Tyros et Genoëssa flavo* etc. frustra tu *Genoëssam* in geographico indiculo quaesiveris, frustra in Strabone, Ptolemaeo et aliis ejus argumenti scriptoribus. Ac nisi mihi Geographicum Dictionarium Stephani et ejus editoris L'Holii evolventi forte fortuna in oculos *Gonoëssa* incidisset, Delio alicui urinatori expiscandum eum locum relinquere coactus fuisset. Sed ejusmodi fortuita expeditio plurimum mihi profuit ad alios ejusdem Odes errores indagandos. Itaque postquam in 56 versu geographice explicando, atque in *Arasino* quaerendo oleum et operam longam perdidissem, mox in mentem venit, vocalem unam vel alteram in aliam esse commutandam. Neque ea opinione sum falsus; prima enim quaestura felix fui, atque *Erasmus* inventus omne dubium correctionis sustulit. Compluseculi item aliorum auctorum loci ad locos ostensos Sarbievii explicandos insaanum bene opitulati sunt, et me gaudii compleverunt. Cum enim Sarbievius *Gonoëssam* auro suo pallescere fingat, necesse est *Gonoëssam* auro divitem fuisse. Opportune Homerus

Iliad. β. versu 573. Γονοῖσσαν αἰπεινήν, altam excelsam Gonoëssam dicit. Eustathius porro in eum versum: Γονοῖσσα δὲ ἀκροτηριον Πιλληνης ἣτις ἐξηθῆσεται κατωτέρω. διο και αἰπεινήν αὐτην ὁ ποιητης καλει δια το των ἀκροτηριων ὑψηλον, ὡς ἐπι πολυ — ὁ δὲ γεωγραφος Φησιν, ὅτι μετα Σικυωνα Πιλληνη κειται quibus verbis indicatur Peloponnesi urbs sita ad Sicyonem, quae erat quasi Peloponnesi una cum Corintho janua, ut a nostro Sarbievio accipi pro tota Peloponneso potuerit; quae etiam αἰπεινή dicitur, eo quod in ejusmodi ἀκροτηρια, quae sunt urbium arces munitissimi scilicet loci, cum obsiderentur ab hostibus, civium divitiae congeri solitae fuerint. Erasinum vero Peloponnesi fluvium et Plinius laudat et Ovidius Metamorphoseco Lib. XV. et Paus. Lib. VIII et Strabo Libr. 6. Plurimum tamen Stat: in Theb. lib. 1. huc facit, qui eodem ac noster epitheto usus: *Erasinum gelidas ad Arctos surgere fingit.*

Nam errorem versus {39} facile animadvertere licet cuique, nisi penitus hospes sit Metricae latinae. Est enim versus jambicus quaternarius seu dimeter hypercatalectus pro

ratione strophae Alcaicae , quam duo Alcaici choriambici , tertius Jambus , quem dicimus , quartus alcaicus dactylicus constituunt. Nuspiam autem vel in Horatio vel in Nostro repereris primum pedem Jambici hujus Anapaestum , qualem necesse est fieri , si admittas lectionem *Phithieque* , quod mendum in utramque ultimam Argentoratensem et Budensem irrepsit , et quod nullam non modo pro se auctoritatem habet , sed antiquioribus editionibus imprimis Antverpiana Anni 1632 facili negotio refutatur , quae *Phitieque* lectionem veram et antiquam tuctur. Porro in versu 64 leguntur verba ; *Hunc Paphii rogat ora Cypri* , quae necessario commutanda sunt in *Paphiae rogat ora Cypri* : nuspiam enim me legere memini *Cyprum* in genere masculino , qui error non recentium modo , sed antiquarum etiam editionum est. In versu quoque 80 *Throezen* aspirata priore consonante legitur , quod omni orthographiae et auctoritati antiquorum repugnat , quae constanter lectionem *Troezen* obtinent. Vide Stephanum de Urbibus , ubi non in litera Θ sed τ reperitur.

In versu denique proximo 81. *Caeaeque valles* duplici *ae* occurrit, quod non est orthographicos ex modo laudati Stephani sententia. Ait enim: *Κῶς πολις καὶ νῆσος . . . Τῶ ἰθρικῶ Κέϊος καὶ ἰκτάσει Κήϊος, ὡς τῆς Τέϊος καὶ Τηϊ-
ος δια διφθογγου.* Ex quibus apparet omnino scribendum esse: *Caeaeque valles*.

Atque ita sex erroribus unam Oden expedisse nobis videmur: quorum antiqui rationem habuere nullam, quod nemo commentationem suscepit, nemo indiculum Geographicum negligentissime alioquin confectum, ausus est reparare. Sequitur inde, nisi quis obstetricias manus adhibere conetur, Auctorem nostrum Editionibus multiplicatis, adeo denique defoedari necesse esse: ut postremo erroribus etiam accumulatis vix possit aliquis sensus cerni. Unde sapientissime opinor Cl. Professorem Universitatis nostrae *πελούμαθη* Wölkium edixisse in dissertatione sua de Sarbievio, quam praemisit Programmati Universitatis nostrae Varsaviensis anno 1825 esse etiamnum locos qui in auctore nostro sint corrigendi. Exempla esse voluit locum ex Ode XV. Lib. I. cujus hic est textus: *Cum versa Thracum parma*

tremantibus, *Fronderet hastis*; cum *celer Artacen Turresque Byzanti probrosis Concanus assonuisset armis*. Ait vero clarissimus Professor videri sibi pro *fronderet* substituendum *frenderet*; adeo, ut inde necesse sit, hanc constitui sententiam: Cum versa parma Thracum *frenderet* hastis *tremantibus*. Sed pace ejus dixero: hic saltem nulla mutatione opus esse, quomodo enim parma *frendere* armis *fremantibus* potest? *Frondere* vero cur non? Parma versa est equitum parma in fuga in tergum rejecta: in eam parmam plurimae Polonorum coniectae hastae inhaerentes tremebant superiore sui parte cum cuspis ipsa se intra parmam insinuasset, atque ita infixae et haerentes hastae speciem frondentium parmarum, quasi fronde lignea hastilium exsurgentium haberent. Praeterea *frondere* Sarbievius item usus est translate Ode XVIII. Lib. I. v. 7.

Sed vel maxime huc facit locus ex Lucani Lib: VI. v. 205. quem Sarbievius noster hoc loco sequutus videtur: ubi Lucanus heroa suum Scaevam fortissime pro muri ruina certantem et telorum tempestate obrutum descri-

bit his verbis: *densamque ferens in pectore silvam. Frondere* arborum et silvarum est: unde nec *frondere* substituendum. Ceteros quos ipse jam prospicio emendandos locos tempori servabo,

Judicia porro de Sarbievio nostro, multo illa honorificentissima sunt, quae Langbeinius longa serie retexit, quibus addendum nihil quidquam existimarem, nisi animum maximopere perstrinxisset anonymi cujusdam Germano-Borussi Philologi in prima Rathsmannianae editionis pagella scripta literis vix lectu facilibus, et impulisset sententia, ut eam apponerem integram, quantum quidem perlegi potuit:

„ SARBIEVSKI ein Pindarisch gebildetes
 „ Genie ist dem vom Herder herausgegebenen
 „ Balde noch überlegen: hat weit mehr
 „ Schilderung (haec maxime vox suspecta
 „ legenti fuit, et anceps, adeo quidem, ut
 „ primo intuitu pronior fuisset in vocem Schickung)
 „ ist gleichsam der Gränzstein zwischen
 „ antiker und moderner Dichtkunst
 „ Es war eine Zeit, wo das fleissige Lesen
 „ seiner Gedichte zur Tagesordnung gehörte
 „ und

„ und wo sogar Kritiker den Sarbiewski einem
 „ Horaz an die Seite, wohl gar über
 „ setzten. Eine beträchtliche Anzahl der
 „ Auflagen seiner Gedichte beweist, wie häu-
 „ sig er bis in die Mitte des laufenden
 „ Jahrhunderts gelesen worden sey, und
 „ jeder der sich mit der Dichtkunst nicht
 „ als Reimschmidt beschäftigt, kann den
 „ ehrlichen Polaken nicht entbehren.

Meo illam periculo in gratiam eorum
 qui literarum germanicarum sunt rudes ita
 latine exposui.

Sarbievius Pindaricum nactus ingenium
 ipsi etiam Balde, quem Herderus nuper eden-
 dum curavit, superior est, eumque fictionis
 facultate antecellit, ut recte Sarbievium ap-
 pellare possis terminum, qui antiquam illam
 Poësin a nostra hac posteriore discriminat.
 Erat enim tempus, cum diligens Sarbievii le-
 ctio ad diurni temporis ordinem pertineret,
 imo etiam literarum ingenuarum Critici Sar-
 bievium non equipararent solum, sed ipsi
 Horatio anteferrent. Editionum inter se
 certamina comprobant, quam frequens fuerit
 ad dimidium seculi nostri, ejus legendi com-

mendatio, et quantopere nemini cuiquam, qui in Latio non hospes versari, vel cudendorum versuum Poëtastri nomen evitare velle videretur, cui inquam egregius Polonus ignotus esse impune posset,

Et si quid fuit, quod stomachum Cardinalis Durini adversus Sarbievium potuit excitare; tum illud aliunde ortum non esse, quam ut scriptore nostro Sarbievio postposito, alterum Pindarum Polonum orbi literario ignotum tanto pluribus in coelum laudibus ferret, tuto gaudere, de Sarbievio securis, licet.

Nostrum Rossi, Galli, Angli, Itali, Hungari, Scoti classicorum numero Scholis suis praelegendum destinaverunt.

Neque nos in Editionem praesentem excitatos a popularibus nostris quisquam credere in animum inducat: exteri nos, quibus Polonica nostra inspersa carminibus negotium facessebant, tandiu quietos esse passi non sunt, donec manum operi adhibuisse cognovissent.

Fatemur plurimis locis plura fortassis a nobis desideranda, alibi pauciora fuisse.

Sed illud identidem animo legentium obversetur, nos pro instituti ratione omnia nostra scholasticae juventuti impensa debere.

Aliorum petentium voluntas semel excitatos, ad discipulorum profectum continuo incitabat. Professor diligens illud maxime ob oculos sibi defigat, nos perpetuis exemplis classicis demonstratum inivisse: quantopere Sarbievius latini sermonis puritatem Polonus persecutus fuerit, et quantum Romana Lauro dignum se praestare contenderit.

Collatis enim, quod nobis maximae curae fuit Latinorum Poëtarum locis, apparebit, ubi nos Poëtae nostro primas aliquando prae ipsis exemplaribus Latinis tribuere ausi merito simus, tum vero vel maxime, si quid nostro commentariolo minus apte explicatum repertum fuerit, ex aliorum auctorum locis parallelis haurire tanto plus lucis et intelligentiae liceat.

Quid porro ipsis discipulis jucundius, quam videre popularem suum Sarbievium sumnis illis omnium retro seculorum viris collatum? Quid ad aemulandam laudem vehementius? quid ad comparandam obiter classicorum coguitionem facilius esse potuit?

Atque hic jam in limine liceat meritissimas gratias agere Generoso Magnifico Domino Rudominae, qui collectis undique in rem praesentem monumentis literariis operam nostram multum adjuvare, vel in Familiarum Lithvanarum origine indicanda vel in geographicis descriptionibus locorum expediendis contendit. Utinam alii quoque, si dignam praesentem judicaverint editionem, in medium prodesse conentur!

Illud denique etiam falsos esse lectores nolumus, futuro nos commentario nostro Grammaticam latinam, praemissuros, ad eamque deinde commentarium hunc collineatum iri. Cumque eadem Grammatica, quam a 30 annis, et quod excedit, meditabamur, nonumque in annum confectam premebamus jam prelo subdita sit, nihil inde morae Sarbievio nostro, et aliis octo Lyricis Polonicis uno tenore edendis timeatur. Imo commentarium eo contractionem sperare licebit, quod novarum animadversionum grammaticarum non vestigia, sed ipsa, ut ita dicam, cubilia verbis paucissimis poterunt indigitari. Postremo est quod gaudeamus, Versionem Poëtae

nostri in linguam patriam faustissimis avibus
ferri penna Egregii P. A. Załeski Ordinis S.
Benedicti Professi et Professoris Pultoviensis.

Valete amici Scholasticae eruditionis.
et favete!

MATHIAE CASIMIRI SARBIEVII Vi-
tam Poëtae nostri hic Tibi, lector amice
sisto breviusculam, quae Tibi Odas Libri
I. evolventi, et comparanti, in lumine suf-
ficienſi collocatura sunt. Aliam molimur,
quae suscipi vix ad initium III. Libri poterit,
eo quod multis indigebit vel itinerum spatiis
ad loca natalia arbitranda et vitae domesticae
latebras inspiciendas, vel virorum instituto
nostro faventium consiliis conquirendis.

Nobili loco natus Sarbievius 1595 anno
avo usus est cum toga tum sago illustri; sed
eum fortunae volubilis rota ita obtrivit, ut pa-
trem ejus cum honoribus tum facultatibus
plerisque exuendum non dubitaverit. Mater
gente Milewska probitatem instillans, opti-
mis moribus adolescentem efformavit. Jam-
que domesticis institutionibus jam a PP.
Jesuitis Pultoviae humanioribus literis imbu-
tus, latinae lyrae appetentissimus ibidem ad

Narviam Musarum primitias modulabatur, cui rei argumento sit Ode ad Narviam quae Libro II. locum 15 explet, omnium odorum quantum puto, elegantissima, et tamen in optima editione Antverpiensi Moretina nescio quo fato omissa.

Impensa duorum annorum opera Philosophiae mox cum digniorem ostendit, qui in tirocinium vitae religiosae Patrum Societatis JESU Vilnae anno 1612 susciperetur. Annum unum Novitius, mox duos Philosophus, annis perpetuis novem ibidem Rhetoricam in Academia est professus. Haec inter, quam suae Poëseos non esset oblitus mirifice declaravit Oda ad Stanislaum Kiszka Episcopum Samogitiae, cum Cathedram Episcopalem ascenderet, 1618; et paulo post, anno videlicet 1619 ad Joannem Chodkievicium, cum Gymnasium Crosense dedicaret Panegyricus versu heroico decantatus. Utrumque carmen reperies inter Miscellanea.

Theologiae audiendae maturus ei sese disciplinae addixit domi a Professoribus suis erudiendus ab anno 1616, horasque suas inter Philosophiam complendam, et Theolo-

giam inchoandam egregio certamine desper-
 titus est. Cumque dignum videretur Sarbievii
 ingenium, quod subjecta undique materie
 Poëticum et Theologicum efformaretur, mis-
 sus est a Patribus Societatis Romam, ad do-
 micilium illud et sapientiae severioris, et Re-
 ligionis ex fonte utique purioris: et patriam
 summorum illorum: Virgilii et Horatii Poë-
 tarum.

Romae commoratus videtur annos quin-
 que, adeo quidem, ut creditu difficile sit,
 quot illic libros partim componere, partim
 absolvere coepisset, quot virorum quarum-
 que gentium amicitiam contraxerit, quan-
 torum sibi vel Principum vel Moeenatum
 animos conciliaverit, quibus laudibus et
 quo honore Romae habitus fuerit, quodque
 sui Romae reliquerit desiderium, cum scien-
 tiarum plurimarum, quas ipse locus suppidi-
 tabat, divitiis auctus in Patriam redire con-
 tenderet. Antiquitatum eximia cognitione di-
 ves Poëtico stylo eam comparavit et copiam
 et facundiam, ut ab Urbano VIII. ad casti-
 gandos hymnos ecclesiasticos adhibitus, mo-
 numenta et vestigia plurima suae indolis in

iis reliquerit. Celebratur Hymnus Paschalis ab ejus incude venustior rediisse: nihil tamen similis mihi quidem videtur quod primo intuitu magis τοῦ Sarbievium ἕξι, quam Hymnus in Festo Gratiarum actionis pro victoria ex Turcis anno 1621 ad Chocimum relata, in Breviariis nostris x Octobris ab Urbano eodem recitari jussus.

Redux in Poloniam 1627 anno in Academia Vilnensi Rhetoricam iterum, Philosophiam deinde, et denique Theologiam profitetur. Cumque inauguraretur praesente Vladislao IV. et Nuntio Apostolico ab ipso Rege annulo dignatus est, qui nunc omnium Doctorum Theologiae manus exornat, cum eum Magistratum adipiscuntur.

Inter haec Lechiadi XII. Libris a se conscriptae expoliendae continuo vacat, donec a Rege Varsaviam vocatus, Praeconi verbi divini munere functus, eundemque Regem ad Thermas deinde Baadenses comitatus redux, 1640. sanctimonia vita illustris annum agens 45 Varsaviae magno omnium et Regiae domus luctu extinctus est.

MATHIAE CASIMIRI

S A R B I E V I I

CARMINUM LIBER I.

ODE I.

ARGUMENTUM.

Quod cuique mirum videri possit, Editio stereotypa Budensis Anni 1822 aliam omnino præfert Odæ hujus inscriptionem, quam omnes antiquæ. Hæ enim constanter: *Ode I. ad Urbanum VIII Pontificem Max. cum infestæ Thracum copiae Pannoniâ excessissent: cum illa: Ode I. ad Urbanum VIII Pontificem. Describit bona, quæ summum Urbani VIII Pontificatum universo orbi commendatura sunt.*

Cur editio Pannonica nolit mentionem fieri Pannoniæ, haud parva subesse ratio videtur. Aut enim noluit *infandum renovare dolorem* in limine legendi Poëtæ, quem facit maximi, quippe quæ malorum a Turcis illatorum immemor esse nequeat; aut Historiæ patriæ magis gnara adduci demum potuit, ut mutandam inscriptionem audacter susciperet. Si Hungari asserere voluerint prius, liceat condolentibus nobis, ita illud ferre, ut auctorem nostrum Budensi stereoty-

po primum omnium prodire grati ferimus. Sin posterius tuebuntur, tanto nos sciant paratiores, ut in eorum sententiam pedibus eamus, quanto ex fonte aquam haurire quisque, quam ex rivo mavult. Ceterum ambas lectiones conciliari posse videamus. Infestas Thracum copias excedere Pannonia non potuisse, nisi pace composita, extra dubium est positum. De pace quidem Germanorum cum Turcis inita legere licet in Adparatu ad Historiam Hungariæ sive Collectione Miscella Monumentorum Mathiæ Bel Posenii Anno 1735 edita, in monumento VIII. inquam, Decadis I. id est: Georgii Zawodskii Diario Rerum Hungaricarum memorabilium ad Annum MDCVI hæc verba: „ Die 2 Septembris profecta est Sua Magnificencia Comes Georgius Thurzo Viennam, ubi præter „ alia publica negotia induciarum et pacis cum Turca transactionem, cum ceteris nonnullis ad id delegatis Dominis Commissariis Comaromii congregatis „ assumsit, eamque divina adspirante gratia feliciter „ perfecit: ” Ea acta sunt Imperatore Germanorum Rudolpho II. et Magno Sultano Achmete I. Ejus pacis articulus tertius, ad rem nostram potissimum pertinens, his verbis conceptus erat: „ Uterque Imperator cavebit, ne quid hostile fiat a suis, ubicumque demum „ fuerint, sive in Hungaria sive alibi. Porro in eodem Diario paulo post, scilicet ad annum MDCVIII. „ hæc habes: ” Die 24 Martii Turcæ pro nova pacis „ tractatione cum CLXV equitibus Ujvarinum ingressi „ sunt, cum quibus pro Legalis a Basso (Basza) Bu-

„ densi missi fuere Amhat Tihaja, Mustapha Effendi,
„ et Hussam Begus Simontconyensis. Sequentibus
„ diebus usque ad XXVII cum iisdem Turcis tracta-
„ tum ac disceptatum; tandem Deo auxiliante, tam
„ de semel conclusæ pacis confirmatione, quam orato-
„ rum Constantincpolin dimissione, . . . conclusum ac
„ determinatum est.” De egressu copiarum Turcicarum
nihil in loco utroque. Illud forsitan malis, Sarbievium
gaudio abreptum, cum paulo post eam pacem, Poloni
Othomanum, anno videlicet 1621, die 10 8bris ad Cho-
cimum fudissent, qui eis ultro honorificentissimam pa-
cem concessisset, existimasse, aut in votis certe ha-
buisse, ita Turcas ex omni Hungaria, ut a finibus
Poloniæ, abscessisse. Denique etiam illud constat,
ultra tempora, quibus hæc ode certo scripta erat,
Turcas in Pannonia fuisse. Igitur si *το infestas* sequi
libet, valeat hæc sententia: infestas copias Thracum
esse desiisse, postquam pax inter utramque gentem,
Pannonos scilicet et Turcas constiterit. Nos ab Hun-
garis stamus, et eorum argumentum defendimus. Sar-
bievius enim, ut Virgilius olim cum Consulatu Pollio-
nis, ita cum Pontificatu Urbani VIII. aureum seculum
rediturum fingit, et vaticinatur. Ceterum scripta est
Romæ sub finem anni ejusdem, quo Urbanus VIII.
summus Pontifex creatus est 6 Augusti 1623, inau-
guratus vero Mense Octobri, cujus mentio fit in Ode
ipsa.

O D E.

Jam minae saevi cecidere belli,
 Jam profanatis male pulsa terris
 Et Salus et Pax niveis revisit
 Oppida bigis.

Ad vers. 1. *Minae cecidere*, sc. desiere *ustaly* ut Horat IV. Lib. Od. 2. 15 *Cecidit flamma Chimaerae*.

ad vers. 2. Profanus in genere omne id, quod est *propi. e*; *ante sanum*: Hinc: *profani boves* ante sanum constituti, et secures Pontificum praestolantes. Profanus aeque ille, cui sacris non initiato, in *sanum* ingredi non licebat. *Profanatum* denique quod ex sacro usu, humanis usibus promiscuum factum, pollutum et contaminatum, extra sanum projiciebatur. Dicuntur *terrae vitii profanatae* sicut Stat. Lib. III. Sylv. 3 v. 2 *Profanatas inspectare terras*. Est autem Ablativus ortus a verbo composito *expulsa*. Solent enim Poetae praepositiones in compositis per Aphæresim saepe omittere: ut passim Horat. *linquere, tennere, mittere* pro *omittere*. Adverbium *male* adjectivo vel participio junctum significat idem ac per *nefas* vel *perperam*: sive itaque ad *profanatas* sive ad *pulsa* trahas, recte utrumque. Ita saepe Horat: *male latus, male pertinax, male viva* Ovid. ita saepissime noster *male barbaras, male natus* cum Varrone, *laeti male*. Denique, si libet, Hypallagen subesse dicere possis, pro *τὸ profanata Salus* solennem Poëtis figuram.

ad vers. 3. et 4. Salus et Pax Deæ finguntur, quas bigis vehi Poetae nostro placet, ut Deos quadrigis. Ceterum *revisit* cave credas perfectum esse; est enim frequentativi *visito*, et contracti *viso is*, praesens, quod arguit *τὸ praetervolat* strophæ proximæ. Ita etiam Lucret. Lib. III. v. 1050 *aut etiam properans urbem petit, atque revisit*.

— — — — — *ter. Saph.*
 — — — — — *Adomius*
Dicolos tetrastrophos.

Jam Fides et Fas et amoena praeter 5
 Faustitas laeto volat arva curru:
 Jam fluunt passim pretiosa largis
 Secula rivis.

Candidi soles veterisque venae
 Fontibus nati revocantur anni; 10

ad vers. 5. Fides et Fas, et Faustitas Deae per *προσωποποιίαν*: *praeter* a verbo *volat* abstractum per Tmesin; et potest etiam referri ad τὸ fluunt.

ad vers. 6. *Faustitas amoena*, i. e. *amari digna Fest.* quæ *alba* dicitur in Ode Hor. XV. Lib. Od. 4. quam hic Sarbievius aliquantisper imitatur. *Laetus* adjectivum divinitatibus appositum significat *propitium*: velut apud Plautum Amphitr in prolog. *Ut vos in vestris votis mercimoniis emundis vendundisque me laetum lucris afficere.* *Arva* accusativus a verbo composito, eodemque neutro: omnia enim tam activa quam neutra composita cum τὸ *praeter*, accusativum perpetuum sectantur. Vide Calep.

ad vers. 7 et 8. *Pretiosa secula* fluunt: q. d. jam *aetas aurea* volvitur, pro more vatium, qui rem futuram a se praedictam praesentem sistere nituntur.

ad vers. 9. *Candidi soles* id ipsum Horat in Ode saepius monstrata: et *soles melius nitent.* Ceterum *candidi soles* significant felices dies, ut in Tibul Lib. IV. El. 6. v. 30. *Sis felix, et sint candida fata tua.* *Candida* item *luna* Virg. Aen. VII. v. 8. et *Nox candida* Prop. Lib. 11. El. 6. v. 30.

ad vers. 10. *Veteris*, quæ Saturno regnante scaturiebat, *venae*, dicitur vena de fossilibus, quæ ita continuo meatu flexoque viscera terræ rimantur, ut *venae* sanguinis corpus humanum. (ex) *fontibus nati anni* revocantur, i. e. ex fontibus veteris auri: confer Ovid Met.

Grandinat gemmis riguoque coelum
Depluit auro.

Meque veraci cecinisse plectro
Inter Octobres, Tua festa, pompas

1. 128. *venae peioris*, ipsum autem revocantur γραμμα-
τικῶς pro *revocant se*, translate pro *redeunt*, quasi an-
nus alter alterum evocaret.

ad vers. 11. *grandinat gemmis*, cum ablativo di-
citur etiam historicis passim. Liv. non semel: *pluit lapi-
dibus, sulphure, sanguine*; quin etiam dicitur: *lapi-
des pluere*, et quod fortassis animum percutiet magis
Saxa pluunt Stat. Lib. VIII. Theb. et idem Lib. 1. sylv.
ult. *Jam bellaria adorea pluebant*, significatione neu-
tra. — *riguo auro*, id est: in guttas soluto, pro *irri-
guo* hoc enim significat aurum guttis liquidis deciduum.

ad vers. 12. *Cælum* in nominativo penitus verbo
depluit activam significationem addit. Quod Silius Ital.
Lib. XII ver. 35 *Sed subitae muris flammae totoque
pluebant Aggeris anfractu tela improvisa per auras*;
ubi quamvis editt. nonnullæ substituunt *fluebant* pro *plue-
bant*, rectius tamen *pluebant* convenit, quod sæpe apud
Poëtas *imber telorum, nimbus item telorum*, et passim
nubes et nubila telorum legere contingit.

ad vers. 13. *plectrum*, instrumentum, quod etiam
Poëtis frequenter appellatur *pecten*, quo fides Lyræ per-
cutiebantur: *veraci* per Hypallagen pro *me veracem*.
Confer Hor. Carm. Secul. vers. 25. — Non placet in Ca-
lissiensi editione substitutum *versu* pro *plectro*, quod hoc
poeticum magis, quam illud.

ad vers. 14. *Inter Octobres pompas* (quæ) *Tua
festa* (fuerunt), appositio ad *τῶ Octobres pompas* qui-
bus Urbanus inauguratus est, seu, ut ajunt, coronatus;

Prisca Saturni rediisse secla,

15

Approbat orbis.

Aurei Patrum niveique mores

Exsul et serâ procul usque Thule

Candor, et pulchro remeare virtus

Audet Olympo.

20

quæ inaugurationis quamvis una die absolvitur, festa tamen lætitia per aliquot dies extenditur.

ad vers. 16. *Orbis approbat*, me cecinisse vere inter tuas festas dies, cum ducerere ad templum Sancti Petri ex templo S. Joannis in Laterano, solenni processione, ut ecclesiasticis dicimus, ad Tuam cathedram. *Inter*, recte poni, pro barbaro tempore, (*w czasie*) comprobatur exemplum orationis solutæ: Hoc inter cœnam Tironi dictavi. Cic. ad Q. Fr. *Secla* per syncopen contractum. Ceterum videtur Sarbievius aliam scripsisse Oden inter ipsam inaugurationem, quæ fortassis *Vaticinii* inscripta titulo, Odis non videbatur annumeranda.

ad vers. 17 et seqq. *Audent*, id est: jam non timent reditui suo *Candor* et *Virtus* divinitates fictæ, cum *aureis* et *niveis Patrum moribus* ex (summo) quidem Olympo *Virtus*, et ex ultima Thule exul *Candor*, quo erat ex terris profanatis male pulsus. Aurei etiam per synonymiam *nivei* dicuntur i. e. *innocentes* mores Majorum, sicut *niveam pietatem* appellat Prud. in 4. *Candor* animi sinceritas et simplicitas est. *Serâ Thule remeare* pro ex sera etc. *serâ* vero per Hypallagen pro *serò*: *procul usque* longe admodum dista. Thulen etenim Geographi appellant insulam ultra Scotiam sitam, quæ tamen cum nostra Islandia non convenit. Imprecari enim: *ad Garamantas et Indos et ad ultimam Thulen* solemus, quod ex more dicitur: *abi in malam crucem*; vel: *eo te amolire, unde nefastum pedem*

Lactis et fusi per aprica mellis
 Garruli campos secuere rivi,
 Et superfuso tumuere plenae
 Nectare ripae.

Laetior vulgo seges inquietis 25
 Fluctuat culmis, titubantque frugum

attulisti! — Ovid Metam. I. ver. 90. *Sponte sua, sine lege, Fidem, rectumque colebant.* — Et Horat. Ode sæpius dicta: *amovitque culpas, Et veteres revocavit artes.* Ceterum confer Horat. Carm. Secul. ver. 57. et seqq. *et neglecta redire virtus audet.* — *Pulchro Olympo, per Hypallagen pulchra virtus;* — *Audet* autem, quod vel impedimenta nulla obstant reditui, tum vero et verecundiam habet τὸ *audet*, quæ propria mulieribus est. Virtus enim forma muliebri pingitur.

ad vers. 21 et seqq. Reduc verba ad ordinem: *Et garruli rivi lactis, et fusi mellis secuere* (præteritum in præsentī frequentissimum Poetis, pro *secant*) *campos per aprica* (loca) *et plenae ripae tumuere* (pro *tument*) *superfuso* γρασμᾶτικῶς pro superfundente se *nectare*. Verba activa eum pronomine reciproco *se* mutantur in vocem passivam, quæ cum non habeat participium præsentis, utitur participio perfecti. Quod item ita Ovidius: *Flumina jam lactis jam flumina nectaris ibant, Flavaque de viridi stillabant ilice mella.* Metam I. vers. 111. et 112. Et Horat. Epod XVI. v. 47. *Mella cava manant ex ilice.*

ad vers. 23. Paulo aliter Horatius ita I. Od. 2. v. 11. *et superjecto pavidæ natarunt æquore damæ.*

ad vers. 25. *Laetior seges* ita Virg: Quid faciat lætas segetes &c. *laetas* pro *uberes*, *buyniéysze zasiewy*. *Vulgo* (cummunitèr); *inquietis* i. e. undulantibus culmis

Uberes campi, nec avara sulcis
Invidet aestas.

Pastor errantes comitatus hoedos
Provocat raucas calamo cicadas : 30
Mugiunt colles, et anhela fessis
Silva juvencis.

Pace subsultant juga, pace rident
Tetricae rupes: leve seperatos

culmis, imitantibus fluctus aquæ, quod ipsum *titubant campi* repetit, i. e. vacillant, instabiles sunt, aura mo-
tante aristas gravidas (*kolyszq się*).

ad vers. 27. *Uberes frugum* græco more, pro
ablat. frugibus. Cic. in Pis. c. 14. *Uberrima triumphis
provincia*. Porro *avara* (urendi, v. siccaudi omnia)
aestas non invidet sulcis, id est: aestu suo non noceat
segeti: ut Plin. in Paneg. *Avarae adulationes*.

ad vers. 29. *Comitatus* pro comitans, quod par-
ticipium præsentis verborum deponentium fugiunt non
Poëtæ solum, sed etiam solutæ orationis scriptores, ma-
xime vero nominativum: unde etiam malunt dicere: gra-
tulabundus, moribundus, oriundus: sed fere frequen-
tior usus est participii perfecti pro præsentis.

ad vers. 30. et seqq. *Provocat* cicadas ad con-
centum, atque interea colles et fessæ (per Hypallagen)
silvæ (quasi onere ferendæ multitudinis defatigatæ) an-
helis juvencis remugiunt, tum enim cum mugiunt *anhe-
lum* i. e. gravem spiritum reciprocant: *mugiunt* pro *re-
mugiunt* per Aphæresin: *remugit calum*. Virgil.

ad vers. 33. et seqq. *Pace subsultant*, dictum ut
apud auctores optimæ notæ: *ersilire gaudio*, i. e. præ
gaudio, et apud Quinct. *Sermo subsultat imparibus
spatiis ac sonis*: idem de rideo Ilor. IV Lib. Od 14.

Otium colles amat et sequestri 35
 Gaudia pagi.

Te Ceres flavis redimita culmis
 Magne pacati Moderator orbis
 Te suis Aestas opulenta circum =
 fundit aristis. 40

Supplici myrtus Tibi servit umbra
 Serviunt lauri: Tibi celsa longe

Domus argento ridet. Sarbievius itaque concisa phrasi ait: *Subsultare juga* (habitatores seu pastores jugorum) *prae gaudio pacis, et rupes Tetricae* (est enim nomen proprium Tetrica, vel Tertica rupes, vel Tetricus Mons, Monte S. Giovanni, mons Sabinorum asperrimus in Piceno; dicitur tamen et de aliis rupibus tristibus sicut hic.) *rident pace: — et otium leve separatos colles amat,* — velut Horat III Lib. Od. I v. 21 *Somnus agrestium lenis virorum non humiles domos fastidit, umbrosamque ripam* &c quasi diceret: etiam separatos colles et gaudia pagi sequestri (quasi sequestro futura, pagi occupati a se) etiam amat, sicut semper ita imprimis *otium* praesens, quod omnem Orbem terrarum beatum reddit. Vel si mavis *sequestri pagi*, sume pro *remoti* sicut Macrobius a Calepino citatus.

ad vers: 37. et seqq. Atque ut Horatius Od. XIV Lib. IV ultimis tribus strophis alloquitur Augustum, ita ex hoc loco ad calcem odæ appellat Urbanum Sarbievius. Prima harum: eum Moderatorem orbis pacati ait a Cere spicis coronata, et ab altera Dea, Aestate scilicet opibus earundem Dearum cumulatum iri, quod earum artes sint eo Pontifice inter pacem resuscitandæ.

ad vers. 41. ad 44, fingit ab arboribus ipsis cultum Urbano praestari, eo quod et ipsæ gaudii universi

Quercus assurgit, tremuloque pinus
Vertice nutat.

Siderum Praeses Dominusque terrae 45
Lucida Romam speculatus arce
Regna tranquillet, cupidoque patrem
Te velit orbi.

Laurus annosum Tibi signet aevum:
Fata Te norint, properentque Parcae 50

participes esse conentur. Myrto enim et lauro canit poeta umbram Urbano offerri: celsam quercum Urbano trans-eunti assurgere et a pinu, supremo vertice nutante, cum salutari. Assurgere arbores pando dicuntur: ut mons, Col. 2 *Collem assurgentem*: hic ut dignioribus assurgitur.

ad vers. 45 ad 48. Deum optimum Maximum precatur Poëta, ut e cælo Romam intueatur, ut regna tranquillet, et Urbanum quam diutissime volenti orbi terrarum sospitet; quas diceret cum Horat. I Lib. Od. 2 v. 50. Hic *ames dici Pater* (Auguste).

ad vers. 49. *quam diutissime* commentario adposita, ut semper virentibus foliis *annosa Laurus*.

ad vers. 50. *noscant Te Urbane fata*: et *Clotho* quam primum i. e. propere longum vitæ Tuæ filum neto; *Lachesis* in destinatos annos eum filum, quem Poëta *stamen* vocat, in urna abdito, et *Atropos* eum nesciat scindere. Properare *σπουδάσειν* propria vi significat aliquid: *præus parare*, deinde cum studio aliquo intento illud perficere: — Huc pertinet illud Sallustii: „ Nam et priusquam incipias consulto et ubi consulueris mature facto opus est. Ita noster Lib. III od 18 *facundisque Musae carmina deproperate remis*; et III od 24 *indigno pecuniam heredi properat*. Fati autem notionem hanc ajunt: Jovem voluntatem suam *fatum (fari) esse Par-*

Nescium carpi Tibi destinatos

Stamen in annos.

Quaeque formosos, sedet inter ignes

Sedulam pro Te miserata Romam

cis, quæ illam æncis inscripsissent tabellis, et quod ita Parcæ fatæ essent, id crederetur evenire mortalibus. Vide Calep. in voce *Fatum*.

ad vers. 51. *Nescium carpi* ut semel dicamus, asserimus: adjectiva a verbis nata regere vel genitivum vel infinitivum ejus loco, qui pro activa vel passiva adjectivi significatione itidem activus sit vel passivus: Ita hoc loco passivum est, cum apud Horat. I od 6 v. 6 *cedere nescii*, activum sit. Et cum Genitivo: *Virtus repulsæ nescia sordidæ* Hor. III od 2 v. 17: et Sarb. III od 18 *parci nescia litoris*. Et Konarski od 1: *ignarus fraudis tectæ et insipiens nocendi*. Ejusmodi in genitivis et infinitivis exultat imprimis Poësis Sarbieviana. Huc te lector sexcenties ablegabimus. *Staminis* significationem lege in Calepino. Nisi omnes editiones constarent sibi, vix non adducerer, ut strophem XII cum XI commutarem, et alteram alterius in locum subire cogerem. *Laurus* enim hac ratione rectius cohæreret cum Strophe X in qua ejus mentio fit: et Oratio ad Beatissimam Matrem Mariam aptiore loco exciperet orationem ad Præsidem Siderum, Dominumque terræ, quo nomine Christus Dominus intelligitur, qui de se ipso in Euang. Matthæi ultimo ejusdem capite: „Data est mihi, ait, omnis potestas in Cœlo et in Terra.

ad vers. 52. Et *ea Virgo* (Beatissima Maria) quæ *sedet inter stellas* (circumdata stellis) alludit ad illud Horat. in Carm. Secul. *Siderum Regina, miserata Romam sedulam* (sollicitam) *de Te* (Urbane) *circum quam astra glomerantur, albis choreis, Hy-*

Neque tamen jam rem omnem absolvi. Ipse tu ex hoc commentariolo nostro facies conjecturam: quantopere Sarbievius exemplaria latina diurna perinde ac nocturna manu versaverit, qui ubique Latinitatem secutus sit eam, quæ cum Classicorum numero adsociaverit. Videbis paulo post, quanto alarum nisu æmulum suum Horatium laboret exæquare; videbis ubi fretus viribus suis et entheo calens in altos nubium tractus suum secum abripiat rivalem; videbis denique, ubi Horatio longe post se relicto discipulus palmam jam teneat manibus, quam magister præripere conabatur.

O D E II.

AD AURELIUM LYCUM.

ARGUMENTUM.

Cave credideris, inscriptos Odis titulos nominum omnino utique veros esse. Pervincam argumentis, ut aliam sententiam amplectaris. Primum ejusmodi nomina ficta reperies in Horatio et aliis Classicis. Quis enim, cui acetum in pectore sit existimet: Telephum Odæ XIII Lib. I Horatii veri illius Telephi Trojani, ex posteris aliquem; quis imo vero sub hujus nominis velamine non putet latere alium quempiam illustrem juvenem Romanum, cujus existimationi parcendum Horatius duxerit? Quid autem dabimus Horatio ademptum Sarbievio? Qua ratione *indignas naenias* Lyco cuidam affinxerit, qui ubique stomachi Ciceroniani esse studuerit? Jam vero cur *Asterius* Sarbievii II Od. 8 convenit cum *Asterie* Horatii III Od. VII? Aut

car plerique commentatores ab inquisitione titulorum abstinent, velut Editio Veneta Ludovici Desprez in Usum Delphini anno 1762 typis impressa? Aut unde tandem interpretum digladiationes majores quam ex his ipsis nominibus ortæ sunt? Postremo cur ego medirupi pene in nominum inscriptorum veritate indaganda, quæ vel ex amplissimo Universali Lexicō nuspiam constiterit? Igitur etiam Aurelium Lycum nihil moror, qui fuerit, cum aliunde minime nomen conferat in Ode morali vel ad sententiarum pondus, vel ad ipsius dictionis elegantiam, sed ne ad Poësis quidem ipsius palatum, et perspicuitatem.

Ne plus aequo de adversa fortuna queratur.

Indignas Lyce naenias

Et moestum gemitu pectus, et hispidis

Ad vers. 1 et seqq. Sententia periodi primæ hæc est: *Lyce expedi gemitu naenias* (tuas) *indignas* (viro), *expedi* (etiam gemitu) *pectus*, (denique) *frontem expedi* nubibus hispidis tum, cum Sol non solito lumine (ar) riserit i. e. non obsecundarit (Tibi) et cum volubilis fortuna (ob) jecerit (Tibi) difficilem Fati aleam.—Initium hujus Odæ convenit cum argumento Horatiano II Od. 9 quam cum hic in laudibus Augusti absolvit, ille in Metaphora ad calcem usque perseverat *ποιητικωτάτως*. Confer Hor. II Od. 20 v. 21 et seqq.

Naeniae sunt fere cantus lugubres in laudem defunctorum vita, cantari vel a præficus vel etiam a consanguineis soliti. *Fesz. expedire* est *ersolvere* q. d. *deme gemitum luctui et pectori*, si quando contigerit, ut familiarium aliquis moriatur vel alia res adversa.

Frontem nubibus expedi,
 Cum Sol non solito lumine riserit,
 Et Fortuna volubilis
 Fati difficilem jecerit aleam;
 Quod vexant hodie Noti
 Cras lambent hilares aequor Etesiae
 Moestum Sol hodie Caput
 Cras laetum roseo promet ab aequore.

ad vers. 2 et 3. confer locum parallelum Horatii in Ode dicta ver. 1 et 2. Animadvertite Hypallagen pro *hispidam frontem*, quod est Virgil X Aen. 210: Horat. IV Od. 10 *faciem hispidam* dicit pro hirta vel horrida. *Nubes frontis* etiam sic in Pison. cap. 9. *Frontis Tuae nubeculam minime pertimesco*. Corrugata enim frons nescio quid tristitiae et importunae severitatis praesert. *Riserit et jecerit* Aphæreses sunt.

ad vers. 5 et 6. Alea fati id est: periculum et casus incertus, velut Lucanus VI 7. *Placet alea fati, alterutrum mensura caput. jacere* vero communiter jungitur substantivo *alea*, velut in illo Cæsaris ad Rubiconem: *alea jacta est: i. e. fortunæ arbitrium sequamur*.

ad vers. 7. *Redibit enim aliquando secunda fortuna: Quod aequor* (planities etiam terræ, sed aquæ frequentius) *hodie vexant* (frequentativum a *veho*, tumultuose agitant) *Noti* (procellarum et imbrium teraces) id ipsum æquor *cras lambent* (Hor. I 22 v. 6) *Etesiae* (caniculari sidere flantes) *hilares* (activa significatione q. d. exhilarantes). Etesiae a Græco *ετος* annus, quod semel in anno moveri dicuntur, qui venti etiam vocantur *Subsolanus* ventus. Etesiae generis masculini est.

ad vers. 9. 10. Sol promit (depromit Aphæresis) *Caput*; ita Horat. *curra nitido diem qui promit*. Carm. secul.

Alterno redeunt choro

Risus et Gemitus, et madidis prope
Siccis cum Lacrymis Joci.

Nascuntur mediis Gaudia Luctibus.

Sic fatis placitum: suis

15

Tempestiva fluunt fata periculis.

secul. *roseo* pertinet ad Homericum *ῥοδοδάκτυλος*. Huc etiam refertur III Od. 29 vers. 43 et seqq.

ad vers. 11. et seqq. *alterno choro* (primo choro veniunt *risus* altero *gemitus*) *redeunt* (choro tertio et quarto iterum) *risus* et *gemitus* et sic etiam *madidae lacrymae* cum *siccis jocis*: *prope* non *propemodum* sed indicat propinquitatem loci (tuż, w te tropy).

ad vers. 14. Quinimo inter luctus ipsos gaudia nascuntur pro *innascuntur*, ut *mediis luctibus* dativus sit. Aphæresis.

ad vers. 15. *Sic fatis placitum*: ita Horat. II Od. 17 v. 15 et 16. *Sic potenti Justitiae, placitumque Parcis*. Ita autem placitum dicitur, ut: Placuit Senatui: i. e. decrevit Senatus: q. d. decreverunt fata.

ad vers. 16. *Fluunt fata tempestiva suis periculis*: i. e. labuntur vel progrediuntur fata (certo itinere) ut tempestiva adsint ad ea depellenda pericula, quibus abigendis destinata sunt; ubi *suis periculis tempestiva* dativus erit destinationis: *tempestivus* autem significabit *oportunitatem temporis*: poniturque vel cum præpositione *ad* vel cum dativo. Interpres Wratislaviensis aliter invertit sententiam et ait: Also wills das Geschick: und es stürzt nur allzugeschwind selbst in Gefahren sich. q. d. Fata adfluunt suis periculis, seu: ad sua pericula, i. e. ad pereundum, ut pereant jam ipsa *tempestiva* i. e. suo tempore vel citato tempore.

Fessos duxit heri boves,
Dat magnis hodie jura Quiritibus;
Et, quae bobus ademerat,
Imponit Gabiis et Curibus juga. 20
Idem Phosphorus adspicit
Magnum, quem tenuem viderat Hesperus.
Quodsi seria ludicris
Fortunae placeat texere, rusticus
Hesternam repetet easam 25
Ridentis populi non humilis jocus;

ad vers. 17. Inducitur exemplum L. Quinctii Cincinnati, ab aratro ad Dictaturam vocati, fictionibus longe pulcherrimis abundans. Gabii et Cures gentes Sabinæ ex Historia notæ: vide Liv. Lib. III cap. 26. 27. 28. 29.

ad vers. 21. et seq. *Idem Phosphorus* (stella Veneris eadem mane Phosphorus, vesperî Hesperus dicitur *aspicit magnum* (Dictatorem; Dictatores enim post dimidium noctis dicebantur) *quem tenuem* (pauperem) *viderat Hesperus*; ut idem Horat: *nos tenues non conamur grandia* I. Od. 6. ver. 9.

ad vers. 23. et seqq. *texere* pro *inter* vel *adtexere* per Aphæresim, Metaphorâ a textoribus tellae vel panni ductâ, miscere i. e. mutare: Rusticus iterum ex Dictatore factus Cincinnatus, *factus item jocus ridentis populi*. Cetera omnia dictu majora, et Horatiana fictione superiora; atque intellectu facillima.

Nota. Malim ubique non læsis prosodiæ legibus, et cum conciliatione grammaticæ Constructionis mutare in versibus 25 27 28 30 indicativum in conjunctivum, ut sibi constet, cum conjunctivo *placeat* in versu 24. Id enim perpetuo observat Horatius v. c. in Ode II Epod. *Quod si pudica mulier, extruat . . . sicerint . . . apponat . . . Juvet . . . non afra avis descendat . . . vertat . . .*

Et, queis rexerat omnia ,
 Findet laurigeris ligna securibus
 Quod si defuerit salix ,
 Fasces pauperibus subjiciet focis. 30

O D E III.

AD URBANUM VIII.

ARGUMENTUM.

Hac Ode Sarbievius imitatur quadantenus Horatii
 Oden 20 Lib. II: velis tamen fertur longe pleniori-
 bus in laudando Urbano, ejusque imprimis Poësi.

Urbane Regum maxime, maxime
 Urbane vatum, Pegaseus Tibi
 Temo, volaturusque late
 Regna super populosque currus
 Jam dudum apud me est. Eripe Te solo 5
 Obliviosis eripe nubibus

Ad vers. 1. et seqq. Sententia est: Urbane, jam pridem currus Pegaseus est Tibi comparatus apud me, ad Te extra orbem terrarum cœlo laudibus evehendum atque huic ego currui ipse auriga præero, Teque omni orbi terrarum Poëtam Musis adstipulantibus, promulgabo.

ad vers. 3. *Temo* Synecdoche pars pro toto: ita etiam Juvenal Sat. 4 v. 126 *Regem aliquem capies, aut de temone Britanno etc. Jam dudum est apud me*, i. e. paratus Tibi et præsto. Confer Horat. III Ode 29 strophen primam.

ad vers. 5. *Eripe Te obliviosis nubibus*, terris scilicet, quibus proximæ nubes impendent: q. d. permitte,

— — — — — 3*

— — — — —

— — — — —

Frivola detestatio

Nomenque laudesque. O Deorum
 Concilio, patrioque quondam
 Promisse coelo! Te super inclyta
 Terrarum et altas Acroceraunia 10
 Egressa nubes, Te superni
 Colla super humerosque Pindi
 Attollere alte, non sine numine,
 Luctabor. Ibis sub pedibus pigras
 Urbes relicturusque gentes, 15
 Attonitae novus hospes aurae,

ut ego Te pegaseo illo curru eripiam terris, quæ solent
 oblivisci nimium cito bene de se meritorum, et ut Te
 in cœlum laudibus feram, ubi diuturnior bene factorum
 memoria perennat.

ad vers. 7. et seqq. *O Tu, qui olim promissus
 es coelo* i. e. destinatus in cœlum. Imitatur Virg. Georg.
 1. v. 24. et Lucan 1. a vers. 45. et seqq. Patrio cœlo,
 quod est communis omnium Patris sedes, et nostra atque
 adeo etiam Tua patria, Virg. Ecc. 5 quam vide.

ad vers. 9. *Super inclyta terrarum* subaudi loca,
 et super *Acroceraunia* (altissimi sunt montes Epiri ad
 mare Jonium (quæ altas nubes egrediuntur, *egressa pro
 egredientia* vide Oden 1. hujus libri ad vers. 29))
 et super *colla Pindi* (juga Pindi (montis inter Epirum
 et Thessaliam, Musis sacri *luctabor* (auriga) *attollere*.

ad vers. 11. *non sine Numine* i. e. annuentibus
 Cœlicolis. Hor. III Od. 4 vers. 20.

ad vers. 16. *attonitae novus hospes aurae*. Atto-
 nitæ auræ significat auras percussum iri eo adventante.
 Dicitur proprie *attonitus* fulmine, *attonitus* per ad-
 mirationem translate. Conf. Virg. Eccl. v. versu 56. *aurae*
 pro *aethere* Virg. I Æn. 59.

Hac unde vasti litora Nerei,
Amnesque, camposque, et juga desuper
Arcesque mirari, et natantes

Oceano numerare terras

20

Coram licebit. Jam Tibi barbarus
Circum supinis collibus annuit
Haemus, salutataque longè
Attremit Acrocorinthus aulâ.

ad vers. 17. hac: i. e. illa parte ibis, vectus curru pegaseo, et a me currum dirigente adjutus, unde Tibi licebit coram (præsenti *naocznie*) mirari vasti Nerei (Oceani) et natantes Oceano terras (tum continentes tum insulas, quæ videbuntur desuper innatare mari.

ad vers. 21. pro τού̅ licebit tibi numerare, quod jam dixerat, aliter atque aliter rem ποιητικῶς narrat. Jam Tibi annuit Hæmus, jam attrēmit Acrocorinthus, jam subsedit Othrys: Ossa et Rhodope jam submitunt Tibi laurus suas, Pindus item et Cynthus et Cyrrha: jam gaudent tetendisse (pro tendere) frondes Cythæron et Pangeæ: quæ Phrases una epera indicant reverentiam, quam dicti montes cum accolis suis per prosopopoeiam Urbano sunt exhibituri, ut supremo Religionis καθολικῆς arbitro, et ut poëtae.

ad vers. 23. Barbarus Hæmus, quia situs in Thracia prope fines Bulgariae. Thracia erat extra Græciam, unde epithetum *barbarus* conveniens est, annuit supinis *circum collibus* Dativus est, annuit autem *Tibi* pro Tua parte, ut et ipsi te suspiciant. Supini colles et pronus Othrys. Reverentia proprie adjectivo *pronus* describitur, quod magnis et altis montibus proprium: collium vice versa reverentia præstatur adjectivo *supinus*, quasi colles latera sua quam maxime resupinent, seu depressant profunde, appropinquante curru Urbani: ipse ita-

Ter pronus Othrys, ter trepidæ latus 25
 Subsedit Ossæ, ter Rhodope nives,
 Sacrasque submittere lauros
 Emathii capita alta Pindi,
 Sacerque Phoëbo Cynthus, et aviaë
 Acuta Cyrrhæ,) Laurigeris Tibi 30
 Thyrsis coronatus Cythæron,
 Et patula nemorosa pinu

que Hæmus pronus annuere seu capite i. e. vertice nutare fingitur, sicut Acro. — Corinthus, id est: arx Corinthi, attemere tremere verecundiæ est et reverentiæ quo attemit: aula sua i. e. regiæ habitatione. *Salutare* vero ait Poëta Urbanum, quasi dicentem: Hæccine est illa Acrocorinthus, tantopere a Scriptoribus laudata? ut illud Virgil. III Æne. v. 524. *Italiam læto socii clamore salutant*; et quod proxime accedit: *Cadmus agit gratias peregrinaeque oscula terræ figit et ignotos montes agrosque salutat* Ovid. III Metam v. 24 et 25.

ad vers. 25. Othrys (Mons Thraciæ) et Emathii (Thessalia Emathia ab rege Emathio). Pindi capita alta submittere suas laurus sacras: capita hæc Parnassus et Helicon sunt quæ e medio Pindo, ab Epiro ad Thessaliam usque pertinente attolluntur. Dicuntur vero Laurus demittere, ne altitudine sua currum supra volantem ramis impediunt. Ossa et Rhodope aliunde noti.

ad vers. 29. Cynthus (mons insulæ Deli) ubi natus et altus dicitur Apollo cum Diana sorore.

ad vers. 30. Cyrrhæ acuta: Acron ad Horatium II Lib. Od. 1 docet esse nomen alterius ex jugis Parnassi montis, quod Apollini sacrum, cum alterum Nyssa Baccho sit dedicatum: hinc *acuta Cyrrhæ* pro acuta Cyrrha: *aviaë*, i. e. aditu difficilis ut Virg. I Æn. ver. 422 *strata viarum* pro *stracas*, *vias*.

ad vers. 31. Cythæron mons Bæotiæ prope Thebas

Pangaea gaudent brachia frondium
 Longe tetendisse, et procul obvios
 Currus adorare et vocanti 35
 Ardua supposuisse terga. /

Hinc ire pompas, hinc Tibi praepetes
 Centum superbis ire curulibus
 Urbane, Musas, atque aperto
 Ire sines Tua facta coelo. 40

Baccho sacer, ubi orgia Bacchi a Mænadibus thyrsigeris celebrabantur. *Coronatus* dicitur, quod Bacchantes solitæ fuerant choreas nocturnas agere circa jugum illius.

ad 33. Pangæus vel Pangæa orum Mons Thraciæ Philippis urbi imminens, rosis et ciunamis abundans, auro item et argento. Pangæa nemora etiam Silius Ital. laudat Lib. II ver. 73. Ordo grammaticus hic est: Nemorosa Pangæa Tibi pinu patulâ longe gaudent tendere brachia suarum frondium (salutantium more). Hypallage: pro: Pangæa nemorosa pinu Tibi gaudent tetendisse longe patula brachia suarum frondium et adorare currus obvios procul, et volanti Tibi ardua terga supposuisse (supponere).

ad vers. 37. et sqq. Ab hoc versu incipit quodammodo altera pars hujus Odæ, cujus hæc est sententia: Hactenus ego Tibi fui auriga scilicet: super maria et Græciam. Hinc sc. abhinc v. isthinc a Græcia, cujus celebriora loca descripserat, sines Tu Urbane i. e. permittes, ut eant Musæ, quæ jam solæ laudes Tuas reliquo Orbi terrarum sunt communicaturæ; donec lætæ i. e. defunctæ officio jubeant aurei seculi dies, et menses, et annos felices decurrere, quæ musarum jussa illico exceptura sint aurei seculi otia et commoda. — Hinc Urbane sines (Futurum pro imperativo) permittite ire pompas Musarum, et ipsas præpetes i. e. volantes per pompam centum cu-

Auditis? an me ludit amabilis
 Imago pompae? Jam videor pios
 Audire plausus, et frementes
 Caeruleum per inane turmas.

Hinc et tepenti vectus ab Africo 45
 Apum sonoro exercitus agmine
 Leni ter Urbanum susurro
 Ter resonis fremuere pennis.

rulibus superbam i. e. cum omni literarum comitatu: atque etiam Tua facta sines ire aperto caelo: sines ut Musæ ipsæ Tua facta canant per orbem. *Pompa* ut Virg. III Geor. vers. 22.

ad vers. 41. Auditis? Ita Horat. et iisdem fere verbis III Od. 4 v. 5 q. d. O sodales! an mecum auditis Musas canentes, meisque jam votis obsecundantes?

ad vers. 43. *frementes* τὸ fremere tribuitur hominibus potissimum in plausu et festa acclamatione. Virg. V Æn. v. 555 *quos omnes euntes Trinacriae mirata fremit Trojaeque juventus*, et sæpe alibi.

ad vers. 44. *Caeruleum per inane* pro: per spatia aëris, caeruleum colorem a caelo ducentis: *inane* pro substantivo Virg. XII Æn. 905 *Lapis vacuum per inane volutus*, et alibi passim.

ad vers. 45. et seqq. Alludit Poëta ad Arma gentilitia gentis Maffeorum Barberini Urbani, quod argenteo campo tres Apes aureas præfert, q. d. Aliunde videre mihi videor exercitum apum sonoro agmine vectum ab Africo tepenti, ut Virg. III Geor. ver. 330 (velut supra: *pompam Musarum*) a monte Atticæ Hymetto, qui abundabat thymo atque ideo apibus et melle: ter Tuum nomen leni susurro ingeminantes, et ter pennis adstrepentibus iterantes:

ad vers. 49.

Ter vecta terris ac pelago super
 Respondit Echo: ter lituis procul 50
 Sparsae ter Urbanum Camoenae
 Pindaricis cecinere plectris.
 Audivit ingens Pontus, et insulas
 Erexit omnes: ilicet Africae
 Plausere et Europes, et una 55
 Americas Asiaeque regna.
 Laetaeque tandem, Currite saecula
 Dixere Musae: currite candidis

ad versum 49: Et jam mihi videor audire superventam terris et mari Echo respondentem his choris, et repetentem Nomen Urbani: repetentes iterum Musas lituis (instrumentum musicum, ab imo in speciem litui auguralis reflexum) et lyris (quæ plectris ad manum et modulos incitabantur) Pindaricis (qui triumphos ludorum solemnium dithyrambis prosequebatur) per orbem terrarum sparsas, repetentes inquam Nomen Urbani.

ad vers. 53. Anne animadvertisti Poëtam a versu 45 omnia cecinisse in tempore præterito perfectò, ut sua vota exaudita et illico ad effectum perducta probaret. In eadem itaque celeritate perstat et ait: jam auditum esse Urbani nomen et laudes omni Ponto, qui brutas et tardiores insulas et ipsas ad audiendum erigat: auditum esse denique universo orbi.

ad vers. 57. Habuit ob oculos Virg. Ecc. 4 a vers. 46 et seqq. quos vide: ita etiam Catull. in Pel. Nup. *Currite ducentes subtemina, currite fusi.* ver. 327.

ad vers. 59. Horæ in fabulis Dææ sunt Filiae Jovis et Themidis, novem alii faciunt, alii decem sorores, ut videre est apud Hygin fab. 183 ubi etiam earum nomina referuntur, Dicuntur *solis ministrae* Ovidio II Metam-

Horae quadrigis : ite, magni
 Secula deproperate Menses.

60

Dixere Musae : protinus aurea
 Risere longum secula, secula
 Auro laborata, et recuso
 In pretium emicuere vultu.

v. 118 *et custodes coeli* Ovid Fast I v. 125. Horas hic sive pro quatuor anni partibus, sive pro dici temporibus sumere velis, non peccaveris.

ad vers. 60. Et vos magni menses (allegorici Dii Virg. Ec. IV v. 12 ad quem Virg. locum ita Scaliger ὁ πᾶνυ ,, Nam ut antea Poëta dixit: Magnus ab integro seclorum nascitur ordo, ibi per *magnum ordinem seclorum* maximum annum Platonis intelligit, qui constat annis civilibus MCDXL., ita hic per magnos menses intelligendus est mensis Platonicus, qui est CXX annorum. Hæc Scaliger.

ad vers. 60. Vide notam ad versum 50 Ode I hujus libri. Hic sensu est illo, quo apud Horat. II Od. 7 v 24 *Quis udo deproperare apio coronas curatve myrto?*

ad vers. 62. Risere longum : q. d. coeperunt arridere orbi et riserunt longe i. e. diu, Poëta rem jam factam fingente, quam precatur. *Longum* genus neutrum pro adverbio more græcorum : velut Ovid. Ep. 15. *Dulce Venus risit* et Catullus ad Lesb. *Dulce ridens.* et Horot. III Od. 27 v. 67 *Perfidum ridens.*

ad vers. 63. Angelus Maria Durinius e Comitibus Modoetiæ Patritius Mediolanensis Archi Episcopus Ancyranus per utramque Poloniam et Mag. Lith. Ducatum cum facultatibus Legati a latere Nuntius Apostolicus, ille Simonis Simonidæ, Pindari Polonici resuscitator, et Musarum Polonicarum Aristarchus in sua Præfatione in Opera Poëtica Simonis Simonidæ Bendoński ad inclytam juventu-

tem Polonam, cum nonnulla alia, tum 62 et 63 hujus Odae Sarbievianae versus acri nota perstringit, et ambigtiosis ornamentis annumerat. Rectene an perperam, judicent quibus per longius otium quam nostrum est, licet. Mihi *longum risere* etiam primo aspectu horidulum videbatur, sed cum in mentem venisset istorum Virgil X Æneï: vers. 540 *non longum laetabere* et Ecl. 5 *et longum formose vale, vale, inquit Jola* aliquantum mollius ad aures accidebat. *Auro laborata* ex auro coalita per longum tempus; vel facta. Ita Virg. I Æneï. v. 643 *auro laboratae vestes* et quod nostro loco accommodatius est, et Poetam nostrum eximit omni culpae: *Aere laborabunt non dum noscentia ferrum saecula.* Hesiodi Interpres.

ad vers. 63. Ego suspicor, agi isthic de moneta aurea, quae recusa sit cum vultu Urbani, et cum paulo ante Gregorium referret, tum frequentior esse coeperit quam superioribus Pontificibus ut τὸ *aurum in pretium emicat* idem significet, ac *per manus currit*, (*w kurs poszto złoto*) et τὸ *emicat* ut apud Virg. Lib. VI v. 5.

ODE IV.

AD CRISPUM LAEVINIUM.

ARGUMENTUM.

Hic valeat idem, quod ad secundam hujus libri Oden adscripsimus. Ceterum abundat pulcherrimis similitudinibus.

Ne nimium adolescentiae fidat.

Vive jucundae metuens juventae,
 Crispe Laevini; fugiunt avarae
 Mensium Lunae, nimiumque volvi
 Lubricus aether.

Sententia totius Odae haec est: Noli existimare; eandem Tibi valetudinem, eundem vigorem, et denique etiam fortunam eandem Tibi perpetuam fore, quae juveni fuerit: quin tu memor annorum venientium, parce aetate utere Tua, et adolescentiae Tuae cave nimium dederis.

Ad vers. 1. Vive metuens pro esto metuens: ita Hor. I Ep. I v. 66. *metuere* alicui, est *timere* nequid ei mali accidat. Plin. Lib. 18. *Tria tempora fructibus metuebant.* Ceterum isthic non dativus est, sed genitivus, juxta quod monuimus ad vers. 51. Odae I hujus libri. q. d. metue juventutem tuam, potest enim vel in ipsa hac florente aetate accidere, quod non speraveris: velut aliis locis Horat: III Od. 19 v. 16 *Rixarum metuens* pro: *rixas metuens* et II Od. 2 v. 110 *metuensque futuri*: et cum infinitivo Hor. II Od. 2 v. 7 *illum aget penna metuente solvi fama superstes.* et Virg. I Geor. v. 247 *Arctos Oceani metuentes aequore tingi.*
 ad vers. 2 et 3, *avarae Lunae mensiunt*, quasi di-

Tu licet multo preciosus auro 5
 Gemmea vestem moderere zonâ,
 Et super collo Tyrias amicet
 Fibula lanas:
 Ire Phoenissis vaga penna cristis
 Stare labenti dubitat galero; 10
 Jure, quo fulges, timidum refigi
 Palluit aurum.

cat: Lunas, quae menses cupide devorent, i. e. prae-
 cipitent. Vide quae dicta sunt ad vers. 27 I Odac libri hu-
 jus.

ad vers. 4. Dictum, ut apud Horat. *lubricus aspici*
 I Od. 19 v. 8. Hic significat celeritatem, quod lubrica fa-
 cilis, quam scabra moventur. Æther pro cælo; ut su-
 pra.

ad vers. 5. *multo auro preciosus*; etsi, tibi pre-
 cium conferat multum aurum, et si gemmea zona (Polo-
 norum piscorum more) modereris vestem, et si fibula
 super collo amicet (amico, as, are) lanas Tyrias (pur-
 puream vestem): tamen jure dubitat stare &c. Precio-
 sus auro ita dictum ut apud Martial. Epig. Lib. VI 15.
Inuneribus facta est nunc pretiosa suis: Statius Theba
 v. 47. *Solita prece numen amicat; gemmea zona mo-
 dereris*, nam laxis vestibis opus erat ejusmodi modera-
 mine, ne fluerent: *gemmea* ad luxum pertinet, *amicis*
 i. e. quodammodo amicas reddere, seu conjungere, copu-
 lare; contrarium *inimicat* Hor. IV Od. 15 20.

ad vers. 9 et seqq. Sequitur apodosis ad praece-
 dentem Strophem, cum occulta particula *tamen* *Jure*
dubitat stare labenti galero penna vaga cristis phœ-
nissis q. d. Interim Tibi omnia timorem et metum in-
 dicant: penna vaga, quae dubitat, (nempe mutat) stare
 galero (et ipso ad lapsum proclivi) cristis phœnissis (cri-

Quod Tibi largâ dedit Hora dextrâ
 Hora furaci rapiet sinistra :
 More fallentis tenerum iocoso

15

Matris alumnum.

Mobiles rerum dubiique casus
 Regna mortalis tenere vitae
 Sedulus metae properat fugacis

Impetus aevi.

20

Tardius ponto volat Adriano
 Quam ratem mersi pepulere remi

sta propria est quarundam avium sicut nostrorum Gallorum gallinaceorum) puniceis; et aurum etiam, quo indutus es, palluit (perfectum in praesenti) pallet, quasi color auri pallidus metum indicaret, pallet inquam, metuens ne refigatur, id est: avellatur.

ad vers. 13 et seq. Pulchra similitudo per se patens, more fallentis Matris, quae cum filio suo ludibunda crustulam dextra dandam, in sinistram tranfert, manibus aliquando etiam fallendi causa sublatis.

ad vers. 17 et seqq. *Mobiles rerum* i. est. casus, qui res suo loco movent. vide v. 51 Odae I huj. Libr. *tenuere* praeteritum in praesenti pro *obtinent regnum vitae mortalis* i. e. dominantur casus dubii in vita mortalium: sed impetus aevi fugacis properat *metae sedulus* i. e. intentus q. d. impetus vitae nostrae properat sine ulla mora, i. e. festinanter, quod poeta: *sedulo*, ad suam metam. Ita noster passim cum genitivo vel infinitivo: ut paulo ante construxit adjectivum *mobilis* cum genitivo *rerum*. *Sedulus* quasi, assiduus i. e. sedendo continuo esse intentum rei.

ad versum 22. Sequitur comparatio *festinantis aevi* q. d. Longe velocius festinat impetus aevi fugacis, quam navis et vento secundo et remis impulsa. Ponto Adria-

Et repentinis animosa trudent

Carbasa ventis.

Omnibus mundi Dominator Horis

25

Aptat urgendas per inane pennas

Pars adhuc nido latet, et futuros

Crescit in annos.

28

no, pro quovis alio mari. *Pepulere praet. in praes. pro pellunt remi mersi*, et quam ratem trudent carbasa animosa ventis repentinis. Trudere pro *impellere* Horat Ep. Od. 2 aut *trudit acres... multa cane apros in obstantes plagas*; carbasa pro velis, velut Martial. XII Epig. 29 *Festinant trepidi substringere carbasa nautice animosa* i. e. vento plena; *repentinis* cum repente flare incipiunt.

ad vers. 25. Mundi Dominator omnibus horis aptat pennas, velut Daedalus, per inane (vide supra ad vers. 44 Odae 3 hujus Lib.) *urgendas* i. e. cum labore agitandas, pars earum horarum latet adhuc nido, quam tu respice; et cui te serva.

O D E V.

ARGUMENTUM.

Ejusdem est sententiae ac Ode hujus libri I, completiturque Laudes Urbani VIII. Imprimis Poeta multus est in describenda aetate aurea, quam praedicebat eadem Ode I et quam affulsisse jam in praesentiarum digito quodammodo monstrat. Imitatur Oden XV Libri IV.

Laudes Urbani VIII.

Nuper receptâ bella super Tyro,
 Pugnasque serum ludere distuli,
 Urbane: nunc jurata lenem
 Increpuit Tibi Musa buxum.

Per Te reficto adamantinum
 Offulsit auro seculum, et undique

Ad versum 1. seqq. *Nuper* (respicit ad proximam victoriam Polonorum ad Chocimum anno 1621). *Super* (Multa super Priamo rogitans, super Hectora multa Virg. I Æn. v. 750) *Tyro recepta*, i. e. Turcis victis, a quibus mox etiam Tyrum sumus recepturi. Poëta, quod optat, factum fingit; *pugnasque ludere serum distuli: nunc Musa jurata Tibi* (quæ Tibi se se devovit, v. *Musa jurata increpuit Tibi* (ut unice Tibi seu pro parte Tua occuparer) *lenem meam buxum: serum* videbatur non nemini majuscula scribendum, ut esset genitivus substantivi Seres Serum, id est: Chinensium, seu gentium orientalium; et quamvis quantitas prosodica non repugnat, editiones tamen omnes minusculo s usae sunt; unde *serum* pro adverbio necesse est admittere. Nam cur non? Virg. XII Æn. vers. 864. *Nocte sedens serum canit importuna* per umbras. q. d. sero v. serius ludere (*ludere quæ vellem calamo permisit agresti* Virg. Æn. I). v. canere distuli (perfectum in praesenti dissero. lenem buxum i. e. imbellem seu bellis canendis non aptam buxum; ex buxo proprie tibiae sacris faciendis adhibitae conficiebantur; ad lyram noster buxum etiam transfert: II Ode 3. *Sonora buxi filia sutilis, barbite.*

ad vers. 5. et seqq. *Per Te* (Urbane) *reficto ferro* (dativus: refingo: q. d. seculo quod ad haec tempora ferreum fuit nunc refictum in nobilius aurum offulsit

Gazis coronatumque gemmis
Purpureo revirescit aevo.

Quo foeta quondam nectare flumina
Ultrouque septem balsama collibus 10
Manare, vinoque et liquenti
Melle vagos properare rivos,

seculum adamantinum, auro (ablatus, quo offulsit? auro). adamantinum (nulla vi refingendum *δαμάσω, ἀδάμαστος* quod non potest domari, seu subigi).

ad versum 7. et 8. *seculum undique coronatum Gazis et gemmis*, quae gemmae purpureum nitorem cum viridi variare solent, seu colores iridis referunt. Vide quam adcurata descriptio, quam paucis verbis concepta?

ad vers. 9. et seqq. Quo (aevo aureo) *narrant (ex versu 14) quondam (Saturno regnante) foeta flumina melle liquenti manare* (manasse, constructione *τοῦ memini*, quod omisso *ἔ* praesens infinitivi potius, quam perfectum requirit: *Saepe malum hoc nobis... memini praedicere quercus*. Vir. quo etiam *narrant manasse ultrouque (sua sponte) balsama* (unguenta odorata) *septem collibus* (Romae) et quo *narrant properare* (properavisse) i. e. fluxisse rivos *vagos vino et melle liquenti*; quo item aevo *narrant lanigerum pecus* (oves) sponte sero vespere reportare (reportavisse) *mammæ* (lacte) *turgidas*, et *reportavisse* (domum) *grave vellus auro assyrio comatum*.

Foeta nectare flumina ita dictum, ut apud Cicero-
nem de Nat. Deor. 62 *Terra foeta frugibus* et apud Virg.
I Ænei. v. 55. *Loca foeta fiventibus austris. balsama
collibus* Hypallage pro *colles balsamis*, ut in eodem
maneat casu, quo *flumina nectare*.

Et sponte sero vespere turgidas
 Ad septa narrant lanigerum pecus
 Mammas reportare, et comatum 15
 Assyrio grave vellus auro.
 Te Fas Piumque et Justitiae comes
 Utcumque sacrum laetus agis pedem
 Candor coronat: Te fidelis
 Propositi studiosa Virtus. 20
 Te pone flavo larga Ceres sinu,
 Rerumque plenis non sine cornibus
 Felix Amalthee citatis
 Rura subit populosque bigis.

ad vers. 13. Confer Virg. Ec. IV ver. 21 *Ipsae lacte domum referent distenta Capellae Ubera* et Hor. Epod. 16 vers. 49.

ad vers. 15 et 16. Conf. Virg. eadem Eclog. ver. 42 et seqq.

ad vers. 16. Ita etiam Lucan IV ver. 298 *Assyrii Scrutator pallidus auri*, Conf. Virg. Ec. IV 42 et seqq.

ad vers. 17. *Te Fas*, et *Pium* (Pietas) et *comes Justitiae Candor* et *Virtus studiosa fidelis Propositi* coronat (coronant te circumdant, seu sociæ sunt.) *utcumque* pro *ubicumque* ut Horat III Od. 4 v. 29 *utcumque mecum eritis.* et IV Od. 4 v. 35. *Utcumque defecere mores.* *Studiosa* pro *amans*, *fidelis propositi*, cui proposito fides præstabitur.

ad vers. 21. et seqq. *Pone te rura nostra et populos subit Ceres flavo sinu larga*, et *felix Amalthee citatis bigis cum cornu copiae.* Amalthee Græca terminatione versus gratia. Ceterum Mythologiam consule, et similia ex I Ode hujus Libri repete. *Cornibus* pro singulari, per Synecdochem.

At Vis et ater Luctus et aeneis	25
Stipata centum bella furoribus	
Curæque pallentesque Morbi, et	
Foeda modis simulacra miris	
Cessere retro. Te Duce Faustitas	
Secura frugum rura perambulat,	30

ad vers. 25 et seqq. Vis et Luctus et curæ et morbi divinitates infaustæ finguntur, *aenei furores* pro tormentis bellicis quæ nunc funduntur ex ære maximam partem. *Stipatus* proprie *obturatus*: condensatus per translationem: *frequenti comitatu circumdatus*. Propria significatione: *vel cum liquentia mella stipant* Virg. I Ænei. de apibus. Hoc loco translate sumitur, ut passim etiam apud Cic. *non usitata frequentia stipati sumus* pro Milon. apud Poëtas frequentius. *Et simulacra* alia mirum in modum *foeda*, quæ simulacra i. e. portenta hominibus assimilata describuntur graphice a nescio quo, quem Anonymum citat Auctor Novi Apparatus Virgilio Colon. Agrip. 1756.

Dux præit armipotens fatali numine Mavors
Fulmineumque ferox quatiens Bellona flagellum.
Luctifica hinc atque hinc stant agmina sæva sorores. (Furiæ)
Iræque, Insidiæque, et lurida Mortis imago.
Quas inter Furor impatiens, flammantia torquet
Lumina, et horrendum fremit atrox ore cruento. Conf.
Hor. IV Od. 15 a v. 17 et seqq.

ad vers. 29. et seqq. Hic omnis belli Comitatus recessit a nobis.

ad vers. eund. *Te Duce Urbane* ut Virg. IV Eclo. *Te Ducc Pollio* ver. 13 *Faustitas* quæ propria significatione præest pecori novo sætu supplendo. Fest. *perambulat rura secura frugum*, q. d. rura, quæ nihil suis frugibus metuunt, seu non sunt sollicitata curis de frugibus suis.

Tutaeque per Vasti tumultus
Carpathii volitant carinae.

Te feriat cum pueris senes,
Nec non reclusae cum nuribus canunt
Regem puellae: sive reddit, 35
Sive citum rapit hora solem.

At nos recurvo poplite per vias
Patrem colentes, ter niveum Tibi
Nimum Ligustri ter rosarum
Puniceum jaciemus imbrem. 40

ad vers. 31 et 32. Mare *Carpathium* proximum insulae Rhodo, Synecdoche pro quocunque mari, *per tumultus* per tumidos fluctus; *carinae* (pars pro toto alia Synecdoche.)

ad vers. 33. *Feriat* (ferias agentes) Hor. *Feriatos male Troas* IV Od. 6 v. 14 et 15.

ad vers. 34. *reclusae puellae*, quae olim claudendae erant et clausae ob juvenum petulantiam, nunc reclusae canunt Te Regem. *cum nuribus* i. e. novis nuptis ut Ovid. II Metam vers. 376 *et nuribus mittit gestanda Latinis*. Vide Schell. Lex. in voce *nurus*. *Sive cum reddit hora cita solem*, sive cum eum rapit: oriente scilicet vel occidente Sole.

ad vers. 37. et seqq. Imitatur noster Horat in Ode IV 15. ver. 20 *Nosque &c. recurvo poplite* i. e. genu flexo, solent enim a Pontifice genuflexi petere benedictionem, ita dictam: *jaciemus imbrem* i. e. copiam alborum florum cum rosis, q. d. sternemus vias floribus Te eunte vel proficiscente. Ligustrum per Synecdochen speciei pro genere. Ligustrorum frequens est mentio apud bucolicos Poetas.

O D E VI.

AD PRINCIPES EUROPAE.

ARGUMENTUM.

Plures sunt Odæ Sarbievii, quibus concitare conatur animos Principum, ut Imperium Orientis recuperare, et Turcas imanam ac nomini Christiano infensissimam gentem, injuste occupatis sedibus expellere velint. Memor Poëta, in Patriam et Religionem pius, tot populationum, vexationum et bellorum, quibus a nomine Saraceno Christiani pessime habitus sunt, odio Poëtico plenus, exitium Turcis meditatur. Multus autem in hoc argumento esse solet, quod eo delectatur quodammodo, idque vel maxime ob eam causam, quod populares sui Poloni toties barbarorum impetu fracto non semel cladem ab universa Europa virtute, constantia, et artis militaris scientia arcuerunt, et in propria pelle quiescere coëgerunt.

Metum Ovae III.
De recuperando Orientis imperio.

**Nondum minaci cornua Bosporo
 Decussit audax Pontus, et efferis**

Ad vers. 1. *Nondum audax Pontus decussit cornua* (signum primum Turcarum, luna videlicet cornuta cornibus in septem triones versis) i. est: nondum fregit potentiam Bospori (minoris marinæ Deitatis quam ipse Pontus est, quem vel ideo majuscula scriptum reperimus

Servire Neptunus Gelonis

Turpe gemit, resonasque fluctu

Plangente ripas Thraca rebellibus

5

Immugit undis. Emathiam pudet

Frenos momordisse, et Pelasgos

Odrysiis dare colla loris.

in Argenteratensi et Budeusi Stereotypa, quod pro universo Oceano sumitur; et *Neptunus gemit*, servire se Gelonis (Geloni gens scythica Borystheni accola, lacte et sanguine canino mixtis vesci solita). unde *efferi* quasi valde feri. dicuntur. Virg. *Saevitq; juvenus effera* VIII Æu. 5. *Turpe* pro turpiter adject. pro adverb. refertur autem ad τὸ *servire*.

ad vers. 4 5 et 6. Solve sententiam in hæc verba: *et Thraca* (Nominativus est pro Thrace ita Virg. XII Æne. v. *Gemit ultima pulsu Thraca pedum dum fluctus* (Neptuni) plangit (ita etiam Lucr. Lib. II ver. 1153 *Nec mære nec fluctus plangentes sana creantur ripas* Bospori resonas, rebellibus undis immugit: q. d. et Thracia i. e. Turcia (unica, quamvis eam Neptunus fluctibus suis verberat, i. e. Bosporum rebellem punit, ita ut ripæ verberare resonent, tamen remugit pro suo Bosporo undis toti Neptuno rebellibus. Id vero Poëta ita sibi prosopopœas fingit quasi Thracia pro suo Bosporo, a Neptuno male habita, Neptuno respondeat ferociter, et eidem Domino suo obedientiam abnuat. Simili Phrasi utitur noster III Od. I *et cachiuno plaudente ripas*: item IV Od. 29 v. 19 *Hinc Martis atque hinc rupta tonitruis immugit unda*.

ad vers. 6 et 7. *Emathiam* (quæ etiam Thessalia et Præomia ab Emathio Rege dicta Virg. I Geor. v. 492 *bis sanguine nostro Emathiam et latos Haemi pinguescere campos*. Ad vers. 7 et 8. *momordisse* præteritum in præsen-

Moerent tenaci compede Cyclades
 Pigrae moveri, moeret Achaica 10
 Tethys, inaequalesque campi
 Perpetuo lacrymatur Hebro.
 Semperne nigras Aethyopum domos,
 Vel, quae superbus praefluit oppida

ti pro τού *mordere* Pelasgos (populi Græciæ vetustissimi olim Thessali dicti et Danaï.) Odrysaë Thraciæ populi circa Hæbrum fluvium. *lora* quibus servi vinciebantur et etiam cædebantur, unde passim apud Plautum *lorarii* dicebantur famuli a officio cædendi et vincendi servos.

ad vers. 9: quod supra: *puget Emathiam momordisse*, id aliis verbis: *mœrent tenacii compede Cyclades pigrae moveri*: Cyclades (quæ olim fingebantur mobiles ut in Apollinis Historia Delos) nunc compedibus Turcarum (adstrictæ) pigrae moveri, vide ad vers. 51 Od. I hujus Libri: piger adjectivum a piget, cum infinitivo, velut etiam Horat. I Sat. 4 v. 12. *atque piger scribendi ferre laborem* et cum genit. II Hor. Ep. I vers. 24 *Militiæ piger*.

ad vers. 10. *Mœret Achaica Tethys* (non Thetis quæ erat uxor Pelei) sed Tethys Coeli et Vestæ Filia, soror Saturni et Titani, uxor Oceani mater Fluviorum et Nympharum Oceanidarum. Illic sumitur pro Mari Achaico, seu potius sinu cognomine, atque adeo pro ipsa Achaja provincia Poloponesi, *et inaequales campi perpetuo Hebro* (fluvius ingens Thraciæ, qui ex Hæmo monte, seu Rhodope oritur, et inter montes perpetuos decurrens mari Ægeo miscetur) *lacrymantur* pro ilacrymantur, ut Hebro dativus sit, eum enim postulant composita activa ex præpositione accusativum poscente: perpetuus i. e. continuo quod uno tenore decurrit. Sic Plautus: *noctem pependi perpetem*.

ad vers. 13. et seqq. Vidcamus orationis seriem:

Ganges, Abydenasque turres

15

Supplicibus tremuisse pennis

Formidolosam juverit Artacen?

Seseque captum Bosphorus omnibus

Semperne juverit pro *juvabit* i. e. *delectabit formidolosam Artacen* (vel perfect. conjunctivi potentialis. czy zawsze Stambul ma się cieszyć, że) turbs Asiæ opposita Constantinopoli, ut quod pro Constantinopolitanis mœnibus a latere maritimo agatur, recte etiam agi posse dicatur in conspectu Artaces) quid *juvabit?* *tremuisse* (ut Horat. I Od. I v. 4 *juvat collegisse pulverem olympicum* præteritum in præsentî, et infinitivus pro nominativo). Quis autem tremere dicitur? *Aethyopum domus*, (Africa) et oppida, quæ superbus Ganges præfluit, et turres Abydenæ (infinitivus hos nominativos in accusativos transformavit). *Ganges superbus*, quia aurifer, vel magnitudinis ingentis. Abydenæ Turres appellantur Dardanelle; sunt autem munitiones duæ ex mari mediterraneo in Hellespontum navibus aditum prohibentes. *Abydos* in asiatico solo, *Sestos* ex opposito in agro Europeo sitæ sunt.

ad vers. 18. *Semperne ploret* (potentialis) Bosphorus se captum esse (cum) omnibus suis undis (cui ploret?) Erythræo, (seu rubro mari) Jonio item alto (profundo) et Arabio; quæ ei sunt sociæ captivitate, adeo ut invicem sibi condoleant. Supra Bosphorum minacem dixit, quod ibi Bosphorus, partes agere ipsius Constantinopolews, coactus sit. Neptuno enim objicienda fuit urbs aquarum facie, ut ita verborum certamen esset æquiore Marte: Hic cum pro se plorare facit atque ipsum omnium aquarum maxime, quod vel plorare non semper sit licitum, sed minaces etiam personæ assumendæ.

Hactenus indignationem lectorum movere conabatur Poëta a deploranda conditione Græciæ et aliarum Provinciarum

Undis Erythraeoque et alto
Jonio Arabioque ploret?

20

Vani futuri temporis augures
Foecunda rerum secula discimus:
Si non retractamus fideli
Tela manu, tacitoque gaudet

Vagina ferro; si clypei vacant,
Hastaeque et arcus. Non animi placent
Parci laborum, non magistræ
Consilii, sine Marte, linguae.

25

ciarum imperio Othomannico parentium: abhinc eam indignationem irritare nititur acri perstrictione morum effeminatorum, et luxu socordi fluentium.

ad vers. 21. Sed nos o *vani augures futuri temporis*, quo fore omnia excellentiora confidimus, *discimus* id est, ediscimus ex historicis monumentis, olim secula floruisse rerum gestarum gloriæ sæcundiora: sed *vani*, pro *in vanum* seu frustra: *nisi tela retractamus fideli* (religiosa) *manu*, seu animo, ut majores nostri, et si *tacito* (non moto) *ferro vagina gaudet* &c. *retractare* i. e. frequenter manu versare. *Manus* autem *fidelis* Hypallage pro *nos fideles*, i. e. in Deum pii.

ad vers. 26 et seqq. Nam (ut verum fatear) inquit Sarbievius, non mihi placent *animi laborum parci* vide vers. 51 Od. I Lib. hujus. nec placent *linguae* (quæ *Magistræ* sunt consilii i. e. docent, quomodo quid auspiciandum, persequendum et absolvendum sit) Martem autem ciere nequeunt: seu cum doctæ sint, fortitudine destituuntur.

Frustra Novembres dicimus ad focos
 Pugnata Rhaetis bella sub Alpibus: 30
 Frustra renarramus Gelonum
 Versa retro retulisse signa:
 Si non et ipsi stringere Noricos
 Audemus enses: quos male barbara

ad vers. 29 et seqq. Horatius canit: cum Tibi *No-
 nae redunt Decembres* III Od. 18. v. 10, nos, quorum re-
 gio ad septentriones propius vergit, hyemem jam Mense
 Novembri apud focos degimus. versu 30 imitatur Horat.
 IV Ode 4 v. 17. *Videre Rhaeti bella sub Alpibus.* Rhæ-
 tia partem Sueviæ et Baviaræ occupabat. Videntur intelli-
 gi bella quæcunque sub Alpibus *pugnata*. Ne gramma-
 ticam nimis aurem offendat verbi neutrius participium si-
 gnificatione passiva conf. Hor. III Ode 27 v. 28 et 29 *Quid
 Seres, et regnata Cyro Bactra parent etc.* item III
 Od. 3 v. 43 et 44 *triumphatisque possit Roma ferox
 dare jura Medis* et III Od. 19 v. 4 *et pugnata sacro
 bella sub Ilio.* Imo etiam Cor. Nep. in Hannibale cap.
 5. *Hac pugna pugnata Romam profectus est.* Ge-
 loni pro Turcis sæpius a nostris victi.

ad vers. 34. *Si non pro nisi; enses Norici* Hora-
 tio etiam celebrantur. Ita. Epod. 17. 71 *Norico ense pe-
 ctus recludere.* et I Od. 16 v. 9 et 10 *Noricus ensis
 deterret.* A Norico ita dicti; (quod est nunc Baviaræ et Au-
 striaræ pars) quod optimi enses in ea regione fabricantur
 teste Plinio Lib. 34 cap. 14. *Alibi ferro bonitatem
 præstat factura v.g. aqua, cui subinde candens im-
 mergitur, at in Noricis vena ipsa bonitatem præbet.*
male barbara vide notam nostram ad vers. 2 Odae I Li-
 bri hujus. *non decoloravere* id est sanguine non tinxere,
 ita etiam Hor. II Od. I 35 *Quod Mare Daunia non
 decoloravere caedes?* quod Lucanus suo more: *Tum pri-*

Non decoloravere terga,
Sed Tyrio Latiale fuco 35

Illevit aurum, non sine gemmeo
Circumsonantis fulgure balthei, et
Grato catenarum tumultu,
Et sonitu phalerarum acuto. 40

Formosa fortes arma timent viros
Frangique nolent, seu profugus Scythes

mum rubuit civili sanguine Nereus. q. d. Eheu! Enses nostri non traxerunt colorem rubrum ex sanguine hostium, qui color enses deceret maxime, sed ex auro latiali, quod fuco Tyrio illitum est, quique color eos potius dedecet, sicut ensibus non affert honorem *gemmeum fulgur balthei circumsonantis, aut tumultus catenularum* appensarum gratus auribus vanis, et *sonitus acutus Phalerarum.* *Tyrio fuco:* solent induci etiam nunc gladii a capulo vel ad quartam vel ad tertiam gladii partem fuco, qui nobis dicitur *smelc*, isque colore est ex violaceo in purpureum luxuriante, id itaque appellat noster Tyrium, id est puniceum fucum, cui solent aurei vel flores, vel inscriptiones illini, (nabiiac zlotemi kwiatami, napisami) aurum latiale appellat a Latio, scripta enim erat hæc Ode Romæ.

ad vers. 38. *Circumsonantis*, ita Virg. 8 Æn. 474 *Hinc Rutulus premit et murum circumsonat armis. et phalerarum sonitu*, eo quod ensis per phalerarum insignia tractus, sonum acutum refert.

ad vers. 41. q. d. Miles formosis armis indutus, timet fortiores se se hostes, ne adimant: et etiam timet, ne quid armorum corrumpat, cum Scythæ et Turcæ fugiunt, adeo quidem, ut eos armorum amore suorum impune loco cedere permittat. Scythæ et Dolopes (gens Thessala) Myrmidones (gens item Thessaliæ ab Ægina

Seu creber e campis agetur

Myrmidonum Dolopumve nimbus.

Quicumque suras et caput induet 45

Auro, Quirites, exuet Italum:

Civisque Romanus negari

Impavido patietur hosti.

Nec qui capillum finget, et aureum

Solem refusis crinibus allinet, 50

Dicemus Umbrum, qui frementes

Antiochi Annibalisque turmas

originem trahens) pro quibusvis fortibus hostibus maxime Turcis, quorum illæ sunt ditionis; nimbus (chmura).

ad vers. 46. *exuet Italum*, i. e. jam non erit Italus, nec patietur dici cives romanus is *impavido hosti* dativus græcus, pro *ab impavido hoste*.

ad vers. 49. et seqq. neque etiam calamistratos, vel quos Homerus *καρηκομῶντες* capite pulchre comato vocat, neque aurum crinibus implexentes fortes milites vocabimus. Plinius Lib. H. N. XXXIII cap. IV hæc refert: *Est quidem apud eundem Homerum virorum crinibus aurum implexum; ideo nescio an prior usus a feminis cœperit.* ad quem Plinii locum Dalechampius: „Locus est apud Homerum Iliad P paulo post principium Πλογμοί θ' οἱ χρυσῶ τε καὶ ἀργύρῳ ἐσφῆκωντο. Aurum atque argentum nectebant undique crines. Hactenus Dalechampius, quod ipsum noster poetice *solem aureum allinet crinibus*. Confer Virg. Lib. IX Æneid 598 et seqq. et Satyras Opaliński, quibus luxum temporum suorum describit.

ad vers. 51. *Umbrum* appellat, quod supra *Italum*, partem videlicet pro toto. Est autem Umbria Ducatus Spoletanus. *Antiochi Annibalisque turmas*. U-

Rursum efficaci diruat impetu,
 Alpesque, clausumque intrepida manu
 Perrumpat orbem. Sic citatis 55
 Secula degenerare metis

Sancit futuri temporis arbiter,
 Certoque prudens ordine segreges

trumque hunc Romanis formidolosissimum ducem etiam Horatius conjungit Lib. III Od. VI v. 35 et seqq. Illum Acilius Glabrio, hunc Scipio deleverunt.

ad vers. 53. Ita Horat. Lib. IV Od. 14 v. 30. *Vasto diruit impetu, clausumque* (mari) orbem (velut Tibull. IV I v. 53. *Qua maris extremis tellus includitur undis* et Propert. III 18 v. 1. *Clausus ab umbroso qua ludit Pontus Averno.* et Horat. I Od. 3 v. 36 *Perrupit Acheronta Hercules labor.*) superet. Nostri Sententia ex his exemplis clara et perspicax.

ad vers. 55. seqq. Vide sis versum hujus ipsius Odæ 21. cujus sententia ibi explicatur: Ibi aliquantisper, hic Poëta nihil nos jam confidere jubet; sed mox consolatur, cum ait: *Arbiter futuri temporis* (DEUS) *lege quadam sanxit*, ut *secula* (magis ac magis) *degenerarent metis citatis* (incitantibus se, i. e. adpropinquantibus quodammodo; vide notam nostram ad vers. 21 et seqq. sed interim *prudens* (providens) *metatur annos* (metas ponit annis) *segreges* (adjectivum est, ut apud Senec. lib. IV de Benef. c. 18. *Quaecumque vaga nascuntur et vitam actura segregem*) annis segregibus, a ceterorum comitatu avulsis, ut, per devia sua properantes, non impedirent incedentes via honoris et virtutis, idque agit: *Ordine certo*, id est: metatur viam diversam socordibus annis, et viam rectam eo ipso aperit conspicuam perguntibus ea ire.

Metatur annos. Nunc severis
Artibus ingenioque pugna

60

Affulget aetas: nunc melior foro
Gestit disertis fervere jurgiis.

Haec Thracas audacemque Bessum
Haec Cilicas pavidosque Seras

ad vers. 59. et seqq. *Nunc* (illis segregibus) *affulget aetas pugna severis artibus* (cave credideris ablativum esse, sicut et) *ingenio* (dativi enim graeci sunt, quod lingua graeca verba *pugnandi, bellandi, certandi* dativo eonjungit, quod latine proprie dixeris: Nunc affulget aetas, quae pugnas indicit *severis artibus*, et *ingenio* i. e. artes severas evertere et ingeniiis bonis labem affingere nititur. Anacr. *Τί μοι μάχεθ' ἑταῖροι* et Latine Ovid. *Metam. Lib. I v. 432. Cumque sit ignis aquae pugna* et alia sexcenta.

ad vers. 61. *melior foro* (causis forensibus affulsit aetas, *quae gestit* (alibi id ipsum *amat* diceret) *fervere* (cum sit secundae conjugationis *ferveo* incrementum longum sit oporteat: Sed de *ferveo* et tergo quod vice versa apud Horatium tergeo) in aurem utramque dormias licet, habet enim etiam Virgilius persæpe *fervere* et *tergere*. Cato cap. 3. *Per ferias vero fossas veteres tergeri*. Juvenal: item Satyr. XIV v. 62 et Liv. Lib. XXVI c. ultim.

ad vers. 62. *jurgiis disertis* (inter Patronos causarum digladiantes oratoriis lenociniis.)

ad vers. 63. et seqq. *Haec aetas produxit Thracas* (pro Thraces graeca terminatione, qui Thraces nisi nos degeneraremus, ne hiscere quidem adversus nos audent) et *audacem Bessum* (qui Darium Regem suum captum, inhiatus throno Persico, vulneribus confodit, q. d. Persæ etiam erant nobis similes, effeminati, non enim

Produxit aetas. Nos senio piger 65
Effudit orbis, dedecus ultimum
Mundi, fatiscentisque naturae
Opprobrium. Male nata proles,
Quid quid bonorum restitit (heu nefas!)
Morum, scelesta deterimus nota, 70
Mentisque et excelsi latrones
Ingenii, violenta fraudum

aliter Bessustantum scelus moliri potuisset) *haec produxit Cilicas et pavidos Seres*, qui, nisi corrupti essent mores, pro frequentia incolarum bellicosissimi essent.

ad vers. 65 et seqq. Longe pulcherrima et orbis et virtutis senescentis descriptio. Solent enim senum parentum deteriores esse et nani plerumque atque morbosii filii. Lucret. III v. 459 *Anima naturae fatiscit fessa aevo. et Horat. Lib. II Od. 13 v. 4 arborem appellat opprobrium pagi.*

ad vers. 68. et 69. Nos *male nata proles* (omne id) quod (partitive) *bonorum morum* (etiam) restitit *deterimus nota scelesta*. Cic. III Offic. *O turpem notam temporum!* Horat. I Od. 6 v. 11 12 *culpam deterere ingeni* deterere, i. e. deterius potius reddere, quam exornare.

ad vers. 71 et seqq. Vide vero iterum locum, quem Durinius carpit loco citato in commentario ad vers. 63 Odæ III hujus Lib. Vult Sarbievius dicere: Nos *latrones* (insidiatores) *excelsae mentis, et ingenii*, q. d. hostes omnium earum artium, quæ excelsam mentem et ingenium efflagitant, *violenta fraudum tormenta sanctis dotibus addimus* i. e. utimur tormentis fraudum, (krętanin zdradzieckich używać) eatq; sanctas appellamus, atque ex ea re laudamus nos ipsos (vide notam ad vers. 21 Odæ I hujus Libr.)

Tormenta sanctis addere dotibus
Laudamur ultro; nec scelerum pudet

Virtusque clamatur sagacem

75

Flagitio violare dextram.

Iras et enses vendimus, et manum,
Hac, unde nummis aura refulserit:

Sparsique tinnitus ad auri

Sollicita vacat aure vulgus.

80

Et, qua secundis jecit honoribus
Bene ominatam mobilis aleam

ad vers. 75. et τὸ violare (pro nominativo) clamatur (a nobis) i. e. prædicatur virtus.

ad vers. 77. et seqq. *Vendimus iras* (quæ potius essent in Turcas convertendæ) i. e. animos bellicosos, *et enses et manum*, parati sumus vendere quacunque ex parte *aura* (nos circumdans *refulserit nummis* (nummis nitorem auræ conferentibus) *et vulgus vacat aure* (intentum est auribus) *ad tinnitus auri solliciti* (significatione activa i. e. auri sollicitantis aures nostras. Velut Virg. 10 Ec. *Sollicitos Galli dicamus amores* — et Horat. Lib. II Serm. Sat. 6 v. 78 et 79 *Nam si quis laudat Arelli Sollicitas ignarus opes.*

ad vers. 81. et seqq: *Et* (ea parte) *qua fortuna mobilis aleam bene ominatam* (pro ominantem (vide not ad vers. 32 Odae I lib. hujus) *honoribus secundis* (cui bene ominantem? honoribus adipiscendis, *secundis* (pro sequentibus) *jecerit* (vide notam ad vers. 5 et 6 Odae II lib. hujus) *mentitur honos* (quem plebs exhibet) *caducae* (humi sese prosternentis, seu ad genua cadentis) *et omnis civitas* (cives) *fallax* (fallaces) *posito poplite* (genu) *accumbit* (scilicet Tibi seu te adorat) *perjura* q. d. haec omnia agunt cives perjuri i.

Fortuna, mentitur caducae
 Plebis honos, positoque fallax.

Accumbit omnis poplite civitas, 85
 Perjura festo surgere cum joco
 Cum pompa stipantum et dolosi
 Praeteriit breve fulgur auri.

e. fraudulentis, simulantes honorem, statimque *festo cum joco* (cum risu exhibente) *surgunt* (surgere infinitivus adjectivi verbalis: *perjure surgere*) quam primum pompa stipantum et fulgur dolosi auri praeteriit.

O D E VII.

AD TELEPHUM LYCUM.

Fortunae, rerumque humanarum inconstantiam accusat.

Eheu, Telephe ludimur:

Fortunae volucris ludimur impetu!

Aeternum nihil est, sacro

Quidquid lenta tulit materies sinu.

Ad vers. 1. et seqq. *Telephe* (nomen fictum vide Argumentum ad Odam II hujus libri) *ludit nos* (mami nas) *impetus Fortunae volucris* q. d. dum nobis subito favet fortuna, nos creduli decipi nos patimur, atque ei nos toti quanti impendimus.

ad vers. 3. Sed ego affirmo tibi, nihil esse aeternum, quod est ex materia ortum. *Materiam lentam*

Statur casibus. Occidet 5
 Quod surgit: sed adhuc surget et occidet
 Ritu præcipitis pilae,
 Quæ cum pulsa cava rejicitur manu,
 Nunc lenes secat Africos,
 Nunc terræ refugis absilit ictibus. 10
 Vesper vespere truditur.
 Sed nunc deterior, nunc melior subit.
 Anni nubibus insident,
 Incertis equitant lustra favoniis,

dicit, non ut adversetur sacris literis, sed ut iis adstipuletur. Nempe *In principio creavit Deus Cælum et terram: terra autem erat inanis et vacua* &c. Scilicet: A principio, tempore ignoto nobis, erat creata materia, et deinde sero post, unde *lenta materies* cœpta est creatio, ut porro describitur in Genesi. *Sacro sinu* propter reverentiam *Matri* debitam, ex hoc enim nomine nomen *Materiae* ortum est.

ad vers. 5. *Statur casibus* (dativus est) pro *ad novos casus*, ubi etiam dici potest, *ad cadendum*, seu *ut cadetur* vel si vis: ex casu assurgitur, vel casus omnia dirigit.

ad vers. 7. Pulcherrima descriptio et comparatio. Agitur de *pila* aëre inflata quæ *pulsa* (propria significatione frequentativa ἀπο τῷ πello) — *terræ* genitivus communis ad τῷ ictibus referendus, nunc in aëra fertur, nunc in terram decedit alternis.

ad vers. 11. Ita Horatius II Od. XVIII v. 15 *Truditur dies die*.

ad vers. 13. et seqq. Fingit Poëta *annos* ita celeriter transigi, velut *nubes* quibus *nubibus* *annos* *insidere*, et *equitare favoniis* ad indicandum celeritatem fa-

- Coeco secula turbine. 15
 Haec quam Pieria decipimus lyra
 Juncto fulminis essedo,
 Eheu! quam celeres hora quatit Notos!
 Nec gratae strepitum lyrae
 Nec curat miserae carmina tibiae: 20
 Et quâquam canitur, levis
 Se se tota suis laudibus invidet.
 Magnas interea rapit
 Urbesque et populos et miserabili
 Reges subruit impetu: 25
 Et sceptri decus, et regna eadentium
 Permiscet cineri ducum,
 Auratasque trabes et penetralia
 Et cives simul et super
 Eversis sepelit turribus oppida; 30
 Ac mundi procul arduas
 Stragesque et cumulos, et Procerum pyras

cit, ferrique cum *turbine* (vento in gyrum agitato) *cæco* (qui nullis obstaculis cohibetur.)

ad vers. 16. et teqq. Divine vero Poëta prosequitur, et *celeritatis* maximæ condemnat *horam praesentem*, quam ait fallere se (Poëtam) conari *cantu pierio*: sed illam vectam *essedo fulminis* (curru fulminis, quo nihil ocius fingi potest) fatigare Notos celeres; tum vero esse negligentem *laudum* suarum (audiendarum) ut *se sibi ipsa invidere* videatur.

ad vers. 23. et seqq. Perseverat in cœpta Metaphora horæ ventis insidentis omnia evertentis impetu suo, quæcumque obvia fiunt.

ad vers. 31. et seqq. Eadem Metaphora continua-

Festa nube supervolat;
 Stellarumque rotam et longa brevissimo
 Cursu secula corripit. 35

Tempora labuntur Dum nobis taciti diffugiunt dies

Tempora seculi Eheu! Telephe, ludimur,

Tempora seculi Fatorum rapida ludimur orbita.

Tempora seculi An nos fallimur? an suam

Tempora seculi Rerum pulcher habet vultus imaginem? 40

Et sunt, quae, Lyce, cernimus?

An peccant fatuis lumina palpebris,

Et mendax oculi vitrum?

An longi trahitur fabula somnii? 44

tur, dum canit Poëta, *volare horam* (celerem) *super strages et cumulos mundi*, (et super) *procerum* (a se prostratorum) *pyras* (quibus ex lignorum acervo structis corpora eorum comburenda exponebantur) *festam* i. e. *judicanda nube supervolat: Stellarumque*, inquit *rotam corripit*, ut passim Poëta *rapere, corripere, gradum* ajunt pro *maturare deproperare*; et *longa secula cursu corripit brevissimo*.

ad vers. 36. Itaq, *Telephe, dum nobis taciti* (nos fallentes) *diffugiunt* (præterlabuntur) *dies*, nonne bene dixi ab initio hujus odæ, sæpe nos *decipi fatorum volubili orbe*?

ad vers. 39. et seqq. An hæc omnia non ita fiunt: q. d. forsitan hæc omnia non ita fiunt, ut nobis videntur? An non potius *pulcher* (constans) *rerum vultus* (ordo v. facies) aliam vobis imaginem objicit, et aliam observat? et num hæc sunt vera, quæ cernimus? An *peccant* (fallunt nos) *lumina* (oculi) *fatuis* (non veris) *palpebris*, an *mendax oculi vitrum* (membranæ oculorum pellucidæ (et etiam non veræ) *an* potius tra-

hitur fabula longi somnii (an itaque longum agimus somnium q. d. An tu Telephe possis induci, ut credas vitam nostram præsentem fabulam esse, i. e. de qua multa fabulari licet) vel somnium, nosque unice a nostris decipi sensibus, et non potius vere vivere, et hæc esse omnia ejusmodi, ut sensibus nostris objiciantur?

O D E VIII.

Ejusdem est fere argumenti ac VI hujus libri, sed dici vix potest quanta varietate delectet, qua fictione nos secum abripiat, quanto Enthusiasmo caleat?

Metrum odæ III

Aut nos avaræ vendidimus Tyro
 Aut usque Thulen misimus exules
 Cultus avorum. Non honoris
 Praecipiti libet ire clivo:

Non scepra Pyrrhi, non Agamemnonis 5

Ad vers. 1. et seqq. *Aut nos* pro purpura, quæ potissima Tyri tingebatur *mores bonos avorum* nostrorum, *vendidimus* vel eos *exules* amandavimus ultimam *usque Thulen*. Vide quæ dicta sunt ad vers. 17 Odæ primæ hujus Libri. Initium hujus Odæ confer cum Horat. III Lib. Od. 24 vers. 46 et seqq.

ad vers. 5. et seqq. *Non libet nos pacisci leto* (nostro) *Epirum* et *Argolidem*, quarum Regionum reges ponuntur per Metonymiam pro ipsis Regionibus,) *Pacisci* dicimur convenire cum aliquo, de aliqua re pro pretio aliquo: ut sententia sit: *nolumus pacisci*, quasi cum fortuna, de sceptris qui Ablativus per accusativum solet redd. Pyrrhi et Agamemnonis, pro morte nostra; q. d. nolumus nos objicere certamini, quod nobis regna Græ-

Leto pacisci: non Halyattici
 Vejente permutare saxo
 Uber, Achaemeniumque Tigrim.

Nescit severo livida brachia
 Signare ferro, nescit idoneis

10

ciae lucrifaceret. Constructio itaque verbi paciscor est: quid (accusat. *regna*) quo? (ablativus pretii: *morte*) Velut Horat. III Lib. Od. 29 vers. 59 Non est meum... *rotis pacisci, jacturam mercium*, pro quo accusativo Horat. et alii vel infinitivum vel dissolutam per particulam congruentem sententiam ponere consueverunt: velut hic Horat. pro τὸ jacturam dixit: *ne Cypriae Tyriaeque merces addant avaro divitias mari*. Justin: *Nuptias filiae pacisci cum Filio* — et Plin. VIII cap. 7. *Pactus dimitti, si interemisset Elephantum*.

ad vers. 6. et seqq. Non libet nobis *permutare uber* (substantivum, accusat: obfitość) *Halyattici* (Nominis hujus Nominativus est et Halyattes et Alyattes, et Halyatticus quod etiam hoc loco ex imitatione Horatii II Od. 16 vers. 42. *Quam si Mygdoniis Regnum Halyattici campis continuem*. Halyattes Croesi filius; uterque divitiis celebratus quas e Lydiae metallis hauserant) *Saxo Vejente* (scripsit Oden hanc Romae) *Veji*. urbs ipsa sita erat in colle undique prærupto, unde etiam vix post decem annos cap: a Romanis potuit. Verbum *permuto*, maxime omnium Hypallagen patitur. Dicit enim et hic poterat: vel τὸν *Uber Atyattici Vejente saxo, Saxum Vejens Ubere Halyattici; Achaemeniumque Tigrim* nolumus permutare cum eodem saxo vejente.

ad vers. 9. et seqq. Imitatur noster Horatium I Od. VIII Sybaritarum nomine molles cives perstringentem. *Nescit signare* (i. e. signum vulneris *livido brachio* (Dativus) expressum præferre; ita enim alibi Horat.

Tiro reluctantem lupatis

Frangere equum, metuitque torvum

Tranare Tibrim, cum nivibus satur

Exaestuanti frena licentiae

Permisit, emovitque ripam 15

Assiduae metuendus Urbi.

Quodsi procacem fregit equus gradum

Micatque nervis, et genibus tremit:

IV Od. I v. 16 *Late signa feret militiae tuae*) nescit noster *Tiro* (juvenis militiae adscriptus) *idoneis lupatis* (frenis asperioribus instar lupinorum dentium) *frangere* Horat: temperare i. e. domare *metuitque Tibrim torvum* (ut passim *torva facies*, quasi tortus ex obliquo qualis irascentium esse vultus consueverunt) *tranare* (fortiorum virorum est, quam *tangentium*, quasi Sarbievius suis aequalibus majorem virtutem, quamvis socordibus tribuat, quam Horatius suis). Imprimis vero metuit *Tiro* tum, cum *Tibris nivibus satur* (ex montibus liquentibus exundans) *permisit* (praeteritum in praesenti) *frena* (laxat habenas, q. d. cum *Tibris* (Deus Fluvii) nolit continere *exaestuante* (aestus dicitur proprie fluxus et refluxus maris) exundantem *licentiam* (nullis cohitam frenis) et cum idem *Tibris emovit*, i. e. ultra fines suos promovit) *ripas*, *Tibris* inquam *Urbi* (Romae) *assiduae* (scilicet ripis ejus perpetuum adsidenti, seu sitae ad ripas ejus) *metuendus*. Conf. Horat. IV Od. 15 vers. 10 et 11.

ad vers. 17. *Quod si etiam tum equus gradum fregit*, i. e. deflexit vel continuit, quod ipsum habet Stat. Pap. Theb. XII v. 232 *nec fregit iter caligantibus arvis* id est non *constitit* (desiit) cui significationi aequivalet: *saepe diem mero fregit morantem* i. e. interrupti moram dici, fecelli Horat. I Od. II vers. 6 et 7, tum vero Vene-

At non Lupercales iisdem

Nescius assimulare saltus,

20

Et cum peritum sinistra citant pedem

Doctus choreae. Frangite barbata

ris quam Martis castris aptior Tiro *micat nervis* velut Ovid. Fast. *Cor timore micat*: et idem VIII Metam *Sinus micuere metu*. et Cic. III de N. D. *Jam vero venae et arteriae micare non desinunt, quasi quodam igneo motu. Micare* igitur significat motum rei, qui oculis frequenti ictu suo illabatur, *nervis* vero qui in omni opere intendi solent et contineri, ipse in metu micat, vel contremiscit, et *genibus tremit*, notissimo metus indicio; quod etiam in patria nostra lingua in proverbium abiit. Ejusmodi tironem equo ineptum Horat. III Od. XIV vers. 54 et seqq. *Nescit equo rudis haerere ingenuus puer..... ludere doctior, seu graeco jubeas trocho seu malis vetita legibus alea*. Quæ ultima verba longe præstantius noster Sarbievius: *at non Lupercales iisdem nescius assimulare saltus*: nam et sententia in eadem metaphora persisti, et pedum tremor tripudii exercitarum, mira arte suggillatur. Sed Lupercales saltus (qui fuerint et an in Panos arcadici honorem cui Lupercali nomen erat, ab Evandro in Italiam allati et instituti, an in memoriam Nutricis conditorum Urbis lupæ, Mythologos consule) non est *nescius iisdem genibus* et pedibus, quibus equo hærens tremebat, *assimulare*, i. e. gesticulatione et motu adumbrare; et cum *pedem peritum* (modorum et numerorum musicorum) *sistra* (instrumentum musicam sacrificiis adhiberi solitum quale videre licet potissimum in symbolis Cereris, ejusque crioboliis et tauroboliis) *citant* (evocant, invitant, dirigunt, tum vero est *doctus choreae* (saltationum genera est probe edoctus.)

ad versum 22. et porro Vide vero exemplum saltus

Nervosque, dementemque buxum
Femineo prohibete cantu.

Auditis? Istri litora personat 25

Ferale cornu. Jam capita Alpium
Magnaëque respondere montes

Ausoniae: novat arma Mavors,

Urbesque tectis elicit. Ibimus?

An nos Caleno mensa tenet mero, 30

Coenaeque regnorum redemptae

Divitiis, populique censu?

tus poëtica, ex descriptione ironica in repentinam execrationem transilientis. *Frangite barbyta* (lyras, quæ molles ex feminarum manibus in virorum immigrarunt: est autem barbitos generis masculi: et feminæ: et barbiton neutrius) *et* (rumpite) *nervos* pro fidibus, atque *dementem buxum* (Hyppalage pro τὸν dementi cantu) buxum (vide commentarium ad vers. 1. Odæ V hujus libri) *prohibete femineo cantu*: *Prohibeo* Hypallagen item frequentem assumit: Idem enim est, sive dixeris: *Prohibete buxum cantu*, ac, si malis: *Prohibete cantum buxu*. *Femineo cantu* (decente magis feminas.)

ad vers. 25. et seqq. Imitatur Horat. III Od. 4. v. 5. *Auditis? Jam litora Istri personat cornu* (Turcarum) *ferale* (exitiale) *Ferales* dicuntur præcones, qui sanus indicunt. Calep. in voce *feralis*). *Jam Alpes et Appenninus respondent* (est enim præteritum in præsentii) *echo* referentes. *Renovat Mavors* (Mars) *arma*, *et urbium habitatores elicit domibus suis*. *Eja! Ibimusue?*

ad vers. 30. et seqq. *An nos potius teneri patiemur mere Caleno* (Cales vel Calenum urbs Campaniæ fertilis) *habet agrum vino generoso, quod sæpe Horatius*

Quas cum recedens viderit Hesperus,
 Surgens easdem Phosphorus adspicit,
 Et ridet adspecto renidens 35
 Luna mero, radiosque tingit;
 Dum nos Lyæo regificis super
 Descripta mensis praelia pingimus,
 Fusoque metamur Falerno
 Moenia, diluimusque fossas. 40
 Surgamus. Indo lutea Nereo
 Sublucet Eos: jam radiantium

etiam commemorat) *mensis* (pro a mensis active: an patiemur, ut nos teneant mensæ quo nos teneant? vino; et) *Cœnae, redemptæ regnorum divitiis* (i. e. in quas impenduntur divitiæ regnorum et *populi census*. Ita C. c. ad Divers. II 16 *Acerbitatem a Republica privatis incommodis redemissem*.

ad vers. 33. et seqq. q. d. quæ totam noctem durabant. Vide quæ diximus supra ad vers. 21 Odæ II hujus libri. Quæ sequuntur lepidiuscula sunt, et Alceo et Pindaro dignissima.

ad vers. 37. et seqq. Scilicet *Luna radios mero tingit, dum nos super mensis regificis* (regales, seu reges imitantibus) *Lyæo* (Bacchi cognomen) *fuso pingimus praelia*, et *mœnia metamur* (*metis distinguimus* et circumscribimus) *Falerno*. (Mons erat et ager, qui vero mons Falernus idem et Massicus est; vino uterque optimo celebratissimus) et *fossas diluimus*. Q. d. scimus etiam nos praelia committere, et metare mœnia, et fossas ducere, sed hæc agimus super cœnis, et commissahundi digitis diffuso vino et ordines et castra, et opera militaria metantes.

ad vers. 41. et seqq. *παραιρετικῶς* Jam Sol ori-

Flatus quadrigarum, et citatae
Oceanum repulere plantae.

Surgamus. Omnes prima vocat dies, 45
Et Phoebus: at non noster ab Indiis
Phoebus, Quirites, nec Latino
Orta dies famulatur Orbi.

ur: jam enim lutea Eos (Virg. VII Æneid. 26 *Aurora in roseis fulgebat lutea bigis.*) *sublucet Nereo Indo* i. est: infra Nereum (Mare) Indum lucet: nondum con-
specta: jam *flatus quadrigarum* radiantium repulit
Oceanum (naribus spirantibus editus flatus quadrigarum
i. e. ipsorum equorum impellit (præterit. in præes.) Ocea-
num, seu ante se agit fluctuantem, et plantæ (ungulæ)
citatae vel incitatae jam repulere Oceanum i. e. ungu-
læ nixæ occauro, eum pone se pepulerunt. Ita a Statio Pap.
I Achill. fingitur Thetis v. 99 et 100. *Ter conata ma-
nu, liquidum, ter gressibus aequor Pepulit, et ni-
veas feriunt vada Thessala plantas.*

ad vers. 45. et seqq: Epanaphora. *Surgamus. Vo-
cat nos omnes dies prima*, i. e. illucescens ei *Phæbus*.
(Sol.) sed (proh pudor!) non *noster Sol* (quia oriens
seu Asia inde usque ab Indiis non est nostra, neque no-
bis, (seu Latio Orbi) *dies orta* (nempe dici initium)
famulatur, quia nostra non est: sed diris Othomanidis
(Turcis eum orientem impendit Aether (i. e. Cælum):
*neque nobis nisi Occidens Phæbus, et fatigatus tan-
tum* i. e. post ortum et meridiem jam fessus cursu *prope
hesperium axem* i. e. sub vesperum, turpi *vespere*,
(parte sui turpiore serviet? Quasi dicat: Pudeat nos solis
initio et medio carentibus, ultimo demum vespere per-
frui; ubi neque ita est amœnus, neque efficax, sed ulti-
ma sui parte longe deterior.

Totumne diris Mane Othomanidis
 Impendet aether? Proh pudor! Occidens 50
 Nobis, fatigatusque tantum
 Hesperium prope Phoebus axem
 Turpi Latinis vespere serviet?
 Surgamus: Oetam Gadibus et Paron
 Addamus, Auroramque Nocti et 55
 Bactra Tago, Tiberique Gangem.

ad vers. 54. et sequent: Surgamus et addamus seu redigamus sub eandem potestatem Oetam (Mons inter Thessaliam et Macedoniam morte et sepulchro Herculis famosus) Gadibus (freto Gaditano, ubi hodie Cadix) Auroramque nocti seu orientem solem Occidenti et Bactra (Metropolin Medorum) Tago (fluvio Lusitaniae, aureis arenis nobili) et Tiberi (Italico) Gangem Indicum.

O D E IX.

AD NICOLAUM VEIERUM PALATINI CULMENSIS FILIUM.

*Redit in Patriam optatissimus, et dotibus ani-
 mi commendatissimus.*

A R G U M E N T U M.

Joannes Pater Nicolai longe celeberrimus erat artibus pacis et belli, filius Ernesti, qui ex Pomerania in Prussiam primus suæ gentis commigravit. Is rebelles Sigismundo III Regi Suecas ad officium redire coëgit. Cumque ex vulnere accepto convaluisset, mox in

Hungariam a Rege missus, conjunctis cum Casari-
 nis exercitibus suis ibidem, et paulo post in Vala-
 chia et Vollinia hostibus terrori factus est. Ad Tar-
 goviciam, Bucarestum, Bialocerkiew et Dziurdovium
 Turcas et Tartaros fudit. Smolenscum cum Jacobo
 Potocki, quum uterque primi muros conscendissent
 expugnavit, non evitato tamen vulnere longe pericu-
 losissimo. Eo sanato loricaam suam in Deiparae Domo
 Lauretana gratus suspendit. Ad Chocinum egregia
 virtute functus, cum Karabassa in stationem ejus nec
 opinato irruisset, expertus est Turca, quid Joannes
 bellica virtute sibi praestaret. In qua tota expeditione
 Ostrorogus Palatinus Posnaniensis in Diario, et Bir-
 kowski in sermone funebri summam ejus virtutem in
 caelum laudibus ferunt. Mortuus est denique de pa-
 tria sua optime meritus 1626 anno, et filio primo
 Braunsbergæ, dum literis operam daret, amisso, Ni-
 colaum, ad quem Ode inscripta est, bonorum et hono-
 rum heredem reliquit. — Hic Romæ literis eruditus,
 dum in patriam redit, a Sarbievio hac Ode *προπεμπτική*
 valere jussus est. Palatinus primum Marienburgensis,
 deinde Culmensis, Capitaneus item Radzynensis et
 Kozaloviensis, Legatus interfuit Comitibus anni 1631
 unde ad Tribunal fiscale Radomiense (vide Constitt.
 Fol. 10) et etiam ad Comitibus Convocationis 1632 de-
 legatus est. (Vide Act. interr.) „ Literis, militari lau-
 „ de et fortitudine, liberalitate in egenos vir clarissi-
 „ mus, in medio cursu ereptus, Culmæque sepultus: ”
 quæ verba leguntur in marmore sepulchrali in Puck

ubi Pater sibi suisque splendidum mausoleum erexerat, et quo corpus Nicolai etiam est delatum. Ex Uxore Tuczyniana Firley Castellanide Woyniciensis filiam suscepit, quæ Francisco Czarnkovio Castellano Posnaniensi nupsit. *Niesiecki*.

Ibis, belligerae regna Poloniae
 Et gratae repetes limina Patriae:
 Quae te voce diu, quae prece flagitat
 Passis obvia brachiis.

Ceu, quem velivolis praepes Etesiis 5
 Navis divitibus distinet insulis
 Dilectum juvenem, quem modo barbara
 Auri corripuit fames,

Ad vers. 1. et seqq. Initium hujus Odae convenit cum initio Horatiano Lib. Epod. Od. I. Similitudinem matris, quae a Strophe secunda ad versum 16 pertinet, assumpsit noster ex Hor. Lib. IV Od. 5 a ver. 9, et suum superavit Magistrum. Tu verba ita coordina: *Ibis* (Nicolae) *et repetes* (redibis ad) *belligerae Poloniae regna* (per Synecdochen pluralis pro singulari) *et repetes limina* (Metaphora ab aedium limine) *Patriae gratae* (activa malim significatione poni, nempe, quae avo et patri Tuo grata est pro eorum in se meritis, vel si vis passive dici, quae cuique grata i. e. jucunda et amabilis est.) quae Te (jam) *diu flagitat* (reposcit) *voce et prece* (sua) *obvia brachiis passis* (a pando id est reductis brachiis: saepius invenire licet *passus*, quam *pansus* participium perfecti, neque facile nisi in composito *expando expansum*).

ad versum 5. et seqq. *Ceu* (particula poetica pro *velut*) *Mater dilectum juvenem, quem navis praepes*

Mater sollicito spectat ab aequore,
 Et lentum pelagi damnat Oriona, 10
 Et ventos gemitu duplicat, et pigro
 Affundit lacrymas mari:

(de volatu pennarum proprie, hic de velorum impetu) *Etesii velivolis* q. d. unde *praepes*? quia Etesiae (vide notam ad vers. 8 Odae II hujus Libri) velivoli (epithetum poeticum) eam praepetem i. e. celerem reddunt) *distinet* (ubi? in) *divitibus insulis* (Bis Horatius eodem et epitheto et nomine usus est scilicet IV Lib. Od. 8 vers. 25 *Lingua potentium vatum divitibus consecrat insulis*, etiam sine praepositione, et Epod. 16. 42 *Petamus arva, divites et insulas*: *μακάρων νέσους* beatorum insulas Graeci vocant: insulas fortunatas, ex Strabone, sitas ad finem Mauritaliae, Latini dicunt: et in iis quidem collocant Campos Elysios, quos describit Virg. *Aen.* VI vers. 640: ego malim affirmare, Sarbievium hic divites insulas dixisse pro quavis regione divitiis abundante, ad quam esset navi perveniendum: *et quem corripuit barbara fames auri modo* (jam) (nempe postquam aliquantulum jam auri lucrificet) *barbara fames* (per Hypallagen: barbari auri (i. e. inter barbaras gentes quaesiti) *auri corripuit*, quem (inquam repete illud versu 5to) *Mater spectat ab aequore sollicito* (per Hypallagen Mater sollicita: vel potius cum Virgilio 4 Georg. 262 *Mare sollicitum Stridet resfluentibus undis* (sollicitum activa significatione, ut saepe adjectiva verbalia solent, quasi sollicitum nautam reddens.)

ad vers. 10, *Et lentum pelagi Oriona damnat*, ita dictum, ut apud Silium Ital. Lib. III versum 176. *Dum lentus caepi terra cunctaris Ibera*. Lentus ad incipiendum, quod idem Sil. V Libr. v. 19 per inluit. *incaluisse lentus*, ut adeo necesse sit provocare ad vers. 51 Odae I hujus Libri.) Sarbievius *Oriona lentum pe-*

Si fors edomito fletibus Aeolo,
 Indo sole niger filius advolet,
 Et longi memores exilii notas
 Caris deleat osculis. 15

At tu nec studio mercis idoneus,
 Infamisque lucri, nec sitiens opum,
 Quas septem geminis prodigus ostiis
 Aut Ganges vomit, aut Tagus, 20

lagi i. d. ad illucescendum pelago, vel lentum in veniendo ad pelagum) nam lucens Orion serenitatem, contra tempestates designat. *damnat* pro maledicit, Germanus interpretis Vratislaviensis vertit in nostram sententiam: *Schmählt auf Orions Gestirn, schmählet auf Wind und Meer, und verwünscht ihre Ruh.*

ad vers. 13. et seqq. Si fortassis *edomito* (i. e. placato) *fletibus* (suis) *Aeolo advolet* (pro advolaret conditionali 1°) *Indo sole niger*, et si (fortassis) *deleat* (seu deleret) *caris* (suis Mater) *osculis notas memores* (activa significatione, ut illud Virg. *Saevae memorem Junonis ob iram*) *exilii longi* q. d. longum exilium in memoriam revocantes. Quam tenera mater! Quam sollicita de filio! Quam diligens Sarbievius!

ad vers. 17. et seqq. Studio mercis (i. e. studio exercendæ mercaturæ) nec idoneus cum Dativo studio: Hor. IV Libr. Od. 12 vers. 25 studium lucri etiam appellat; et quod noster *infame lucrum*, id Quinct. Lib. I *Sordidum*, Ovid. *puendum*, et Horat. I Ep. 12 ver. 14 *Lucri contagia dixerunt; nec sitiens opum*, vide notam ad vers. 51 Odæ I hujus Libri.

ad versum 19. *Septemgeminis* i. e. quatuordecim ostiis *prodigus* i. e. largus *Ganges aut Tagus vomit* i. e. profundit; uterque fluvius aurum arenæ commistum vehere credebatur. Septemgeminis aliquando non amplius, quam

Quo te cumque feres; seu per inhospita
 Rauci litora Bospori,
 Et captum nivea compede Nereum;
 Seu pacis dubios Thracas, et asperum
 Persen, seu refugum visere Concanum 35
 Legatus properaveris.

ad vers. 31 et 32. *seu per inhospita litora* (alludit ad nomen Maris nigri, pro quo hic *Bosporus* pars pro toto ponitur, quod mare per *εὐφραμισμον*, *Εὐξεινον* i. e. *bene hospitale* appellatur, sicut *Φιλοπατρῶν* amicus Patris, e vero autem interfector Patris. Horat eundem Bosporum describens ait II Od. XIII vers. 14 et seqq. *Navigata Bosporum Poenus perhorrescit*: Est enim mare nigrum scopulis cæcis, et Symplegadum aditu navigantibus infestum, ita ut ejus litora vix olim fuerint tentata. *Raucus* a sono velut Horat, II Od. 14 ver. 14. *Fractisque rauci fluctibus Adriæ*. ubi *Adriam* mare masculini generis esse memento: femininum *Adria* urbem denominat.

ad vers. 33. *Et captum nivea compede Nereum*, pro *Oceano glaciali* velut Hor. I Ep. 3. 3. *Hebrusque nivali compede vinctus, ne moveri possit* sicut ille, cujus pedes capti sunt.

ad vers. 34. *pacis dubium* i. e. cum Thracibus seu Turcis pax est incerta inconstans, de qua dubites continuo; ita dictum ut *dubius animi* Virg. III Georg. 289— ut *dubius vitæ* Ovid. III Trist. 3 vers. 25 et *dubius sententiae* Liv. Lib. XXXIII c. 25 atque ut ad vers. 51. Odæ I lib. hujus, *dubius notari* Stat. III Theb. vers. 42. *Asperum* Serv. ad illud. Virgil. I Æneid. *aspera Juno: ait Asper natura, et omnibus iniqua* quo etiam pertinet illud Virg. I Æne. vers. 14 *Studiisque asperrima belli*.

ad vers. 35. *refugum visere Concanum* *Concanus* pro quolibet *Scythia*, proprie *Concani pars Cantabro-*

Virtutem solidi pectoris hospitam,
 Idem portat equus, qui dominum: neque
 Aut campo melior pone perambulat
 Aut mensae comes assidet. 40

Illam cana fides, nudaque veritas
 Et ferrugineae plebe pecuniae

*rum, apud Hispaniam Tarraconensem, Massageta-
 rum colonia; quaedam habuere communia cum Thra-
 cibus et Scythis &c. Strab. 5. Quod noster refugus, id
 Horat. profugus I Od. 35 vers. 9 Te Dacus asper, et
 profugi Scythae: item IV Od. 14 vers. 42 Medusque et
 Indus, Te profugus Scythes. Sententiam itaque collige:
 Tu sive properaveris velut Legatus Patriae missus ad Sep-
 tentriones (captum compede Nerea) seu ad Orientem
 (asperum Persen) seu ad Occidentem (refugum Conca-
 num) sive meridiem versus (Thracas) virtutem et scien-
 tiam tecum portabis.*

ad vers. 37. Quæ virtus Tibi erit fida comes sive
 porteris equo, seu campum perambules, seu mensæ assi-
 deas, eaque multo aliis comitibus certior: et cum hac
 aderunt Tibi *Fides, Veritas et Honos et pecunia, et
 fama solidi pectoris* idem est quod Hor. III Od. 3 ver.
 4 *solida mente; hospitam* virtutem portat idem equus,
 quia illa separari ab homine nequit, eique adest ubi-
 que adeo, ut sicut illam sequuntur virtutum effectus, ita
 tibi iidem proprii sunt.

ad vers. 41. *Cana fides* eadem quæ Horat. I Od.
 35 ver. 21 et 22 *alba rara fides velata panno* dicitur.
 Virg. I Æneid. ver. 296 *Cana* item ait *fides* et signifi-
 cat antiquam fidem. De nuda veritate adeo quidem res
 pervulgata est, ut cum dedecore ævi nostri historici pas-
 sim libri soleant eam nuditatem magis quam veritatem
 legentium oculis in prima librorum pagina obtudere;

**Circumfusus honos, et sequitur prope
Albis Fama jugalibus.**

quasi ea expensa hædera vinum eorum minime vendibile omnino indigeat.

ad vers. 42 et 43. *Et honos ferrugineae pecuniae plebe circumfusus*, i. e. quem (honorem) plebs circumfundit, pecuniae sonitu adcita; quæ tamen pecunia quamvis ferruginea a plebe expetitur. Virtutem non expetita, sed necessaria sequitur. Porro substantivum *honos* diversa apud auctores classicos potestate reperitur: *honor verborum* Quinctil. *Frondis honor* pro ipsis frondibus. Ovid. *Sacros templis largitur honores* Valer. in Argon. pro sacrificiis. *Meritos aris mactavit honores* Æneid. 3.: potissimum *honores* defunctis vita exhibiti dicebantur, qui etiam munera, ut apud Horat. II Od. 20 ver. 24 *ac sepulchri mitte supervacuos honores* et I Od. 28 ver. 3 et 4 *pulveris exigui parva munera*.

ad vers. 44. *Albis fama jugalibus* pro equis velut Virg. VII Æneid. 280 *Absenti Aeneae currus geminosque jugales*: et Claud. de R. P. vers. 319 Lib. II *Emeritos vertunt ad pascua nota jugales*.

O D E X.

A R G U M E N T U M.

Ode hac imitatur noster Horatianam Libri II ultimam, sententiam Horatii sibi apotheosin pollicentis, egregie in Urbani laudes reflectens. Non nego, dandam eam esse veniam Poëtis, qui ipsi sese tanquam divinos et Entheo afflatos, summis in coelum laudibus extulissent; ut Horat Ode citata, et ultima item Lib.

III; et alibi passim: Ovidius item ad calcem Metamorphoseōn; sed habet nescio quid elegantioris palati alienæ potius, quam suæ ipsius laudis præconium. Ceterum convenit cum sententia Odæ III hujus Libri.

Laudes Urbani VIII.

**Non solus olim præpes Horatius
Ibit biformis per liquidum aethera
Vates; olorinisve late
Cantibus, Aeoliove terras**

Ad vers. 1. et seqq. Quod Horatius: *non usitata nec tenui ferar penna*, id Sarbievius: *praepes ibit* Penna enim avium est, et *praepes* pro *ave* sæpius, ut supra dictum ad vers. 37 Ode III hujus libri. Porro verbo *eo*, quod erat etiam supra ad versum 14, 37, 58, 64 ejusdem Odæ III Lib. hujus dicendum, utitur noster velut *Virg. It clamor coelo* V Æn. v. 451 et IV vers. 443 *it stridor. i. e. fertur. Biformis* i. est: figura humana et cycnea, *per liquidum aethera* pro *aetherem* Horatiana verba sunt. vel *olorinis late cantibus* (Hyphen figura: ut illa Virgilii; et *populus late rex*) Cynci, qui iidem *Olores*, morientes canare finguntur: *Aeoliove* (ne ab *Aeolo* ventorum Deo, sed ab *Aeolia* Asiæ regione deriva:) ita enim et Horat: III Ode. 30 vers. 13 *Aeolium Carmen ad Italos deduxisse modos.... dicar* et II Od. XIII vers. 24 et *Aeoliis fidibus querentem Sappho de popularibus*, hic sermo de Alcæo et Sappho, qui uterque dialecto Æolica usi sunt. Æolii quidem Græciæ populi, cum eam Asiæ minoris regionem, quæ antea Mysia dicebatur, invasissent, quasdam insuper Lesbii insulæ tenuere civitates, ac imprimis aliarum caput Mitylenen Sapphus patriam et Alcæi: *Aeolio* itaque *volatu* si-

Tennet volatu: me quoque desides 5
 Tranare nimbos, me zephyris super
 Impune pendere, et sereno
 Calliope dedit ire Coelo.
 Et qua licebit nubibus et sacrum
 Vulgare coelo carmen, eburneam 10
 Lyramque suspendens, tubamque
 Colla super, niveisque laeves

gnificat: sic volabit Horatius et Sarbievius, ut Æolici Poëtae sublimi poëseos stylo.

ad vers. 5 et seqq. *Me quoque desides* (i. e. humi jacentes seu sedentes nimbi: non enim pigri) tranare (volatu) nimbos, et *pendere et cælo sereno ire dedit* (permisit) *Calliope*, velut illud de Arte Poetica Horat. 83. *Musa dedit fidibus divos, puerosque deorum.... et libera vina referre.*

ad vers. 9. et seqq. *et* (etiam dedit mihi ire Calliope illa parte cœli) *qua nubibus et cælo licebit vulgare carmen sacrum, suspendens* (eadem Calliope) &c. *niveis plumis laeves lacertos*, Hypallage pro *laevibus lacertis plumas niveas* supple suspendens. *Nubibus et coelo vulgare carmen*, est cauere carmen in Laudem Urbani eo loco, ubi et terris et cælo exaudiri possit: nubibus terra significatur i. e. homines et cœlicolæ. *Eburnea lyra* ab Horatio etiam dicitur II Od. 11 vers. 22 *Eburna dic age cum lyra maturet*. Lyram inquit ad concinendum carmen, *Tubam* ad famam ejus propagandam. *Suspendere* de pluma proprie non dicitur, sed cum Poëta dixisset suspendere lyram super colla (pluralis pro singulari) *plumas* per *συνδέσμων* eidem verbo effingit; *laeves lacerti* i. e. vitidi.

Plunmis lacertos. Me nec inhospita
 Sistent oborti litora Nerei,
 Rupesve inaccessae ferarum, aut 15
 Verticibus scopulorum acutis
 Armata Tethys. Me juga Caucasi
 Me canus Atlas, me mare barbarum
 Lateque dejectis uterque
 Audiet Oceanus procellis. 20
 Ut se quieto cuneta silentio
 Stravere late! Pieriae simul

ad vers. 13 et seqq. *Me non sistent*, i. e. non impedient, quominus illuc volatu ferar: *oborti Nerei* i. e. oculis meis subito objecti Nerei (Oceani) *litora inhospita*, quod sæpe hospitem suum litora Nerei (pars pro toto) non optime excipiat, *rupesve inaccessae* (hominibus) *ferarum* (cubilia) *aut verticibus scopulorum* pro ipsis scopulis, *armata Tethys* vide supra ad vers. 11 Odæ VI Lib. hujus. *Me audient juga Caucasi* me canentem Tuas laudes, et *canus* (æterna nive) *Atlas* audiet, et *mare barbarum* i. e. Indicum ita enim Horat. II Od. 19 vers. 17 ubi cum de Baccho agatur, aliud mare intelligi non potest: ita interpretes. et *uterque Oceanus*: indicus videlicet idem, de quo proxime, et alter occidentalis. *dejectis procellis* i. e. stratis; *audiet, attente* non impedientibus procellarum tumultibus.

ad vers. 21. et seqq. *Ut se stravere* (pro τὸν strata sunt) *cuncta* (maria) *silentio*. *Sternere* Horat. I Od. 9 vers. 9 et 10 *qui semel stravere ventos aequore fervido depraeliantes*. hic ad mare refertur quod significatione propinquiore *sternitur* quam ventus.

ad vers. 22. et seqq. *Amygone* filia Danai, procreavit Neptuno Nauplium Patrem Palamedis. Ea cum forte

Fontes Amymonae, et canoris
In numerum cecidere lymphis.

Doctum fluentis murmura Penei, 25
Sacroque Nisae e vertice tympana

quæreret aquam, quam Neptunus Inacho iratus exsicca-
verat, a Neptuno donata est *fonte* Amymone, in Arcadia
et palude Lærna. *Piëria* dicitur a matre *Pieria* quæ re-
ferente Apollod II. 1. 4. erat uxorum Danaï numero.
Fontes, ex impactu enim tridentis tres fontes prosiluisse
traduntur Raml. Myth. pag. 27 &c. *cecidere in numerum*
(*cadere* pro *τοῦ labi*, quod fluviorum est) Horat de
Arte Poët. *si graeco fonte cadant &c. in numerum*
nempe *harmonice* ad modulos versuum. Ita Sil. Ital. IV.
Punic. ver. 560 *et remis dictat sonitum, pariterque*
relatis; Ad numerum plaudat resonantia caerulea
tonsis ubi sermo de Κελευζοῦ, latine olim Portisculo,
ut ait Nouius: *Portisculus proprie est hortator remi-*
gum, id est; qui eandem particam tenet, quae et
ipsa portiscus dicitur. Exhortamenta ejusmodi græce
προκελεύσματα dicta, fiebant aliquando carmine et musi-
cis instrumentis: unde etiam pes poëticus *προκελευσματι-*
κος constans quatuor brevibus syllabis. Ita enim Valer.
Flacc. *Sed carmine tonsas Ire docet* 1 Argon. ver. 470.
Tonsæ pro *remis* ubique etiamque in numerum cecidere
canoris lymphis quasi accinentibus: *murmura Penei*
ameoniss mi in Græcia fluvii, qui ex Pindo Musis sacro
scaturiens per Thessala Tempe in mare Ægeum exonerat-
tur. Ob eam ipsam causam, quod ex Pindo oritur, *do-*
ctum fluens dicitur, adjectivo neutro pro adverbio græ-
corum more accepto. Sicut est illud Horat. II Epist. 2
vers. 9. *Quin etiam canet indoctum*: quem huc ver-
sum citat cum aliis sexcentis exemplis Vechnerus in Helle-
notexiade sua Lib. 1. Part. 11. Cap. IX.

ad vers. 26. et seqq. *Sacroque Nisae* (vide not.
ad vers.

Lyraeque, buxique et remista
 Cam lituis citharisque plectra
 Fregere nubes. Hinc Tibi gloria
 Late per orbem differet aureum 30
 Urbane nomen; qua corusco
 Concutitur Jovis aula curru,
 Septemque sese sideribus pigrum
 Evolvit aevum. Protinus ultimis

ad vers. 28 Odæ III Lib.) *e vertice fregere nubes* (pro
 scindere, quo verbo utitur Horat. IV Od. ver. 21 et 22
Plejadum choro Scindente nubes et I Od. 34 vers. 5
 et 6. *Namque Diespiter Igni corusco nubila divi-*
dens) q. d. per nubes ruptas audiuntur, *Lyrae, buxi,*
et remista plectra cum lituis scilicet instrumenta mu-
 sica, quæ inflantur mista cum aliis, quæ plectro, pectine,
 vel digito pulsantur. Quantum ad Phrasin simili utitur
 Hor. I Od. 1 vers. 23 et 24 et *lituo tubae Permistus*
sonitus. Sententiam hanc collige: Celebrabunt Urbane
 Tuum nomen, me canente, Amymonæ fontes, et murmu-
 ra Peucei, et musica instrumenta ex Nysa (scribitur etiam
 Nisa) monte Baccho sacro resonantia, illudque per
 orbem aureum (aureo seculo fruentem) differet in eam
 regionem, *qua corusco* (fulgurante) *curru, Jovis au-*
la (cælum) *concutitur*, (tonitru) nempe tuum nomen
 ferent ad meridiem mundi.

ad vers. 33. et 34. et in eam regionem, *qua se-*
ptem sese sideribus pigrum aevum evolvit id est, ad
 septemtriones. Sunt enim ad polum arcticum stellæ se-
 ptem, quæ *ursam minorem*, et aliæ septem, quæ *ur-*
sam etiam *majorem* constituunt, referente Vitruvio.
 Porro in describendo meridie imitatus est Noster Horat
 I Od. 34 vers. 9 seqq. *Namque Diespiter... egit....*
quo bruta tellus... et atlantæus finis concutitur.

Afris, coronatisque Serum

35

Moenibus, Oceanoque rubro

Noscere Magnus. Jam Tibi tinnulus

Fert sinistra Nilus, jam Berecynthia

In septentrione vero eundem Horat I Ode 22 vers. 17 *Pone me pigris ... campis* quod omnes interpretes ad Septentrionem referunt. Pigrum ævum est hyems sive temporis, sive vitæ quam Claudian. in Rap. Pros. *ignavum ævum* appellat III vers. 21 *evolvere se* tardum et molestum quid indicat; ita Bardthius ad Loc. Sil. Ital VI. vers. 74., q. d. et ubi pigra hyems sese quasi in cubili suo volvit.

ad vers. 35. et seqq. Protinus (uno tenore eodemque) ultimis Afris (Dativus græcus cum verbo Passivo) et coronatis Serum (Chinensium) mœnibus, (quorum Domus et mœnia istiusmodi tectis ab imo reflexis sunt instructa, ut quasi perpetua aliqua corona cingi videantur, cujus rei argumentum vel ex imitatione nostrarum ædicularum Chinensium facile capi potest) Dativi græci continuantur. *Noscere* futurum esse versus ratio demonstrat.

ad vers. 37. *Jam Tibi tinnulus* (Hypallage pro *tinnula Sistra*) *fert sinistra Nilus* pro Ægypto in ejus Regionis sacris, Isiacis maxime, Sistra concutiebantur: quorum in antiquis monumentis formam passim videre licet) *jam Curetes crepant æra Berecynthia*, æra Berecynthia dicuntur cymbala, quæ a Corybantibus pulsabantur in honorem et in sacris *Cybeles* a Berecyntho monte Phrygiæ ita dicta: erant autem Curetes et Corybantes et Galli sacrificuli ejusdem Matris Deum: ceterum tympanum maxime familiare symbolum est *Cybeles*, cui illa manu sinistra solet inniti) jam etiam crepant rauca arma Corybantes *Crepare* apud Poetas activa significatione denotat *strepitum aliquem edere* velut Stat. *Gentes æra crepant* citante Trebellio in voce *crepo* inde contrarium

Curetes aera, jam frementes
 Rauca crepant Corybantes arma. 40

Te Vaticanis Maurus et Aethiops

Affusus aris, Te tepidi canunt

Devexa mundi. Te remotae

Litora personuere Chrysaë;

discrepare non convenire cum aliis symphoniam musicam edentibus. Videtur Poëta noster distinguere Curetes quasi sacerdotes Cybele, qui uni alicui loco addicti erant, a Corybantibus qui Cybelen adjuverunt in celando Jove concussione armorum, porro etiam e Gallis, qui proprie dicuntur *Metragyrtae*, quod Cybeles simulacrum per urbes et vicos vehiculo deferentes stipem colligebant.

ad vers. 42. *affusus aris Vaticanis* (prostratus, jacens ad aras Romanas) ita passim Classici: Sen. in Oedip. vers. 71 *affusus aris supplices tendo manus*, et Ovid. VIII Metam vers. 539 *affusaeque jacent tumulo*.

ad vers. 42. *Te tepidi canunt devexa mundi*. i. e. illæ mundi partes, quæ ab horizonte nostro vel æquatore sunt declives, quæque ad antipodas vergunt: ex quo loco mundus est calidissimus, quod hic per τὸ *tepidus*; ceterum adjectivum plurale pro adverbio, græco more veluti: βαρέα στεναζῶν Oppian in κυνηγ vers. idemque οξεία κεκλήγοντες *acuta frementes*. et Virg. III Georg. 500 *pede terram Crebra ferit*: Stat. III Theb. 222 *Vultumque obliqua madentem*. Confer præterea Horat. I Od. 27. vers. 21. *Me quoque devexi rapidus comes Orionis Illyricis notus obruit undis* et Sil. Ital. VIII vers. 362 *celso devexa jugo* (urbs).

ad vers. 43 et 44. *Te remotae Litora personuere Chrysaë*, ita dicebant Græci regionem, quam ignotam ex Indorum sermone audiverunt Gangi sinistrò adiacere, et auro ditissimam esse. Alii insulam esse solido

Magnusque late diceris arbiter, 45
 Coelumque, Terrasque, et Maria et Styga,
 Annemque Cocyti severum, et
 Elysiam cohibere Lethen.

auro concretam fingeant oppositam ostio Gangis, vel Indi fluvii Plin. VI v. 21. Neque vero prorsus conficta putanda ea regio est. Videntur enim Indi eo nomine divites oras Bengalici sinus indicare voluisse. Ptolemæus in sua Geographia oram ejus orientalem describit. Vido Geogr. Mannerti V. I. *personare* activa significatione, ut apud Ovid. VI Met. v. 102 *Musae quoque canora personabant* et Horat: I Epist. 1 vers. 7 *Est mihi purgatam crebro qui personet aurem, personuere* præteritum in præsentem, pro *personant* Tuum Nomen. Collige sententiam hac ratione; Noscent Te Urbane: Africa occidentalis (Afer) Sinensium regio (Serum) Ægyptus (Nilus) Phrygia (Curetes) Creta (Corybantes) Mauritania (Maurus) Æthiopia (Æthiops) Abyssinia et reliqua Africa et Asia meridionalis (deversa mundi) India orientalis (litora Chrysæ).

ad vers. 45. *Arbiter* Judex est non a lege datus, sed ab iis, qui litigant, electus, qui totius rei habet potestatem, dictus ab *arbitrando* i. e. existimando: ejus namque est judicare, non ad summum juris rigorem, sed prout ipse æquum esse existimat, Judex vero ex officio juris dicendi nomen traxit. Arbiter etiam dicitur Princeps; sic Deus arbiter orbis audit, ut apud Senec. Herc. Fur. vers. 582 de Plutone: *Tandem noctis ait, vincimur, arbiter.* Hic sit allusio ad illud Evangelistæ: *Tibi dabo claves regni cælorum: diceris cohibere, cohibere principum est, valet enim idem ac refrænare, continere* præcipue, eos, qui contra leges aliquid moliantur. *Cohibent pugnare leges* Cic. pro Roscio Amerino. Horatio Diana dicitur *cohibere Lynceas et cervos arcu vulne-*

Tibi (benignae si qua fides spei)
 Sternentur olim magnanimae ad pedes 50
 Gentesque Regesque. O caduci
 Praesidium, columenque mundi,
 Jam nunc labantis pondera seculi, et
 Depraeliantum funera Principum

rans et in venatione occidens. IV 34 vers. Idem Horatius ait *non se unda Stygia cohibitum iri* II Od. 20 vers. 8. Tu Urbane cohibes, (regis) Caelum, &c. et Styga &c. imperium enim obtines morale in *caelum*, cum illud claudis vel aperis; in *Terras*, quarum Leges Religionis tueris, *Maria* cum suis insulis, et *Styga* vel *Cocytum* duos fluvios infernales pro ipsis inferis, seu eorum principibus Diabolis, quos *cohibes* vel quibus imperas, sicut etiam fluvio *Lethes*, qui medius est inter infernum et Elysium Campum quod scribit Virg. VI Æneid. *Seclusumque nemus... Lethaeumque, domos placidas qui praenatat, amnem.* Inde *Elysia Lethes*, sicut *severus Cocyti amnis* Virg. III Georg. 37 et 38 *Invidia infelix Furias amnemque severum Cocyti metuet* &c. pro tristi et lento.

ad vers. 49. Ovidianum *Antiquae si qua fides rei* Sarbievius loco adaptans (*benignae si qua fides spei* q. d. si modo fidere spei licet, vel *nisi me spes fallit.*

ad vers. 51. *Caducus mundus*, seu casui propinquus, vel cadens, ut passim *fulmen caducum* dicitur i. e. deciduum. *Praesidium* propria potestate militum est, castra vel locum aliquem defendentium, sicut *Subsidium* militum recentium in locum fessorum successurorum. Recte etiam hic pro Defensore accipi potest, sicut apud Horat. I Od. 1 vers. 2 et IV Od. 14 vers. 43. *O tutela praesens Italiae.*

ad vers. 53. *seculum* pro *Mundo* Sedul. *Beatus auctor seculi.* Cetera plana sunt.

Pronasque regnorum ruinas

55

Consilioque humerisque siste.

Tardum sereni partibus aetheris

Te sidus addas; neu properes citus

Mensis reclinari, et faventum

Ambrosiae accubuisse Divum.

60

Sero receptum Roma fleat Patrem,

Tuisque longum vivere moribus

Possint Quirites, possit ingens

Curia, Purpureique Patres:

ad vers. 57. et seqq. Imitatur hic noster Horatii Oden 2 Lib. 1 a ver. 45 ad calcem: *Tardum Te sidus addas partibus aetheris sereni* Horat. l. c. *Serus in caelum redeas* et Lucan. lib. I ver. *Cum... astra petes serus*. Tum demum caelo sereno in sidus mutatus sedem occupabis, quod Lucan. I vers. 58 et seqq. *Pars aetheris illa sereno tota vacet nullaeque obstant: neu properes citus reclinari*, grammaticus pro *reclinare Te: mensis* &c. Quod Horatius: III Od. 3 vers. 11 et 12 *Quos inter Augustus recumbens purpureo bibit ore nectar*: pro *nectare* Deorum potu, noster *ambrosia* pro Deorum cibo. *faventum* pro *faventium*.

ad vers. 61. et seqq. *Serius receptum* i. e. ademptum sibi a Deo, *fleat* &c. quod Horat. l. c. *Laetus intersis populo Quirini*. *Tuisque longum* (vide not. ad vers. 62 Odae III lib. hujus) *vivere moribus* (sicut dici solet: *more meo*, *Romano more*, nam si *mores* hic existimarentur *virtutes* carere praepositione non posset) *possint vivere* ita dictum ut apud Horat. Carm. Secul. ver. 7. *Possis nihil urbe Roma Visere majus*. *Patres Purpurei* dicuntur Ecclesiae Romanae *Cardinales*.

Diuque gaudens, et cupidus Tibi 65
 Incumbat orbis: certus ames Beni
 Urbemque prolemque: ac merenti
 Quancquam avidus Tibi debet aether,
 Reposce Divos praemia lentior,
 Paulumque differ sidera, dum Tagum 70
 Dum Baetin, undantemque bello
 Eridanum Ligerimque places;
 Dum fracta septem cornua montibus
 Submittat Hebrus, dum Tibi Thessalum

ad vers. 65. Diuque gaudens (liber a tristitia) et cupidus (optime Tibi cupiens) *Tibi* ad proximum refer *incumbat* ut sit, quasi *possit Tibi incumbere*, nempe confidere Tibi curam sui gerenti: certus (præmiorum quæ te manent) ames &c. et *quancquam aether* (Cælum idque pro Deo) *Tibi merenti* (præmia) avidus (reddendi) *debet*, Tu tamen ea *praemia Divos* (duplex accusativus verbi *reposco*) *reposce lentior* (adjectivum masculinum pro adverbio *lentius* velut Horat I Sat. 3 ver. 117. *Et qui nocturnus divum sacra legerit* pro noctu, et I Od. 2 vers. 45. *serus in cælum redeas*, pro sero) *lentior* comparativus sine comparatione æquivalet nostris diminutivis (nieco późniéy) (senior staruszek).

ad vers. 69. Paulumque differ (in tempus posterius) sidera (scandere) *dum* (donec) Lusitaniam (pro qua tota ejus pars fluvius Tagus (nunc Tajo) sicut' pro Hispania Bætis (nunc Guadalquivir) pro Italia Eridanus (nunc Po) et pro Gallia Ligeris (nunc Loire) *undantem bello* metaphora ab exundantibus fluviiis, pro flagrantem bello. *places* i. e. componas. *places* præsens conjunct. verbi *placo*.

ad vers. 73. et seqq. *Dum fracta* (lunæ turcicæ) *cornua septem montibus* (septicolli Romæ) *submittat*

Ducat catenatus Tyrannum, in 75
 Perniciem, opprobriumque Fastus.

Jam tum Tropæis et senio gravem
 Aurata stellarum ad Capitolia
 Longis revertentem triumphis
 Signiferae vehat axis aulae. 80

Quo Musa vatem, non memor Icari,
 Tollis relapsurum? his potius gravem

(in deditionem) *Hebrus* (Thracia pars pro toto) *Thes-
 salum Tyrannum* (Imperatorem Turciæ) *catenatus* (et
 ipse victus *Hebrus*) *ducat* (vehat) *in perniciem et op-
 probrium fastus* (superbiæ) quæ verba ab arbore Ho-
 ratiana egregie huc translata vide II Od. 13 v. 4.

ad vers. 77. et seqq. Jam tum (tum demum) Tro-
 pæis (monumentis victoriarum) gravis et senio et Tro-
 pæis aurata ad Capitolia stellarum (in Cælum) ex *longis
 triumphis revertentem*, (*re* in compositione sæpe valet
ex, unde ejusmodi verba composita semper ablativum
 comitem habent, unde *ex* adjecti casui suo. — veheris axe
 (pro curru) aulae signiferae (coeli).

ad vers. 81. et seqq. Imitatur Horat. in Ode III
 Lib. III vers. 69 et seqq. *Quo me non memor Icari*
 (manet in metaphora cœpta ab initio) *Musa tollis*, ut
 deinde Icari exemplo relabar? *His potius ripis* (alludit
 ad ripas Icaricæ (nunc Nicariæ insulæ) ubi Icarus dela-
 psus sepultus dicitur). *gravem* (non idoneum volatu,
 quod gravia difficiliter per aërem feruntur) *depone* &c. et
me permitte somnos ducere, qua eadem phrasi usus est
 Virg. IV Æneid. vers. 560 *Nate Dea, potes hoc tibi
 casu ducere somnos? languidos* activa significa-
 tione, qui scilicet *languidum* id est *languentem*, *len-
 tum* reddunt; et *permittle Lyram et buxum* (Hendiadys
 pro

Depone ripis, et dolosas

Deme humeris digitisque plumas:

Tibrimque propter ducere languidos 85

Permitte somnos: et super ilice

Lyramque pendentemque buxum

Ambiguis fluitare ramis.

pro *Lyra buxea*) *ambiguis* (in ambas partes agilis vento) *fluitare* (kołysać się: velut aquæ vento agitatae).

O D E XI.

AD STEPHANUM PACIUM, MAGNI DUCATUS LITHUANIAE SUPREMUM THESAURI PRAEFECTUM.

ARGUMENTUM.

Stephanus Pac (hoc enim proprium est Pacciorum gentis toga sagoque clarissimæ, cognomen, a Florentia Italiæ regione, ut nostri rei heraldicæ periti affirmant, originem ducentis) filius fuit Nicolai Succamerarii Brestensis, Regibus Stephano Batori et Sigismundo III amantissimi, et Sophiæ Palatineidis Minscensis. Anno 1629 Scriba et Referendarius Lithuaniae Comitibus Regni in aula Legatorum Mareschalcus præfuit; mox Anno 1633 Thesaurarius Magnus ejusdem Lithuaniae et Capitaneus Prenensis, ultra 158000 sui peculii in patriæ necessitates præfudit, de quo vide Constit. Anno 1635 Fol. 24, et eodem anno Cancellarius Ma-

gni Ducatus Lithuaniae et Deputatus ad Tribunal aërii creatus est (Constit. fol. 5). Junior comitabatur regium filium Vladislaum ad exterarum nationes, quo in itinere Romae degens Sarbievio usus est familiariter. Mortuus est Vilnae et apud FF. Carmelitas discalceatos, quibus Templum S. Theressiae dedicatum excita-
verat tumultatus est. Aliam aedem sacram Monialibus ejusdem Ordinis aedificavit, quae teste Eliseo a S. Maria Lyricorum Lib. II Od. 18, auleis et peristromatibus elegantissimis exornata est. Ex uxore Anna Rudomina tres suscepit filios et filias duas.

Ode itaque haec referenda est post annum 1633 ubi jam Thesaurarius fuit Stephanus, postquam Sarbievius Roma jam rediisset.

Equestris elegantiae jactantiam reprehendit.

Non auro neque tinnulis

Pugnandum phaleris: et chlamydam sinus,

Et nodos, et inutiles

Genmas belligeris demite brachiis,

Horatius cum aevi sui luxuriam perstringit, Bajanarum aedium moles ut plurimum solet insectari, alibi aurum et ebur in domorum ornamentis, Assyrias merces et Persicos apparatus: paucissimus est in carpendo vestium luxu, frequentior in condemnandis majorum Romanorum cœnis, et vituperada ebrietate. — Sarbievius contra unicum fere luxum in vestibus signat, qua re patriæ nostræ longe maxima frugalitas commendatur. Vestes porro necessario opus erat esse pretiosiores. Cum enim ad pudicitiam et verecundiam laxiores fierent, ne

Quid laevem galeam juvat

5

Plumarum volucrem ferre superbiam?

fluere oportebat eas asiatico maxime more cingi et colligi, atque inde trahere aurearum picturarum, et cingulorum turcicorum elegantiam. Non enim luxuriantes opes, sed laudum potius argumenta erant boum et equorum armenta, gregesque ovium; horti non ad ambulacra molles, sed ad utilitatem fructuum, et inempta olera latiores; horrea et granaria frumentis turgida; haræ, cortes, stabula, atria non asiaticis sed domesticis vel avibus vel pecoribus plena; Domus commodæ non trabibus hymeticis, et ultima recisis Africa columnis insignes, sed inter annosarum arborum umbras opacæ; vivariorum loco, densa et non procul petenda silva. Quid autem hæc inter pudori fuerit vinaria cella, et centum annorum mulsum ex apum suarum melle decoctum? In hac Ode sugillat Sarbievius juniorum imprimis militiæque tyronum vestium elegantiorum ambitionem, in quo quam multiplex et varius, quamque facundus et lepidus sit, vide.

Ad vers. 1. et seqq. Tinnulæ phaleræ, quod sonitum edunt inientem auro vel alio metallo impactæ. *demite sinus chlamydam* i. e. chlamydibus, quæ erant pallia Græcorum juxta ad Romanorum brevia ovatæ magis quam rotundæ figuræ, levo humero incumbentia, quorum margo super dexterum fibula colligebatur, quales ut plurimum visuntur in signis Dioscurorum, quibusque attica juvenus ab anno ætatis 18 ad 20 utebatur etiam domi, quod militaria jam incipiebat obire munia in Urbe. Nigri olim coloris, deinde albi gestabantur, ut scribit Artemidorus I: 56. Militum etiam villosæ erant ad arcendum frigus. At itaque noster *demite sinus* i. e. adimite prolixitatem, ut chlamydes arctæ sint, neque vos pugnantibus impediunt, et *nodos adimite*, laxas enim et longiores vestes in nodum colligebantur, potissimum super ge-

Cur sparsas agitat jubas;

Et conus tremulis annuit Africis?

Cur tectum pavidam caput

Ementitur avem, cum leve sibilis

10

nuā. et belligeris *brachii inutiles gemmas*, annulos digitorum, armillas brachiorum, aureas prætextas vestium.

ad vers. 5. *Quid juvat lævem* (i. e. bene politam, et lævigatam) *galeam ferre volucrem superbiam plumarum* (i. e. cristarum quæ Homericana ætate caudis equinis Hom. Iliad. III vers. 336, deinde pennis avium, præcipue rubris constabant Æneid. IX vers. 50. 271. 808. Crista hosti detracta, spoliōrum numero veniebat. Virg. VII vers. 183 in luctu cristæ deponebantur Sil. X). quasi diceret: quid prodest tibi, cum lævis galea Tua fert superbas et volucres plumas?

ad versum 7. *cur sparsas agitat jubas?* diximus paulo ante antiquissimum cristarum genus fuisse caudas vel jubas equorum. Cur galea tua agitat jubas, velut equus superbiens? et *cur conus* (superior galeae pinna, in qua cristæ defiguntur), *annuit tremulis Africis?* nutat vertice quasi ventis colludens?

ad vers. 9. et seqq. Sententia quatuor versuum hæc est: Cur crista simulat sibi insidere avem vivam, cum flatus auræ prodat eam esse reliquias prædæ avis rapacis, quas ipsa devorata ave minore reliquerit? *Cur inquit tectum caput* tuum, (contentum pro continente) i. e. galea Tua, ejusque crista *ementitur avem pavidam*, vivam diximus, nam pavere animatorum est, dum enim fluctuat, pavorem præferre videtur: cum interea illa crista vel per levissimum *sibulum aurarum*, et *jocum Zephyri* proditur esse *furtum* (activum) avis Mygdoniæ? *Ementitur* verbum deponens notum, passiva significatione (non tamen hoc loco). *Quam stulte conficta, quam aperte ementita sunt?* Cic. II Phil. 35 et II Nat.

Aurarum et zephyri joco
 Furtum Mygdoniae proditur alitis?
 Jam grando chalybum imminet,
 Telorumque frequens aura volantium

Deor. 21. Cum accusativo velut hic, habet etiam Virg. Eclog. IV vers. 42. *Nec varios discet mantiri lana colores.* τὸ *leve* adjectivum est conveniens substantivo *furtum*. (i. e. pluma hæc) *sibilis aurarum* (Virg. Eclog. 5 vers. 82. *Nam neque me tantum venientis sibilus Austri*). Avis Mygdonia dicitur avis quaecumque rapax et carnivora, quæ avium minorum furtis vitam degit. Locum hunc Claudiani vers. 408 Lib. II in Eutropium explicat, qui est hic: *Infaustoq; jubet bubone moveri, Agmina Mygdonias mox impletura volucres;* ad quos versus Bardthius: *Pabula daturus dicit milites vulturibus in Phrygia.* Porro hic in Claudiano de Mygdonia non *Macedonica*, sed *Phrygica* sermo est. In Sarmatibus pro vulture quocumque. Est autem Mygdonia prior litoralis regio Macedonica, cum Urbe cognomine, ubi Niobe cum filiis et filiabus ab Apolline et Diana sagittis interempta fertur, referente Herodoto Lib. 7 p. 221. Posterior, ut Solinus scribit, est ea Phrygiæ regio, quæ Troadi superjacet.

ad vers. 14. et seqq. Sed *jam grando chalybum* (fistularum pyriarum, quas singulas singuli milites gestant (karabin) *imminet*, q. d. jam jam prælium inicitur, et *telorum volantium* (plumbeorum globulorum) *frequens aura* i. e. appulsus, vel micatio *insonat galeae* i. e. sonum edit in galea tua *imbelli*. *Jam tonitru* (tormenta, armaty) *Martis mugit et obvium* est tibi *fulgur acinacis Medi* quas duas voculas Horatius etiam I Od. 27 v. 5 et 6 secum conjungit, cum ait: *Vino et lucernis Medus acinaces Immane quantum discrepat.* Est Persarum ha-

- Imbelli galeae insonat: 15
 Jam Martis tonitru mugit, et obvium
 Medi fulgur acinacis.
 Quid prosunt phalerae? quid galeae jubar?
 Quid laetae Zephyris comae?
 Aut umbo clypei quod procul aemulis 20
 Lucem solibus invidet?
 Quid vultus nimium sedulus adspici?
 Quid pictus pharetrae timor?

sta pariter et ensis ex Hesychio et Suida Περσικὸν ξίφος ἀκινάκην καλέουσι Herodot Lib. 7. παρα τὴν ἀκὴν ob mucronem scilicet et cuspidem. Erat igitur acinaces et sagaris Persis et Medis proprius, sicut pilum Romanis, gesa Gallis, gladius Lacedæmoniis, sarissa Macedonibus, lancea Hispanis, falarica Saguntinis, romphæa Thracibus, framea Germanis, sparus rusticis, Teutonibus catejæ. Alex. ab Alex. Lib. VI cap. 22.

ad versum 19. quid *laetae Zephyris comae*, vel cristarum, vel capitis, quasi colludentes Zephyris.

ad vers. 20. *Umbo* (umbilicus seu media pars assurgens) *clypei* (*clypeus* vel *clypeum* oblongum est et rotundum; *scutum* quatuor angulos habet, estque convexum: *Parma* rotunda prorsus equitum, *Pelta* semicircularis lunata Amazonum erat:) *quod* (*clypeum*) *invidet suis solibus lucem* vero soli, (soles pro splendore auri vel argenti; velut Horat. II Od. 6 vers. 18. 19 et 2 *et amicus Aulon* suis uvis *fertili Baccho minimum Falernis Invidet uvis*.)

ad vers. 22. *sedulus* (*cupidus*, ut videatur) *aspici?* vide not. ad vers. 51 I Odæ lib. hujus, alibi noster *sedulus metae* intentus ad eamque pertingendi cupidus.

ad vers. 23. *Quid pictus pharetrae timor?* ita dictum, ut apud Martial I Epig. 56 vers. 5. Quisquam pi-

Aurum frenigera rejice dextera:

Ferro res eget et manu, 25

Et magnis animis. Haec tuleris tria,

Dicam Geryoni parem,

Quem nec populifer proruat Hercules,

eta colit Spartani frigora saxi! per Hypallagen *Frigora picta saxi*, pro τοῦ *frigora picti saxi* ita etiam hic: *timor pictae pharetræ?*

ad vers. 24. Rejice aurum (annulos et armillas) frenigera (adjectivo hoc usus est ante nostrum Staius V Sylv. I vers. 98. *Quisnam frenigeræ signum dare dignior alae?*) *dextra* ablativus est, causam vide Ode præcedenti ad vers. 77).

ad vers. 25. *Ferro res eget* (opus est rei ferro) ut apud Horat. I Epist. 18 vers. 67 *si quid monitoris eges tu.*

ad vers. 26. tuleris (impersonalis, ut ajunt, syntaxis, vel imperativus *tuleris* pro *fer* vel *affer*).

ad vers. 27. tum vero *te dicam Geryoni* (Regi illi Hispaniæ, quem Horat 11 Od. 14 vers. 7 *ter amplum*, Virgil. VIII Æneid vers. 202 *tergeminum* et 1. Declinationis *Geryonæ*, et VI Æneid. vers. 289 *tricorporem* faciunt, vel quod habebat trium insularum regnum, vel ob trium in regno fratrum concordiam, ab Hercule interempto) *parem* (non inferiorem bello) velut Horat I Od. 6 vers. 15 16 *ope Palladis Tydidem superis parem*, qui Diomedes Tydei filius Martem et Venerem vulnerasse fingitur Homero).

ad vers. 28. Populifer (ex inferis regressus Hercules populea corona caput cinxit). Porro verbo *proruo* usus est item potestate eadem Horat IV Od. 4 vers. 66. *proruat integrum cum laude victorem* (i. e. debellabit).

Nec coelo nimius Mimas,
 Nec dura Idomeneus, aut Sthenelus manu. 30
 Bellis adsit idonea
 Incomtae facies lege ferociae
 Quam fuci decor abstinens
 Lascivaeque carens forma proterviae,

ad vers. 29. Cœlo nimius (formidolosus, velut Vellej. Lib. 11 cap. 32 *nimius reipublicae liberae vir*: et Tac. in Agric. cap. 7 de legione vicesima: *Legatis quoque nimia et formidolosa erat*). Mimas Gigas qui cum insulam Lemnon in Martem ejaculaturus esset, pilo Martis ictus, et ope capitis Medusæ in scopulum mutatus est: quam descriptionem lege in Claudiani Gigantomachia a vers. 85 ad vers. 105.

ad vers. 30. Idomeneus et Sthenelus, ita simul etiam leguntur in Horat. IV Od. 9 vers. 19 *non pugnavit ingens Idomeneus Sthenelusve solus dicenda Musis praelia*. Ille filius erat Deucalionis, Rex Cretensium, Minois nepos, fulguri et apro in pugna comparatur ab Homero XIII. Hic *impavidus et pugnae sciens* dicitur ab Hor. I Od. 15 vers. 24 et 25 comes erat Diomedis.

ad vers. 31 et seqq. *Bellis adsit idonea facies lege* (secundum legem) *incomtae ferociae* i. e. juxta leges ferociæ, quæ incomta pingitur, adsit bellis facies idonea, ad ejusmodi vultum non fuco illita, non solícite comta et ornata; qualis describitur ab Hor. I Od. 12 vers. 41 *incomtis Curius capillis. Ferocitas* seu ferocia *juvenum est*, inquit Cicero, *gravitas senum*.

ad vers. 33. et seqq. Quam faciem notet (huc assume ex versu 36) decor fuci abstinens, decor Martius, qui abhorret a fuco:) quem item notet *forma* carens lascivæ proterviæ (venustas, in qua nihil est lascivum, nihil ex lude Veneris;) *abstinens* cum genitivo frequens, velut

Horat.

Et ferri memores genae,

35

Hesternique notent vulnera praelii.

Cristae non facient virum

Non arguta suis colla coralliis.

Horat. IV Od. 9 vers. 37 et 38. *abstinens ducentis ad se cuncta pecuniae*; etiam *careo* cum genitivo sed rarum est: Terent in Heaut. 11. 3. 19 *Carendum Tui est*.

ad vers. 35. seqq. *Quas ferri memores* (cicatricibus insignes) *genae notant*, et *vulnera hesterni praelii*, i. e. heri eum ex praelio excessisse, et hodie in aliud esse promptum et paratum.

ad vers. 37. Seneca in Thyeste vers. 345. *Regem non faciunt opes, Non vestis Tyriae color, Non frontis nota regiae, Non auro nitidae trabes*.

ad vers. 38. *arguta*, eleganti epitheto, quod corallium quo primum contigit auras Tempore durescit, mollis fuit herba sub undis Ovid. Colla igitur *arguta* significant *sonantia* seu sonum edentia, *suis* quae illa circumdant, *coralliis* Diaplasiasmus τὸ ῥ. scribitur enim *coralium a.* brevi. Syllaba etiam prima longa alias brevis reperitur; non tamen *r* duplicatur. Huc facit locus Sidonii Carm. 11 vers. 110 *Lactea puniceo sinuantur colla corallo* A viris gestata fuisse Plinius auctor est Lib. 32 cap. 11 *cujus verba habeto: auctoritas baccarum (curalii) non minus Indorum viris quoque pretiosa est, quam feminis nostris uniones Indici. Aruspices eorum vatesque imprimis religiosum id gestamen amoliendis periculis arbitrantur.* In quem locum vide Solini notam, in Edit. Lips. 1788 cum Comment. variorum. recens. Frid. Franzio Tomo 8 pag. 690. ceterum refert Plinius l. c. olim a *Gallis gladios coralliis, scuta, galeas adornata* fuisse, quod Sarbievius etiam ad torques traxit. *Arguta colla* pro *argutis coralliis* Hypallage.

Thoracas Pavor et Metus

Dicuntur Siculis fingere malleis,

40

Et primi scopulis super

Procudisse vagis scuta Cydoniis.

Nos stultum tegimur caput,

Et leto tenues objicimus moras.

ad vers. 39. et seqq. Sententia est: *Pavor et Metus* (Deitates) *dicuntur* primi *finxisse* (constructione verbi *memini* in præsentis ponitur, quod monuimus ad vers. 15 Odæ V Lib. hujus) *Thoracas* (accusat. græcus) *malleis siculis* i. e. Ætneis, vel in officina Vulcani, unde etiam Achillis et Æneæ prodiisse dicuntur. q. d. Pavor primus thorace pectus armare suasit, quod vera virtus improbat. Idem (Pavor et Metus) dicuntur *procudisse scuta* (prima scuta Hypall.) *primi* (cui *procudisse*? *vagis Cydoniis*. ubi? *scopulis super*. Cydonia hodie *Cunea* sita ad mare, cui imminent scopuli, condita ab Æginetis, postquam *vagi* diu eam sedem cepissent. Laudantur vero passim a Poëtis *Cydonia tela*: velut Virg. Ecl. X vers. 59 et 60: *libet Partho torquere Cydonia cornu Spicula*. et XII Ænei. vers. 858 *Parthus sive Cydon telum immedicabile torsit* et Ovid. 8 Met. vers. 22 *Armaque equosque habitusque Cydoniasque Pharetras Noverat*.

ad vers. 43. *Nos stultum caput* (accusativus græcus est) velut illud apud Sil. IX vers. 232 *nec tectus tempora Vasco. tegimur* sc. galeis.

ad vers. 44. Virgilius simili phrasi neutrius verbi: Geor. II vers. 482 *quæ tardis mora noctibus obstet*, et iisdem verbis I Ænei. 755. *activi etiam VII Æn. 315 moras tantis licet addere rebus; tenues moras*, exiguas, faciles ruptu *objicimus leto*, ne cito moriamur. q. d. quærimus moras longioris vitæ quamvis exiguas cum dedecore, quam illico mori honeste. Confer Horat. II Od. 1 ver. 2 et 3.

At quos eruerit sibi 45
 Directis oculos invida spiculis
 Mors affingere creditur.
 Fatis mille loci mille patent viae;
 Sed signat jaculis locum,
 Qui vultum subitis dimovet ictibus 50
 Devotumque mori latus
 Objectu tremulae protegit aegidis.

ad vers. 45 et seqq. His versibus latet aliqua vel fabula, vel Emblemata, verba tamen per se sunt perspicua, est enim ejusmodi sententia eruenda: *Sed* interim cum tu moras uectis, *Mors oculos, quos sibi eruerit* (*σχελετός* enim pingitur) *creditur affingere spiculis*, quæ in Te sunt *directa*: adeo ut non mors jaculatrix, sed spicula ipsa eligant locum inferendi vulneris fatalis. Invida porro mors cur dicatur, vide vers. 62 et 63 hujus odes.

ad vers. 48. Et quamvis *Fatis mille loci, mille viae patent* ad hominem morti dandum, tamen ipse *signat locum jaculis* (scilicet ipse monstrat quodammodo in corpore suo tremente locum, quo jacula possint collineare facillime, ut ipsum feriant, scilicet tum, cum ille *vultum a subitis ictibus dimovet* et cum latus protegit *objectu tremulae aegidis* (scuti, erat enim *aegis* scutum vel lorica Pallados capite Medusæ insignis) q. d. cum ipse se defendit, et aliunde tegit, tum alibi objicit morti non tectam corporis partem, ubi jacula illa, oculis instructa, locum nocendi inveniant. *Devotum mori* (quod omnino, si non nunc, alio tamen tempore morti est destinatum. Ejus participii frequens est usus apud Latinos classicos: velut apud Horat. IV Od. 14 vers. 18. *Devota morti pectora*.)

Nudos bella pavent viros :

Audentes animos ipsa volunt prope
Declinare pericula. 55

Cum consanguineae ferrea Graeciae
Hector rumperet agmina,

Torvis saepe genis turbidus obvios
Fati terruit impetus.

Quos Fortuna timet, vitat, et acrium 60

ad vers. 53. *Nudos* i. e. *inermes* vel non tectos scutis velut illud Virg. V Æneid. vers. 589. *Et nunc terga fugâ nudant* &c. q. d. bella et pericula timent viros fortes, eosque declinant. Porro *declinare volunt* aliter pro suo et Horatii more dixisset *amant*.

ad vers. 56. Proxime dicta comprobantur exemplo Hectoris, qui *torvis oculis* id efficiebat, ut sæpe rumperentur ferrea Græcorum agmina, et vel ipse Fati impetus frangeretur. Dicitur autem consanguinea Græcia, sicut Lucano *cognatae acies* I vers. 4 et Virgil. XII Æn vers. 40. Latinis *consanguinei Rutuli*. Ferrea item agmina, ferro armata velut Virg. IX Æn. vers. 463. *aeratasque acies in praelia cogit*. armatas ære, ut passim apud Homerum *χαλκοχύτωνες, χαλκεοθύρηκες, χαλκοκορυστῆς*. *Turbidos* activa significatione, velut apud Horatium III Od. 3. vers. 5. *Dux turbidus Adriæ*.

ad vers. 60. Repetuntur hic ea, quæ dicta sunt vers. 53-54 et 55 aliis tamen verbis. Fortuna timet fortium virorum praelia, et Mors invidet illustrem famam egregiis viris. Tu si ex acie fugeris, invitabis quodammodo Fata ad Te persequendum, et Morti viam Tuæ fugæ monstrabis. *Acrium mentium* (Metonymia contenti, pro continente) i. e. *hominum differt praelia* in aliud tempus, neque mox committens, vitæ eorum parcat.

Differt praelia mentium ;

Et Mors saepe viris invidet auream

Famae pandere semitam.

Quodsi belligera cesseris orbita,

Post te fata citaveris,

65

Ostendesque neci, qua fugies, viam.

ad vers. 62. et seqq. *Invidet pandere* ita etiam Lucanus II vers. 550 *His te quoque jungere, Caesar invideo*, ubi Forcellinus: *invitus Te his jungo, nolim Te his jungere. semitam* i. e. viam compendiosiore; *auream* honoris causa.

ad vers. 64. *orbita* vestigium rotarum terrae impressum. *Orbita Lunae*, via seu circulus ille, quem luna circum terram intra 27 dies conficit. Ceterum hic translate sumitur pro *fine* vel limite certo; casus est sextus verbi *cesseris* per Aphaeresim pro *excesseris*.

ad vers. 65. Post te fata *citaveris* futurum exactum pro simplici *citabis* i. e. *vocabis* velut saepiuscule Cicero: *Pergratum mihi feceris*, (pro *facies*) si eum in *amicitiam receperis*; et si ratio versùs permisisset, debuisset etiam *ostendes, ostenderis* poni, ut temporum unitas servaretur.

O D E XII.

AD PRINCIPES IMPERII ROMANI.

De recuperandis Græciae Provinciis.

Argumenti ejusdem est, ac superiores VI et VIII.

At non supino semper in otio
 Perdemus aevum. Surgite, Dardani
 Cives, triumphatumque captis
 Imperium reparate Grajis.

Implete classes, tendite carbasa 5
 Inferte remos, ite volentibus

ad vers. 1. Ab eadem particula orditur noster, a qua Horat. Epod. Od. V cum indignatione quadam, *at* enim hic significat *utique, pręcież. non perdemus*, nolemus perdere vitam nostram *supino in otio* ignavo, soluto, ejusmodi enim otiosi supini jacere diu solent et sedere, Catull. Carm. 17 vers. 25. *Et supinum animum in gravi derelinquere cæno.*

ad vers. 2. *Dardani*, Romani a Trojanorum Rege Dardano: Surgite, et reparate *παραιντικῶς* captis Grajis (Dativ.) Græcis a Turca occupatis, *triumphatum* vide notam ad vers. 30 Odæ VI h. l.

ad vers. 6. *Volentibus Fatis* quod veteres Latini *volentibus Diis* id ubique Sarbievius *Fatis* supplet, quod semel dictum memento. *ite*, navigate ut Horat. Epod. I. vers. 1. *Ibis Liburnis inter alta navium Propugnacula.*

Fatis, Quirites, ite, ventis
Vestra tument animisque vela.

Est, qui locantem bella pecuniam
Novisque rebus postulet utilem 10
Nervum? Quis erumpentis auri
Fluxit ager potiore vena

ad vers. 8. *tument ventis animisque vela*; *animis* non synonymum est ad *ventis*, sed animorum vestrorum fortium spiritu et afflatu. Ita germanus interpres: *Eure Segel schwelle Günstiger Wind, und der Tapfren Kampflust.*

ad vers. 9. *Est*, omissa particula *si* (Vide Vechnerum in Helenolexiade pag. 147) nempe *Si est aliquis, qui postulet pecuniam locantem bella* i. e. qui pecuniam anquirat, qua possit conducere (nam *locare* pro *conducere* sæpe, et vice versa (velut apud Plin. Lib. VII. § 53 de Corfidio) *bella* i. e. milites, qui *mercenarii* seu *conductitii* appellantur, et *novis rebus* (gerendis) *utilem nervum pecuniam*, ita Cicero pecuniam *nervum belli* appellat Philip. V. cap. 2.: *quis ager* &c. idem est, acsi diceret: nullus (alius) ager (regio) *fluxit* (præet. in præet. pro fluit) *potiore* (uberiore) *vena auri erumpentis* (præ nimia copia ipsum se prodentis), ubi noster Plinium de auro in Dalmatia ultro crescente Lib. XXXIII. Cap: IV. respicere videtur, quam montes *cuniculosi Orici*. i. e. *Ceraunii* montes ad Oricum Epiri oppidum, quasi cuniculis perfossi; quo epitheto etiam usus est Catullus ad indicandam Celtiberiam metallis abundantem Carmine XXXVII v. 18.

Nusquam equidem quod sciam Oricus apud antiquos legitur, nisi arbore terebintho nobilis, ceterum de omni metallo altum silentium. Sed quoniam *Oricus* rat janua quodammodo Romanis in Græciam proficiscentibus,

Cuniculosi montibus Orici?

Ferro, Quirites, si lubet, abditum

Mercesur aurum. Qui vibrati 15

Glandibus emeruisse plumbi

Gazas potentum sciverit urbium

Hic magna parvo lucra paraverit

Suntu: nec exponetur aurum,

Nec Tyriae Cypriaeve merces, 20

Quas non cruentus Martis emat chalybs;

Seu per reluctantum agmina Bistonum,

facile credere licet, Sarbievium *μετρονυμικῶς* contento, Græciâ videlicet, pro continente Orico usura esse, ut adeo omnis intelligatur auro argentoque sœta. Vide præterea Gotofredum in sua Archontologia Cosmica de Turcia Europea: ubi ait: *Albania* quae nunc Epirum amplectitur, *ist gross, und überall fruchtbar und lustig: da sind auch von alten Zeiten her Gold- und Silberberge gewesen.*

ad vers. 14. *Si lubet* (habere) aurum, *ferro illud mercesur*, ferro Turcas pellamus, et victoria redinamus eas regiones, ubi *aurum abditum* est.

ad vers. 15. et seqq. Sententia hæc est: Qui sciverit *emeruisse* pro *emerere gazas potentum* (per Synopen pro: potentium) *urbium glandibus* (globulis) *plumbi vibrati* (ex fistulis ferreis, *karabin*) sequitur apodosis: ille parvo sumtu *magna lucra paraverit* pro *parabit* (vide not. ad vers. 65 Odae præcedentis).

ad vers. 19 et 20. *Nec exponetur* (venum dabitur) *aurum* (vestes et alia opera caelata), *nec Tyriae merces* (Purpura) *nec Cypriae* (fertilis olim erat Cyprus vini, olivae, metallis, lanae et imprimis aeris).

ad vers. 21. seqq. Comple sententiam ex versu superiore: Non venundabuntur nobis merces Tyriae, nisi illae,

Et per recedentes Gelonos	
Vulnifico pluit aura nimbo:	
Seu fulminatis diruta molibus	25
Castella densis bella tonitruis	
Emoliuntur, cum caduco	
Moenia concutientur igni,	
Capique versis turribus annuent	
Arces, et omnis copia, at obice	30

illae, quas *chalybs* (gladius.) *cruentus Martis* emat; i. e. depraedetur, seu id fiat fuis in acie Turcis, seu castellis et munitis urbibus expugnatis: *Seu pluit* (praesens pro futuro) *aura* (aër) *vulnifico* (globulorum plumbeorum) *nimbo per agmina* (instructa in acie) *Bistonum reluctantum* (Syncope) (Horat. reluctantes dracones IV Od 4 vers. 11), *seu emoliuntur* (praesens pro futuro) *bella*, (nominativus est), *diruta castella* (accusativus) quo *diruta?*) *tonitruis densis*, quibus fulminatæ fuerint moles (corundem castellorum). — Reperitur etiam tonitruus in genere masculino, secundæ Declinationis Hieronymus Epist. 61 ad Pammach. cap. 4 *Tonitruus Gentium, flumen Eloquentiae Christianae* Tonitrua hic significant *tormentorum* nostrorum bellicorum explosiones (wyrzwały z armat). *Fulminatus* passiva potestate, hic quidem significat ictus globorum tormentariorum; alibi etiam ictus veri fulminis, velut Plin. II cap. 54 *Vulnera fulminatorum frigidiora reliquo corpore sunt.* i. e. hominum fulmine ictorum. *Caducus ignis* est proprie fulminis, hic tormentorum.

ad vers. 29. et seqq. Sensus est: sinent se facile capi arces, et omnis copia, et divitiæ clausæ catenis ferreis. Annuent (nutum dabunt suæ voluntatis) *turribus versis*, (cum turres evertentur) nutus fit capite deorsum ducto, quod turres casu suo significabunt; et omnis

Centum catenarum gementes
 Divitiae pedicisque ferri,
 Jam paene gazis Baetra timent suis;
 Jam dives Aule, jam Cythereïae
 Conchae, Myceneique census 35
 Et Tyros et Gonoëssa flavo

copia (pecuniarum) et divitæ gementes obice (obex, obstaculum) catenarum centum, quasi parietibus et catenis in servitute nos voceat ad sese exsolvendas (*pedicæ* vincula pedum sunt, velut *manicæ* manuum) ferri i. e. ferreis.

ad vers. 33. et seqq. Into jam ipsa *Baetra* (nunc Balk) *paene timent suis gazis*, ne a vobis auferantur, quamvis media Asia abditæ sint: et *Aule dives* (aræ Thraciæ haud longe ab Hadrianopoli, ad Hæmi radices) *pallescit auro flavo* Dativus (pavet, ne aurum perdat ut apud Horat. I Epl. 7 vers. 7. *Dum pueris omnis pater et matercula pallet*; sicut dicitur *timeo tibi* pro *timeo*, ne quid mali accidat *tibi*. *Jam Cythereïae conchae* (quod fertur Venus Cythereïa e conchâ marina orta prodiisse, supple pellescunt suo auro, cui per artem sunt inclusæ. Census item Mycenæ, (i. e. quidquid Mycenæ fortunarum habent) velut Horat. II Od. 15 vers. 13 *Privatus illis census erat brevis*: ad quem locum Commentator: *Exiguæ tunc erant privatorum opes*: etiam Horatio dicuntur *dites Mycenæ* I Od. 7 vers. 9. supple census pellescunt auro suo, et *Tyros* *pallescit* et *Gonoëssa* (Genoësam, quod habet stereotypa, et aliæ, reperio nuspiam, Gonoësam sæpius: velut apud Homerum Iliad. 2 Γονόεσσαν ἀπεινήν &c. Sen. in Troad. vers. 841 *An carens nunquam Gonoëssa vento*: et Hesychius: Γονόεσσα πόλις Πελοποννήσου, dicitur ab Geographis Ætoliæ civitas, ἀπεινή æquivalet nostro *satur* v. *satiatus* πείνη enim *fames* est, α privativum non *famebicus* sive *satur*. Alii aliter hunc locum Hom. legunt.

Pallescit auro. Jam prope decolor
 Albet superbis Creta coralliis,
 Phthieque et interfusa Cypro
 Ditibus ingemuere ripis.

40

Est, quem comantum gratia montium
 Aut floridorum tangit amoenior

ad vers. 37. et seqq. Jam prope decolor albet (ut paulo ante pallescit, i. e. timet) superbis Creta coralliis, ut *coralliis* dativus s. t. Hypallage: *superbis* pro *superba Creta*, et *decolor* pro *decoloribus coralliis*: vel si mavis: *albet suis coralliis* (ablativus e. to, et erit sensus: *Creta decolor, pro suis coralliis, albet.* sicut illud Prop. IV 3 vers. 10 *Ustus et Eoâ decolor Indus aquâ.* De voce *coralliis* vide not. ad vers. 38 Odae IX hujus Lib.

ad vers. 39. et seqq. *Phthieque*, error palpabilis in stereotypa et aliis, praeter Vratislaviensem 1805 quae habet *Phthieque*, illud enim cum nusquam reperitur, nisi per *y* scribas, tum vero versui jambico repugnat. Phthie graeca terminatione patria Achillis, quam Virg. I Æneid. ver. 284, cum Mycenis quas modo Sivities dictas monstravimus, comparans, divitem etiam facit. *Cum domus Assaraci Phthiam clarasque Mycenae Servitio premeret* ingemuit pro praesenti et Cypros graece pro Cyprus interfusa ripis divitibus (Dativus) a septentrione Ciliciae, ab oriente Phoeniciae, a meridie Ægypto, quae omnes opibus clarae.

ad vers. 41. et seqq. Adhuc cecinit Poeta, asserendas esse divites Regiones Graeciae, si quis pecunia et auro opus haberet ad bella et alias necessitates: ab hoc versu interrogare videtur: num quis amoenitate pratorum, silvarum, montium, rivulorum oblectari cupias, eique mox ob oculos sistit ejus generis in Graecia jucundissima loca, quae concludit armis esse recuperanda. Quod si

Vultus viretorum, vel uda
Mobilibus Cynosura rivis?

Hunc emta multo sanguine recreent 45
Tempe, vel acri Pelion, aut Samos

est aliquis, quem gratia (i. e. elegantia, pulchritudo, suavitas, sic inquit Calepinus in voce *gratia*; *gratia villae, ciborum, odoris, corporis &c.*) *montium comantum* (Syncope pro *comantium*) passiva potestate pro *comatorum* montium i. e. arboribus obsitorum, frondes enim arborum comae apud poetas celebrantur; *aut floridorum viretorum amœnior* (quam in nostris regionibus frigidis) *tangit* (commovet, vel jucunda recordatione afficit, velut illud Virg. 1 Æn. ver. 466 *Sunt lacrymae rerum et mentem mortalia tangunt*) *vultus* i. e. externa species, velut in illo Ovid. I Met. 6. *Unus erat toto naturae vultus in orbe.* Si quem etiam tangit Cynosura (Promontorium Achajæ in ora Atticæ, et mons Arcadiæ de quo Stat. IV Theb. ver. 295. *Dives et Orchomenos... et Cynosura ferarum*) mobilibus rivis, i. e. si placet Cynosura rivis suis (Horat. etiam I Od. 7 ver. 14 *Mobilibus pomaria rivis*) qui rivi opus sunt pecori, quo Cynosura abundat, juxta illud Horat. III Od. 13 ver. 10 et seqq. *Tu* (fons Bandusiæ) *frigus amabile Fessis vomere tauris Praebes et pecori vago*; sequitur Apodosis ad præcedentem Protasin: quem scilicet tangunt, vel percutiunt (quod Horat. I Od. 7 ver. 10 et 11: *Me non tam patiens Lacedaemon Nec tam Larissae percussit campus opimae*) hunc recreent *Qupta sanguine Tempe* i. e. possunt recreare (potentialis) bello subacta Tempe (pluralis græcus quasi ἀπό τοῦ τέμπος, εὐς plur. τέμπεσις contractum τέμπη regiuncula Thessaliæ in valle amœnissima, per quam Peneus fluvius decurrit, ab omnibus Poëtis celebrata, inter Larissam et oram maritimam, montibus Olympo, Ossa et Pelio cincta, vel *Pelion* (Thes-

Asserta bello, vel virentis

Silva Cragi vel opaca leni

Pangaea quercu: nec viridem Gnidon

Altamque Dymen spreverit, aut retro 50

Spissis coronatam salictis

Olenon, umbriferamque Tricen.

salix n:ous in sinum Pelagicum incumbens, verticem habens pineto, reliquam partem querceo nemore tectam Ovid. Fast 5 ver. 382) aut Samos de qua Apulejus in Florid. II. *Frumento pigra, aratro irrita, facunda olivetis*: ait eam *nec a vinitore scalpi, sed totam ejus, quamvis frequentibus incolis, culturam esse in sarculo et sarculo*: Cragum Ciliciae montem viridem canit etiam Hor. I. Od. XXI vers. 7 et 8: *Nigris aut Erymanthi Silvis aut viridis Cragi*; hęc ferunt esse Deorum agrestium antra, et incolas Cragi immortales fieri. *vel opaca leni Pangaea quercu* Pangæa numero plurali, raro Pangæus, mons Thraciæ in Macedoniae confinio, vide notam ad vers. 33 Odæ 3 hujus Lib. *lenis quercus* a flatu leni et miti.

ad vers. 49. et seqq. *Nec viridem Gnidon* Carie urbs et Promont., ubi erat Veneris imago, opus Praxitelis, ubi et ipsa Venus colebatur Horat. I Od. 30 ver. 1. *O Venus Regina Cnidi* (scribitur enim etiam per C.) *Paphique &c.* et Ovid. X Metam vers. 531. *Piscosamque Gnidon &c. altamque Dymen spreverit* pro spernat: quam in extremo Achajæ promontorio sitam Larissus amnis præterfluit, teste Stephano de Urbibus; *alta*, quod promontoria mari imminent; *aut retro spissis coronatam salictis Olenon*, ibi dicitur nata capra nutrix Jovis, unde omissa Mythologia, caprarum et salicum, quibus capræ delectantur, serax; urbs est Achajæ. *retro spissis: placçacemi.* *Trica* vel potius *Tricca* urbs Thessaliæ a Tricca Penei filia dicta. *Peneus* fluvius, *Trica* rivus ex Penee derivatus, umbrosis arboribus prætextus.

Non lymphæ Cydni, non vitreus Meles,
Lenisve puro Lydius agmine,

Non mite crystallum Lycormæ, 55

Non gelidis Erasinus undis

ad vers. 53. et seqq. Negationibus omissis hæc efficitur sententia: Et Cydnus et Meles, et Lydius, et Lycormas et Erasinus eum, qui desideraverit lavare oblectabit animum, si ex bello sumantes capillos, et pulverem tepidum, quo illinitus est, voluerit abluere: Lymphæ Cydni, quam laudat Tibull. I. El. 8 vers. 13. *At te Cydne canam, tacitis qui leniter undis Casruleus placidis per vada serpis aquis.* Meles, genitivus Meletis fluvius Joniæ Smyrnæ præfluens, apud cujus ripas Homerus natus Melesigenes passim appellatur. Lydius annis appellatur Pactolus, qui aurifer est, unde etiam *lenis* dicitur, quod quasi pondere auri leniter fluere cogitur *agmen* proprie exercitus non confertus sed ordinibus laxatis incedens; hinc *agmina juvenum*, longi ordines procedentis juventutis: *agmina caudæ* in serpentibus: *rauca agmina* de grævis Stat in Theb. V vers. 12. *Leni fluit agmine Tiberis*; quæ Phrasis antiqua etiam est, Ennius enim in 5 Annal. ait: *Quod per amœnam urbem leni fluit agmine flumen.* Hæc Macrobi. Saturn. Lib. 6. Ceterum Lydium pro Pactolo dici testis est Tibullus III Lib. 3. 29. *Nec me regna juvant, nec Lydius aurifer annis*: ad quæ verba Philippus Silvius auctor editionis Parisinæ in usum Delphini Anno 1685. *Pactolum* inquit *Lydiæ fluvium intelligit.* Vide Hygin. Fab. 191 et Fulgent. Mythologicon Lib. 2.

ad vers. 55. *Non mite crystallum* (*glacies xpuos* et *contraho στελλω*) propter gelidas aquas, ipsæ aquæ *crystallum* dicuntur, vel potius ex proverbio nostro polonico *woda czysta iak kryształ*, aquam purissimam significante, *mite* idem est ac *lene*, quod vide paulo ante

Desiderantem non bene lubrico

Soletur amni, si modo bellica

E strage fumantes capillos,

Et tepidus linat ora pulvis.

60

Est qui supina certet amystide

Obliviosum ducere Liberum?

in animadversione ad vers. proxime antecedentem 54. Hic vide sis Senec. in Herc. Oetae. vers. 587 ubi *Lycormas* (fluvius Ætohiæ) *cum jam tumidas, Vere peracto, poneret undas Gracilisque vado* (en tibi mitem) *serperet aequo, Nec præcipitem* (qualis esse verno tempore solet) *volveret amnem Flavus rapido fonte Lycormas*, ad hunc locum apte describitur.

ad versum 56. Duos jam in eadem Ode errores correximus, alterum versu 36 ubi pro *Genoëssa* restitui-
mus *Gonoësse*, et versu 39 pro *Phithie Phthie*, hic deprehendimus tertium et ponimus pro *Arasinus, Eras-
sinus*, qui fluvius est Peloponnesi a poetis memoratus in Argolide, per quam ex Stymphalide palude in sinum Argolicum decurrens, alicubi sub terram conditus, rursus teste Plinio, emergit. Ovid. Met. XV vers. 275. *Sic modo com-
bibitur, tecto modo gurgite labens Redditur Argolicis
ingens Erasinus in agris* Vide Paus. Lib. 8 et Strab. Lib. 6. Dicitur vero *gelidus* ex auctoritate Stat. Theb. I vers. 356. *Ruit agmine facto Inachus et gelidas sur-
gens Erasinus ad arctos.*

ad vers. 57. *Desiderantem* (omissa negatione affir-
mante) *bene*, nullo impedimento pedes offendente, *so-
letur* pro *solaretur* (conditionalis sequente alio præsentis
linat pro conditionalis item *lineret*) *si modo* pro *dum
modo e stage bellica* (post prælium) *linat pulvis te-
pidus fumantes capillos, et ora* (fumantia æstu).

ad vers. 61. *Est* (vide not. ad vers. 9 hujus Odæ)
qui *supina* (pro *supinus*) *amystide* vel poculo valde

Hunc Lesbos, hunc vinosa Crete

Hunc Paphiae rogat ora Cypri

Laxare ferrum. Nec Rhodos abnuat 65

Nec non severi strenua Caecubi

capaci, vel bibendi genere apud Thracas et Scythas usitato: ἀπνευστι i. e. sine respiratione, ἀμυστι hiantes et patente ore et rictu: apud Horatium *Threïcia* dicitur I Od. 36 vers. 11.

ad v. 62. *Obliviosum Liberum* i. e. Bacchum vel vinum quod etiam Horatius *obliviosum Massicum* appellat II Od. 7 vers. 21 *ducere* Horat. III Od. III *ducere nectaris succos*, Sensus hucusque est: *Si quis vino delectatur*: is Lesbum, Creten, Paphon, Rhodum, Naxum &c. vini boni feraces insulas et regiones a Turcis repetat.

ad vers. 63. et seqq. *Hunc Lesbos rogat* seu *invitat et Crete vinosa* quod Solin. cap. 17 comprobatur: *Larga vitis, mira soli indulgentia; hunc Paphii* (correximus Paphiæ) *Cypri ora. Paphia Cyprus* ab urbe Papho, Veneris cultu inclytâ, quæ ab rerum omnium abundantia *beata* dicitur: *O quae beatam Diva tenes Cyprum* Horat. Odar. III 36 vers. 9. Confer Ammian. Marcellin. Lib. 14. *laxare ferum* i. e. ad laxandum ferrum scilicet: ad stringendos gladios; arcti enim continentur vagina, laxantur exempti: quod tamen nulla auctoritate antiqua firmari potest. Stautius quidem in Achilleide I. Lib. ver. 429 utitur hoc dicendi genere cum ait: *ferrum laxatur ad usus Innumeros*, ubi cetera sententia exigit, ut *laxatur* pro *cuditur* i. e. *extenuatur* sumas: quod etiam a nostro loco absonum non est.

ad vers. 65. et seqq. *Nec Rhodos abnuat adseri ictibus cruentis*; negationibus expunctis sensus est: Et Rhodos cupit bello vindicari, et Naxos, et Trachin, et Amathus et Edon et Aracynthus omnes hæ regiones vino oblectabunt eum, qui eas a Turcis receperit. Et Rhodos

Naxos: nec illaudata Trachin
Aut resides Amathuntia arces

dos quidem a Virgilio II Georgicorum laudatur a vite vers. 101 et seqq. *Non ego te mensis et Diis accepta secundis Transierim Rhodia (vitis) et tumidis bumaste racemis* ad quem locum vide interpretes: *Naxon* a vinearum fertilitate laudat Plin. Lib. IV cap. 14 *Porro strenuus*, cum genitivo etiam apud Tacitum reperitur Histor. III. 42. 6. *Strenuus militiae*, et significat idem atque *audacem*.

ad vers. 67. et seqq. *Naxos* Cycladum maxima; a vinearum fertilitate laudata a Plin. loco citato et Bacchie cum Ariadne Historiâ celebris: idem de tempore Sarbievii asserit Matth. Christophe in suo Dictionaire pour servir a l'intelligence des auteurs Grecs et Latius ait: *Naxos abonde en toutes sortes de fruits, et ses vins conservent leur ancienne renommée.* — *Trachin* Strabonii et aliis passim casu recto, paucis *Trachis* Phthiotidis Thessaliæ Urbs primaria olim, nunc *illaudata*, velut *arces Amathuntis* nobilissimæ quondam, nunc *resides*: non enim ad *illaudata* trahendum τὸ *nec* sed ad *nolent*, ut duæ negationes significant *volent*, *illaudata* vero cum τὸ *resides* recte convenire videntur. Porro *arces* significat *altas* magis quam castella: ἀργος enim unde per metathesin literarum *arx arcis*, *altus* est; velut in voce *Acroceraunia* pro: *alta Ceraunia* Epiri montes. *Amathus*, ut verbis Jo. Lud. Gotofredi utar; *maximi olim nominis hodie penitus in ruderibus jacet*, a quo olim Cyprus Amathusia dicta est. Denique *reses idis* pro *residuis* velut: *aqua reses* post imbrem in lacunis reliqua, Varr. de RR. III. 17. ceterum Thessalia uti et Cyprus vino optimo feracissimæ et erant et sunt omnium passim testimoniis congruentibus. Lud. Gotofredi testimonia hæc habes: de Thessalico Aulone (urbs est) *Gignunt*, inquit, *colles tam præestans vinum, ut me-*

Nolent cruentis ictibus asseri;
 Aut, qui propinquis aethera rupibus 70
 Affectat, Edon, aut maritus
 Vitiferis Aracynthus ulmis.

lius vix ullo in loco Europae bibatur. De Cypro vero: Excellens hic crescit vinum, quod in octogesimum usque annum aetatem ferre perhibetur; quo quidem tam longo tempore vinum Cyprium e rubro in album convertitur odoris fragrantissimi et gustus longe suavissimi.

ad vers. 70. et seqq. Edon mons Thraciæ, a quo Mænades seu Bacchantes, Edonides dictæ, quæ furore vini agitæ, mysteria Bacchi celebrabant, quarum unam describit Luc. I. ver. 683. *Nam qualis vertice Pindi Edonis Ogygio decurrit plena Lyceo.* Ubi animadvertite: incrementum o breve, quod alibi longum reperias, velut apud Propert I. 3. ver. 5. *Nec minus assiduis Edonis fessa choreis: qui aethera affectat* qui altas rupes suas alto ætheri vult exæquari: v. lut Liv. I. c. 26 *regnum affectare* i. e. cupere Regnum adipisci.

ad vers. 72. *Aracynthus* Mons Acarnaniæ Plinio IV. 27 teste. Animadvertite in duobus versibus his Hypallagen pro *vitifer Aracynthus maritis ulmis.* Solent vero Poetæ in vite alteri alicui arbori illiganda vel epithetis vel verbis a matrimonio sumptis uti. Sic Horat. notissima illa Ode 2 Epod canit: *altas maritat populos* et II. Od. XV. ver. 4 et 5 *Platanusque coelebs* (vite) *evincet ulmos:* et æmulus Virgilio Jacobus Vanierius in elegantissimo suo Prædio Rustico Lib. X. ver. 145 et seqq. *Atque ulmus cum vite pari nisi pubeat ævo, Non tolerat sponsae ramos, et pondus iniquum. Si morbo gravis arbor obit, vel segnior annis, Connubio tu parce novo, furcaque bicorni, Et fixo viduam solare pedamine viteni.*

Est cui supellex, et vigil ignibus
Risit caminus! cui pecorum placent

ad vers. 73 et seq. Omissa particula *si* fiet hæc sententia: si quis est, cui placeat supellex camini vel ipse caminus (hiemis tempore) vel armenta equorum quod significatur voce (hinnit) vel greges ovium (balant) et cui voces pecudum suarum dulciores sunt concentu Orphei: illum invitat Pleuron et Cleonæ, et Troezen et insula Cea ect. De particula *si* omitti aliquando solita, sicut in lingua germanica, hæc habet Dan. Vechnerus in Helenolexiade pag. 147. *Si* quandoque desideratur: velut apud Cic. Verr. III. c. 35. *Cognosceres hominem, aliquid de summo supplicio remitteres* et Hor. I. Sat. V. ver. 15. *Decies centena dedisses Huic parco paucis contento, quinque diebus Nil erat in loculis ex Terent: in Phorm. I. V. 35. Unum cognoris, omnes noris.* — *Supellex* cujus vocis etymon sunt voculae: *super lex* quasi supra legem, vel necessitatem, dicitur enim *pellucidus* pro *perlucidus* et alibi: non itaque solam supellectilem domesticam necessariam sed abundantem, supra necessitudinem significat, ut recte dicere possis: *supellex* lignorum (der Vorrath, zasób) ita enim et rectius dices cum Cicerone: *optima vitae supellex amici* de amic. 15. et *supellex oratoria* Orat. II. 19: et cum nescio quo, qui librum suum *Supellex latinitatis* inscripsit: et vel maxime ad locum nostrum quadrat: quam enim aliam supellectilem, nisi lignorum, quibus opus est camino, qui mox subjicitur, intelligeret, non video. Si alia *supellex* intelligenda, ubi est in versibus sequentibus urbs Græciæ demonstrata, quæ supellectili conficienda inclaruerit? Omnia mox enarranda loca geographica silvestria sunt saltuosaque, ubi et greges pasci, et unde ligna camino suppetere possunt. Non moror, quid quid contra ogganiant, qui Labeonis derivationem sequuntur, *ἀπό τοῦ: sub pellibus*, ubi in voce composita necesse esset

Armenta ? cui late reductus 75

Hinnit ager, fluviique balant

Cantu sonori blandius Orphei ?

Illum juvenicis postulat hospita

Pleuron, Cleonaeique colles,

Et pecorum studiosa Troezen, 80

το p duplicari, velut in *sub* et *pono* suppono. &c. Et vigil ignibus caminus i. e. perpetuis, vel saltem frequentibus ignibus caminus risit (præterit. in præsentî) et ipsum *risit* pro *arrisit* velut in illo Horat II. Od. VI. ver. 12 et 13. *Ille terrarum mihi præter omnes Angulus ridet: et ignes μετουμικῶς* pro *lignis vetustis*, qualia postulat Horat: in Ode II, Epod. ver. 43. *calfaciendo camino*,

ad vers. 75. et seq. *Late reductus* conf. Horat. in mox laudata Ode vers. 13. *aut in reducta valle* &c. i. e. *late patens*, *hinnit ager et fluvii balant* sunt *μετουμικῶς* pro eo, quod Virgil. III. Georg. vers. 554. *Balatu pecorum et crebris mugitibus amnes, Arentesque sonant ripae, collesque supini*.

ad vers. 77. *Cantu sonori blandius Orphei* respicit ad illud Horat. I. Od. XXIV. ver. 13. *Quodsi Threicio blandius Orpheo etc.*

ad vers. 78. et seqq. Comple sententiam: Qui delectatur silvis: illum *postulat* i. e. invitat *Pleuron* non vero *Pleuros*, quod emendatiores etiam Editiones: licet enim dicere pro *Cyprus*, *Cypros*: pro Lemnus *Lemnos*, et in aliis in *us* latinis, quod ex *os* græco nascitur; minime vero gentium ex desinentibus in *ω*, velut hic: *Πλευρών*, de qua Stat. II. Theb. ver. 727. *Et reduci pateat mihi Martia Pleuron*: juvenicis autem hospitam dicit, quod Eusthat. in B. Iliad ad vers. 146 *Πλευρώνα ἐνομόντο* i. e. *Pleuronem depascuntur* pro *Pleuronem habitant*, in-

Cæneque valles et Calydoniæ
Dumeta silvæ, vel redeuntibus

Saltata Gortyne capellis

Cum roseus tegit arva vesper.

Si quis virenti limina marmore

85

Saxoque postes et laquearia, et

colunt neque *Gorgos* pro *Gorgon* Γοργων *Depasci* pecudum est, et ubi id fit, illic et prata, et silvas esse oportet. Nam de *Cleonis* oppido Argolidis, non procul a silva *Nemea* dissito, nihil est, quod dubites de collibus, sed neque de *Troezeniorum* (non *Throezeniorum* cum aspiratione, quod passim editiones) in pecora studio, et *Ceis* (non *Cææ* in quo etiam pecoant Editiones pleraeque) vallibus, quippe quæ fertilissimæ pascuis passim audiant. Diximus vero *Cææ* scribendum esse, non *Cææ*, est enim nominandi casu *Cæa* græce Κηη insula *Cyclas*, unde adjectivum græcum *Κηιος* latine non aliter quam *Cæus* scribendum: Neque impedit, quominus e longum sit pro versus ratione, pro cuius longitudine et linguæ græcæ natura et auctoritas *Horatii* pugnat: Habet enim *II. Od. I. vers. 38. Cææ retractes munera neniae*, quantitate longa. *Calydonia* quoque silva notissima est apro a *Meleagro* et *Atalanta* occiso: quærenda autem est in *Aetoliæ*. De *Gortyna* urbe *Cretensi*, quod noster, asserit etiam non nemo: *Seu canis umbrosam lustrans Gortynia vallem.*

ad vers. 83. *Saltata capellis* nil mirum: *Ovidius* enim *Trist. Lib. II. vers. 494. Saltata poemata populo et roseus vesper* a *Virgil. I. Geor. vers. 252. rubens* appellatur, quod est si non æquivalens, consimile certe. Non te pigeat, videre quæ dicta sunt ad vers. 3 hujus *Odæ*.

ad vers. 85. et seqq. *Si quis* est, qui *sfingat* animo limina, postes, et laquearia (*sufity*) et pavimentum marmore et saxo (*ablat. ortus ex sfingat*, quod per

Fingat pavementum; Caryston

Et variam Salamina justis

Reposcat armis; huic Phrygium prope

Baccata longis Attica collibus

90

Descendet in tectum, et videndae

Porticus adjicietur aulae.

Aphæresin fingat: at is reposcat a Turcis Carystum urbem Euboeæ litoralis in ora australi varii (variegati) marmoris feracem, cujus testis est Seneca in Troad. ver. 837. *An ferax varii lapidis Carystos* Marmor vero viride fuisse et concolor fluctibus in Statio legimus: *Et Chios et gaudens fluctus aequare Carystos.*

ad versum 89. Mutavimus interpunctionem colonis in hemicolona: *huic in Phrygium* pro Trojano et hoc pro: *Romanum tectum* (inscribitur enim Ode ad Principes Romani Imperii) *descendet Attica collibus longis* i. e. *per longos colles vel descendet de longis collibus baccatis* per Hypallagen *baccata*, i. e. obsita oleis bacciferis, Palladi sub cujus tutela erat Attica, sacris; et ex quibus collibus, imprimis Hymetto, oriebantur et dicebantur *trabes Hymettiae*, quarum meminit Hor. II. Od. XVIII. ver. 3. prope pro quodammodo: *unde scilicet ex trabibus illis Hymetticis videndae* visu dignæ *aulae adjicietur Porticus*. Colles vero Atticam cingentes hi solent a scriptoribus enumerari: *Cerata* a latere Megarico: *Parnes* in Boeotiae finibus, *Brilessus*, meridiem versus, *Mons Panos* ad Marathona; *Pentele* seu *Pentelicos*, unde marmor illud nobile apud Cic. ad Att. Ep. I. 8, *Poecilos* ad Eleusinem, *Corydalus* ab ora Salamina, *Hymettus* trabibus modo dictis et melle celebris, *Licabettus* et *Anchesmos* quorum prior Athenas contingebat: *Encaleus*, *Phellæon*, *Iccrus*, et *Aegialeus*, continens *Corydalo*.

O D E XIII.

AD TARQUINIUM LAVINUM.

Non si sol semel occidit

Non rubris iterum surget ab Indiis;

Nec, si quos celeris rotæ

Sors non exiguo proruit impetu,

Non lapsos iterum levet,

5

Arguto docilis ludere cum joco.

Ne spem projice Tarquini,

Cujus paene retro lambere pulverem

Ad vers. 1. et seqq. Duplex Negatio *non* primi versus et secundi, tertii item et quinti (nam quarti ad *ro* mediocri pertinet) affirmationem habet vehementiusculam, quasi auctor dicere velit: *Si sol semel occidit* nunquid perpetuæ orbem terrarum tenebræ occupabunt? imo vero: *iterum idem surget ab Indiis* (pro offiente) *rubris*, qui color Auroræ est, solis nuntiæ. Et paulo post: *Quos celeris rotæ*, i. e. citati cursûs et hoc pro solo *celeris sors* (fortuna) *non exiguo* i. e. magno *impetu proruit* (præsens pro futuro secundo) eos *lapsos iterum levet* (potentialis: pro *vult*, *potest*, *levare*; *docilis* (appositio ad *ro sors* quæ *sors docilis est* (quæ scit) *ludere* (homines: i. e. fallere) *cum joco arguto* (sonoro vocali i. e. exhibitante) de voce *argutus* vide quæ diximus ad verbum 38. Odæ hujus Libr. XI. *Sortem* porro eandem esse, ac *fortunam* comprobant epitheta utrique dictioni promiscua: *coeca sors* Luc. Lib. V. vers. 66. *Sors deterior* Senec. Theb. vers. 584. *sors iniqua* Virg. Aene. VI. vers. 332. Signum interrogationis ad calcem versus secundi et sexti, non video, cui Editiones

Et vestigia diceris.

Cum Fortuna levem verterit orbitam 10

passim apponere conentur; nisi Editores transversos agi conjunctivus *levet* quem nos potentialem diximus. Certum quidem est, ejusmodi conjunctivum locum habere solere in quæstionibus directis: sed nullum impedimentum est, quo minus etiam sine interrogatione reperiat, cui rei mox argumento erit versus secundus proximæ Ode XIV. Caeterum Sarbievius duplici ejusmodi negatione quanto-pere delectetur proxima superior Ode multis locis comprobatur, quamvis signo interrogationis non distinguantur.

ad vers. 8. *lambere vestigia spei* ita dictum est, ut apud Claud III. de Rap. Pros. vers. 253 in pulcherrima Metamorphosi Cyaneus in fontem mutatae: *Nostraque mox lambit vestigia perspicuus fons*: refertur vero τὸ *lambere* ad *vestigia* et ob propinquitatem etiam ad *pulverem*. Est itaque sententia: Diceris Tarquini *lambere* i. e. *pedetentim insistere*, seu *leniter contingere*, quam significationem adjuvat adverbium *paene* Conf. Virg. II. Aen. ver. 574 *Attoliturque globos flammaram et sidera lambit*; et Hor. I. Od. XXII. ver. 7. et 8. *quae loca fabulosus Lambit Hydaspes*. Porro retro significat *pone*.

ad vers. 10 et seqq. *Cum fortuna orbitam* (rotam et *συνεδοχικῶς* currum suum, pro *favorem*) *verterit* (per Aphaeresin) a viro Purpurato, hunc enim significat *μετρονυμικῶς* τὸ *purpuram* versus duodecimi: tum tu illum *poteris cernere effusum* etiam *super luto fumantem* vel naturali significatione, cum calidum aliquid, quale corpus viventis hominis est, aqua mergitur, vel translata pro *superbiente* arripias, perinde est. Sensus autem est; tum adeo ipsam fortuna sternet, ut pedibus aliorum calcandum quodammodo in lutum deprimat. *Effundi equo. curru* obviae passim Phrases.

Effusam super et luto
 Fumantem poteris vernere purpuram.
 Tunc et risibus abstine,
 Neuturpi domino lumina paveris,
 Neutur calces, nimium memor 15
 Fortunae geminam saepe jaci pilam.

ad vers. 12. et seq. *Tu tamen tunc abstine risibus, et ne lumina (oculos) paveris (ne pasce oculos visu) turpi domino qui modo dominus fuerat, tunc sordidus ex luto, et ne calces ne calca Cum pedibus) memor (tu) fortunæ pilam geminam saepe jaci. Pila hic eadem est, atque illa, quæ legitur in Propert IV. Lib. Eleg. XII. vers. 19 et 20: Aut si quis posita iudex sedet Seacus urna., In mea sortita iudicet ossa pila,* ad quos versus Philippus Silvius hæc habet: "Alludit, inquit, ad consuetudinem Romanorum, qui sorte causas ordinabant, ac sortitione nomina iudicum in pilis, seu calculis et tabellis inscripta ducebant." Alias noster pro *pila* utitur verbo *alea* eadem potestate, quod Latinis usitatius est.

ODE XXIV.

AD JULIUM FLORUM.

Curam Lyncei adolescentis illi commendat.

Nullus effrenæ rabiem juventæ
 Aestus Aetnei superet camini,
 Nulla conceptos jaculantis ignes
 Ira Vesevi.

ad vers. 1 et seqq. *Nullus aestus Aetnei camini (Virg: de Aetna III. Aen. vers. 580. ruptis flammam*

Crescit infestis animosus ausis

5

Ardor, et primae juvenile vitae

expirare caminis: (potentialis pro *superare potest*) *rabiem* (quae canum propria etiam ad homines transfertur: velut in illo Horat. de arte Poët. ver. 79. *Archilochum proprio rabies armavit Jambo. juventae* (juventa pro *roū* juvenus, sicut senecta pro senectus) *effrenae* (non bene frenatae) est autem *idem*, sive *effrenus* dicas, sive *effrenis*, sicut *exanimus* et *exanimis*; *proclivus* sive *proclivis*, *inermus* vel *inermis* et alia istiusmodi plurima. Porro de Orthographia verbi *effrenis*, quod alii Diphthongo scribi volunt, Noltenius post Cellarium, Schurzfleischium, Manut. Dausq. Lips. quos plerique sequuntur, contendit, sola vocali esse scribendum. nulla etiam *ira Vesevi ignes conceptos jaculantis* superet scilicet illam rabiem juventulis. De ira inanimis rebus tributa, Horat. omnium instar esto. Epod. Od. II. ver. 6. *nec horret iratum mare* et II. Satyr. VIII. ver. 5. *Quae prima iratum ventrem placaverit esca*. Vesevus dicitur etiam Lucretio Lib. VI. vers. 745. *Qualis apud Cumas lacus est, montemque Vesevum*; et Virg. II Georg. vers. 224. *Talem dives arat Capra et vicina Vesevo Ora jugo*: quinimo etiam Suet. in Tito cap. 8. Alii Βεσβίον latine *Vesbium* dixerunt: velut Sil. Lib. XVII. 594. vers. *Evomit pastos per secula Vesbium ignes* et Stat. IV. Silv. 4. vers. 79. *Quodque Silius pastos id noster conceptos ignes compellat.*

ad vers. 5. et seqq. Sententia est haec; *Ardor primae vitae*, qui fit *animosus sic crescit ausis infestis*, et *robur juvenile* crescit, quod *robur sibi ipsi adversum dissidet armis luctuosis* activa potestate i. e. luctum allaturis; velut etiam *infestis* activa significatione sumendum est, Scilicet: aliis nocentia, seu alios impotentia, ut dicitur: *infestis armis* Porro *dissidet sibi* i. e. nescit, quo se inclinat. vide Horat. III. Od.

Robur adversum sibi luctiosis

Dissidet armis.

Sic, ubi densis Aquilo procellis

Bella montanis meditatur Euris, 10

Et potens igni Notus, et sonorus,

Inhribus aether,

Hinc repentinos struit aura montes

Inde bacchantum patiens procellarum

VIII. vers. 19 et 20. quem locum noster iisdem verbis imitatur; ubi interpretes: *secum ipse bellum intestinum gerit*. Denique *animosa causa*, quasi animis inflata iis ventis impulsiva; per quae ipse etiam redditur animosus (odważniejszy).

ad vers. 9. et seqq. Similitudo petita a mari agitato ventis diversissimis adeo, ut dubium esse cogatur, cui potissimum serviat. *Aquilo* a Septentrionibus flans, Virg. III. Georg. vers. 196. simpliciter *densus* dicitur et I. Aene. vers. 102. adjungitur illi substantivum *procella*. Porro *meditari* eadem est significatione qua apud Horrat III. Od. 22. v. 7. *Verris obliquum meditantis ictum*. *Bella ventorum* Poëtis frequentia. *Eurus* vero ita *montanus* dicitur, sicut Virgilio III. Georg. vers. 382 *Riphaeus* a montibus *Asiae Riphæis*. Deinde *Notus potens igni* fingitur pro *igni potens*, alias enim dicendum fuerat *potens ignis*: velut *potens Cyprî*; *Musa potens lyrae*; *Bacche potens Naiadum* et alibi passim in carminibus Horatii, *sonorus aether* pro *pere*, *aether* enim, qui Ciceroni est *extrema pars et determinatio mundi* de N. D. II. non habet pluvias animadvertente Servio ad illud. Virg. II. Georg. vers. 325 et 14. quo loco hexametri finis idem est, ac Adonius Sarchievi.

ad vers. 13 et seqq. *Struere montes* Ovidia-

Ingemit litus, resonumque saxis 15

Funditur aequor:

Fervet hinc illinc inimica Tethys

Pacis incertus dubiusque belli

num est I. Met. ver. 153. *Attaque congestos struxisse ad sidera montes*: neque vero mirum sit montes hic aquarum intelligit i. e. *fluctus*, cum in Virgilio I. Aeneid. vers. 109. legatur: *insequitur cumulo praeruptus aquae mons*. Bacchari venti dicuntur, dum flant impetuosius Hor. I. Op. XXV. vers. 11. et 12 *Thracio bacchante magis sub inter-luniae vento*; et Ovid. I. Trist. El. II. vers. 29. *Nunc gelidus sicca Boreas bacchatur ab arcto: patiens procellarum*, vide not. ad vers. 51 Ode 1ae h. l. ita etiam Virg. Georg. II. vers. 223. *tellus patiens vomeris* et Plin in Paneg. 45 *patiens servitutis* (Hor. I. Od. II. vers. 43. *patiens vocari*) *ingemit litus resonans* sicut apud Ovid. IV. Met. vers. 449. *ingemuitque solum, vicinaque palluit arbos*. De verbo *tundo* plurima suppetunt in describendis tempestatibus maris exempla: velut Hor. Epod. XVII. vers. *Saxa Neptunus alto tundit hibernus salo* et Virg. Aeneid. V. vers. 125 *Saxum quod tunditur fluctibus* neque minus frequens usus est verbi *ferveo*, dum agitur de mari fluctibus agitato Virg. I. Georg. Vers. 456. *omnia vento nimisque videbis Fervere*, quod tum solet etiam in incremento corripit. De *Tethyde* vide Not. nostram ad vers. 11. Odae VI. h. l.

ad vers. 18 et seqq. *incertus pacis* velut Ovid. III. Trist. III. 4. *incertus salutis* et Liv. IV. 23. *incertus veri: dubius belli* velut Luc. VII. vers. 611 *dubius fati*: *incertus* fingitur pontus, quasi nescius, pacem ne servet, an bellum etiam moliat, vel denique cujus venti se adjungat factioni: hoc enim *militares undae* significant, cujus videlicet militiam sequatur; verbum autem *instruendi* translatum ab *instruendis aciebus*. Conf.

Fluctuat pontus, cui militares
 Instruat undas 20
 Mollior laesi tamen ira Ponti
 Lenior motis Aquilo procellis
 Puberum, Juli, quatiente coeças
 Turbine mentes.
 Hic ubi pugnax equitavit Auster, 25
 Incitæ remis volitant carinae,

Prosperi. Lib. IV. Eleg. I. vers. 135. et seqq. ubi *castræ* et *militiam* alio translata leges, et *militiam* pro *obsequio* ponti persuadere.

ad vers. 21 et seqq. Quamvis, inquit, nihil fere potest comparari ad vehementiam Ponto incumbentibus ventis aestuanti: tamen *rabies effrenæ juventæ* vehementior est, quam *ira Ponti* a ventis *laesi* cur? Mare enim fluctuans paulo post tranquillum redditur ut naves illud tuto repetere possint: sed *ardor juvenilis vitæ* raro admodum sedatur et compescitur, simul ac impietas et turpis avaritia dominatur. *Ira Ponti* vide vers. 4 hujus ipsius Odae. *Lenior est Aquilo procellis*, quam *turbo* quatients *montes coeças puberum* Ovid. Nescio quo *miseræ turbine mentis* agor. ubi *turbo* pro *impetu coeçæ* nil providentis mentis, metaphoris a vento et oculo ad animum agitatam ductis.

ad vers. 25 et seqq. *Pugnax* idem dicit ac Virg. *Luclantes ventos, tempestatesque*, etc Aenei. I. Od. III. vers. 12 et 13. *Africum decertantem Aquilonibus: equitavit*, ita etiam Hor. IV. Od. IV. vers. 43 et 44. *Eurus Per Siculas equitavit undas: incitæ* i. e. *veloces* pro *incitatae* ita Lucr. VI. vers. 136. *Validi vis incita venti: facilis veli* cum genitivo velut apud Claud. in Laud. Seren. vers. 54. *Dives equis, facilis frugum*, (*felix segetibus*) *pretiosa metallis*, intelligit tempus serenum, cum facile vela possunt tractari, et in

Quae leves aurae, facilisque veli
Trudit Japyx.

Quae semel certo metuendus arcu
Fixit aut recti timor, aut cupido 30
Rara pacatis agitata sidunt
Pectora curis.

Fortius pugnes juvenum domando
Spiritus, quam si juga feriatis

quamcunque partem tendi: denique *Japyx* ventus pro-
quocunque alio saepe sumitur, estque id in usu maxime
Poëtis latinis, quod hic ventus secundus erat naviganti-
bus ex Italia in Graeciam, et Asiam. De quo Horat. I.
Ode III. vers. 4. animadvertit trium syllabarum esse *Japyx*.
Trudit impellit.

ad vers. 29 Substituë: *Ea pectora*, quae semel
(pro: postquam jam) *certo arcu* (Virg. XI. Aen. vers.
767. *certam quatit improbus hastam*) imitatur noster
Horat. I. Od. XII. vers. 23 et 24. *metuende certa*,
Phoebe, sagitta; ubi certus significat nunquam a scopo
aberrantem arcum: *fixit Timor recti* i. e. obduratus ad
omne nefas animus, qui horret ea omnia, quae recta
sunt, uno ut nomine complectamur: *irpietas* et *Cupido*
metuendus genere masculino, quod saepe Horatius, avaritiam
autem interpretes exponunt: tum vero *rara* per
Hypallagem pro raro *sidunt ejusmodi pectora* metaphora
sumta ab avibus. quae *sidere* dicuntur, cum ad quies-
cendum ex aëre vel in arborem vel in terram devolant,
velut Vig. VI. Aen. vers. 203 *gemina super arbore*
sidunt; in genere significat: *deorsum tendere*, hic trans-
late *conquiescere* Ait itaque noster: Raro ejusmodi pec-
tora conquiescunt, postquam agitari coeperunt curis
impietatis i. d. conscientia male factorum et Cupidinis
i. e. divitiarum indipiscendarum.

Induas tauris, vel equina Poeno 35
Frena Leoni.

Jure florantes moderaris annos
Lyncei: duris merito lupatis
Corripis frenum, spatiique parcum
Flectis Ephebum. 40

ad vers. 33 et seqq. Agnosce imitatorem Horatii, qui II. Od. II. vers. 9 et seqq. iisdem fere verbis describit difficultatem domandae avaritiae, et excellentem gloriam, quam ii mererentur, qui eam avaritiam compe- scere scirent *Pugnes fortius Horatius Regnes latius pro fortius pugnatur, latius regnatur Spiritus numero plurali aequivalet rō elationi animi, superbiae* velut Cic. pro Syll. cap. 9. *Res enim gestæ, credo, meae me nimis extulere, ac mihi, nescio quos spiritus attulerunt:* et Curt. Lib. V. cap. 8. *Nobilitate vestra dignos spiritus capiat* ubi vide *spiritus* etiam in bonam partem sumi: *seriatis* i. e. diu otiantibus ab opere: *Poenus pro Africanus.*

ad vers 37 et seqq. *Jure* itaque i. e. merito *moderaris* cum accusativo idem est ac *dirigere*, cum dativo idem ac *temperare*. *moderamur musicos numeros*, et *animis* quod utrumque Ciceronianum est: *corripis* non est simplici significatione pro *manu corripis* sed quasi ex omni parte contines, et ad te rapis frenum (krótko trzynaasz) *lupata* sunt frena asperiora instar lupinorum dentium, quae etiam *lupi* dicebantur: *duris* etiam Ovid. habet Trist IV. El. vers. 4. *Et placido duros accipit ore lupos.* Habuit noster ob oculos Horatii I. Od. VIII. vers. 6 et 7. *Gallica nec lupatis temperat ora frenis.* Malim etiam pro *corripis temperas* posuisset, sed videtur voluisse imitari Ovid. II. Fast. 526. *nunc ipsas igni corripuere casas: spatii parcum* i. e. non permittis eum latius vagari.

O D E X V.

A D E Q U I T E S P O L O N O S.

*Cum LADISLAUS Poloniae Princeps, fuso Osmano
Turcarum Imperatore victorem exercitum in
hyberna reduceret.*

A R G U M E N T U M.

Haec illa victoria est, cujus post hominum memoriam celeberrimae, auspiciis Sigismundi III. Poloniarum Regis, ductu Joannis Caroli Chodkiewicz Supremi Exercituum Lithuanorum Ducis primum, deinde ipso aetate et fatigatione mortuo, Stanislai Lubomirski Supremi Exercituum Polonorum Ducis ad Chocimum Anno 1621 reportatae memoria Officio Divino et Missa voliva ab omni nomine Polono quotannis 10 Octobris celebratur. Aberat tum Rex ipse Sigismundus Tartaris a finibus regni arcendis intentus, Lithuani a Suecis cavere sibi coacti, domi delinebantur: Poloniae Majoris nobilitas congregata ad Vistulam vix pervenerat, cum ad Chocimum Poloni parva suorum manu quotidianis praeliis victores Osmanum ita denique vel fregerunt vel terruerunt, ut numero multo superior, itemque bellico apparatu pacem peteret. Aderat in castris Vladislaus Reginus Princeps, sed ita, ut inter illa rudimenta rei militaris nihil ageret ipse pro se, quo vel minimum impediret supremorum Ducum imperia, quinimo exemplo parendi omnibus praeiret. Ipso itaque composita

posita pace, exercitum ad hyberna deducente, hæc ode scripta est; ut titulus præfert.

Credetis? io credite posteri,
 Fractos pudendo Bistonas impetu
 Cessisse, et infaustis redemptam
 Funeribus pepigisse pacem.

Quis tunc recentes Odrysiis timor
 Affixit alas, cuncti refugas metu
 Præ se LADISLAUS phalangas
 Fulmineis agitaret armis?

ad vers. 1. Delectatur noster ejusmodi interrogationibus et responsionibus, quas Rhetores *Complexionem* appellant. Conf. Odae VIII. Strophen VII, et VIII. et Horat. III. Od. IV. vers 5. *Io* exclamatio triumphum celebrantium est, velut ex Horatii IV. Oda II. versu 49 et 50 apparet. *Credite posteri* utraque vox conjuncta reperitur item apud Hor. II. Ode XIX. ver. 2.

ad vers. 2. et seqq. Bistonas (gens Thraciae proxima Constantinopoli pro *Turcis*) *pudenda vulnera* Virg. XI. Aen. vers. 55. dicit, quæ pudorem asserunt; et *pepigisse pacem redemptam infaustis funeribus* ita Virgil. etiam *fratrem Pollux alterna morte redemit* VI. Aen: 121. vers. *funeribus* (i. e. caedibus, passiva potestate.)

ad vers. 5. et seqq. Odrysiis (Gens Thraciae Hebramnis accola: pro *Turcis*) *timor affixit alas*, quod et Virgil. VIII. Aen. vers. 256. *pedibus timor addidit alas*: fulmineis armis sic etiam Virg. IV. Aen. vers. 580. *ensem fulmineum* vocat, et idem repetit IX. Aeneid. vers. 442, quod nostris armis magis competit, quam romanis ob ignem ex tormentis nostris emicantem.

Quantus Gelonis quantus erat feris
 Sudor Corallis, quam prope decolor 10
 Ister, verecundusque capta
 Bosphorus erubuisset unda!

Cum versa Thracum parma trementibus
 Fronderet hastis, cum celer Artacem

ad vers. 9 et 10. Imitatur noster Horat. I. Od. XV. Vers. 9 et 10. *Eheu, quantus equis quantus adest viris Sudor! Coralli Populi pontici, immanitate insignes. Ister Danubius inferior decolor sanguine scilicet, velut Ovid. IV. Trist. Eleg. II. vers. 42. Decolor ipse suo sanguine Rhenus erit.* et Horat. II. Od. I. vers. 34 et 35. *Quod mare Daunie Non decolorare caedes? Bosphorus verecundus* i. e. pudore suffusus, quod captus Turcis servit, *erubuisset*, quem ruborem ei communicassent undae Euxini Ponti, rubentes et ipsae aquis Danubii sanguine tinctis. Vide notam ad Od. VI. vers. 18. Ceterum, *Bosphorus* etiam *Bosphorus* scribi solet, utrumque recte, nam prius a verbo graeco πορεύομαι pertranseo et βους bos quod hos illac Pontum tranare potest; posterius a φέρω fero, unde πέρφορα, a qua voce plurima alia in phoros latina civitate donata: φασφόρος Phosphorus, amphora, Christophorus.

ad vers. 13 et seqq. Vide vero locum a doctis nostri seculi viris exagitatum. Volunt enim pro τοῦ fronderent substituere frenderent, et sonum dentium iratorum trahunt ad parmain trementibus hastis (pulsatam) quid enim aliud Ablativus velit? Mihi sine ullo verborum tormine sufficit scisse morem veterum, cum receptui caneretur, solitos fuisse, convertere in terga, unde periculum imminebat, scuta sua seu arma corpus tegentia. Fingit vero scuta illa, quae parmas (parmae enim 10-

Turresque Byzanti probrosis

15

Concanus assonuisset armis.

tundae equitum erant) vocat, infixis (a Polonis instantibus) hastis, et sagittis, effigiem frondentium quodammodo exhibuisse, quod tum impriniis magis vero simile appareret, si parmae illae humi depositae, hastas illas horrentes ex sese gignere viderentur, velut arbores ex terra nascuntur. Maxime vero hanc interpretationem adjuvat adjectivum *tremantibus*; hastae enim exaspide fixae, cetera sui parte contremiscunt, dum scilicet, a fugientibus portantur parmae dorso impositae. Cuiusque hastilia e ligno (et corneo quidem potissimum) fabricata fuisse sciamus, ipsa metaphora non admodum longe petita censebitur. Confer Odae ultimae libri I. vers. 7. ubi verbum *frondescendi* iterum renascitur. Victoriam demique nobis affert Luc. Lib. VI. vers. 205. ubi sic ait: *densamque ferens in pectore silvam*. Nihil enim aliud illic intelligitur, quam pectus sagittis et *hastis horridum*, quod noster Lucanum imitatus *frondendi* verbo, elegantissima sane pictura est subsequutus.

ad vers. 16. *assonuisset turres* cum accusativo insolitum quidem videtur, sed legenti Lib. II. Cap. III. Sanctii plura ejusmodi verba obvia fient, quae quamvis neutra sint, composita tamen accusativo junguntur. E quorum numero verbum *as·ono* est, quamvis illud quidem a Sanctio praetermissum, auctoritate tamen Apuleji Medaurensis, quem idem Sanctius *purissimum latinae linguae scriptorem* Libro III. Cap. XIV. circa finem laudat, comprobatur. Is itaque *concentus suaves assonare* ait quidem, sed quid id ad nostrum locum? Videtur noster voluisse atque etiam maluisse uti verbo *circumsonare*, nisi metricae leges impedivissent; esset enim et sententiae accommodatius, et passim etiam apud auctores optimaе notae occurrit; velut apud Virg. VIII. Aeneid. vers. 474. *Hinc Rutulus pre-*

An nos repensam sanguine gloriam
 Frustra futuris emimus? An suos
 Exempla diffingent nepotem
 In proavos, similemque patri 20
 Gnatum reponent? Quatenus (heu pudor!)
 Pejor nefastis progenies avis

mit et murum circumsonat armis. Quod etiam in Cicerone de Off. III. cap. 2. et Ovid. V. Trist. Eleg. III. ver. II.

ad vers. 17. et seqq. Nos illi ipsi sunt fortes viri, qui initio hujus Odæ interrogarunt: *Credetis? io credite posteri*: iidem narrata turpi fuga et cæde Turcarum, victoria item sua nobili, nunc denuo interrogant: *An nos repensam* (ita Horat. II. Od. V. vers. 25. *auro repensus miles*) *sanguine gloriam frustra futuris* (posteris: Horatius id ipsum III. Od. XXIV. vers. 30 *clarus post genitis* et I. Od. XXVIII. vers. 31. *Post modo te natis* (*emimus?* (perfectum est) Inque eodem dubio, quo interrogaverat *Credetis?* in eodem quæsiuit: *An frustra nos fuimus fortes?* Pergitque *An diffingent* (verbum Horatio familiare, I. Od. XXXVI. vers. 39 et III. Od. XXIX. vers. 47.) *nepotem in suos proavos* q. d. An vos nepotes exempla nostra pertrahent, ut ex inertibus fiatis nobis proavis vestris, et filii suis parentibus similes? Hac enim ipsa significatione verbo *repono* usus est Horat. II. Od. V. vers. 30. *Virtus non curat reponi deterioribus* i. e. non vult, ut in locum suum deteriores succedant. Ita Sarbievius interrogat: an exempla patrum efficiant, ut gnatus eis similis succedat?

ad vert. 21. et seqq. *Quatenus heu pudor!* Epiphonema quo etiam utitur Horat. III. Od. XXIV. vers. 30. Conf. locum Horatii et vide quæ in editione ad usum Delphi concinnata, adscripta sint ex Vellej. Paterculo.

Sucerevit, et damnosa pulchrae

Secula diminuere vires.

Vel nos avitae stemmata gloriae

Currusque et enses, nuper et hosticia

Direpta delubris tropaea

Aemoniae monumenta pugnae

Ceterum adi ejusdem Horat. III. Od. VI. vers. 45. et seqq. ubi et similitudinem reperies sententiae, et in verbis explanationem. Cur autem *nefastos avos* dicit, quos paulo ante cum proavis laudibus prosequitur? Non omnes etiam proavi laudari a virtute meriti sunt, eos itaque *nefastos* appellat velut Horatius æquales suorum temporum I. Od. XXXV. vers. 55. *Quid intactum nefasti liquimus? Damnosa, diminuere, &c.* vide locum citatum Hor. III. Od. VI.

ad vers. 21. et seqq. *Vel nos* Imitatio Horat. III. Od. XXIV. vers. 45. et seqq. *avitae stemmata gloriae* dicuntur *stemma* insignia nobilitatis, quæ Poloni insculpta annulis imprimis et cælata scutis olim gestare solebant; *et currus* (i. e. curulia dignitatis equestris ornamenta, *et enses*, et ipsa spolia ex hostibus reportata, quæ iidem velut *tropaea*, *victoriae* nimirum documenta *Aemoniae* (Thessalia nomine antiquo Aemonia) i. e. qua Graeci a Turcis victi erant postibus Templorum affixerant, et quæ majores nostri diripuerunt: i. e. recuperaverunt *comburamus: neque nos pudeat frangere* i. e. audacter frangamus *marmora*: (statuas, quæ sacros vultus majorum nostrorum *mentiuntur*, nobis quidem, qui illis virtutem vel denegare velimus, dum nobis otiosis esse liceat) *et aera et fumosas Patrum effigies et ceras*, (i. e. marmoreas vel aeratas vel ceratas, quales nobiliores in vestibulis aedium appendere solebant) *fumo saepe scædas laudum memores* (activa potestate i. e. quæ in memoriam revocant laudes majorum; qua eadem potestate

Uramus igni: neu pudeat sacros 25
 Mentita vultus frangere marmora:
 Non aera, fumosasque Patrum
 Effigies, memoresque laudum.
 Ceras, profundo mergere Vistula.
 Vel, si supinae toedet inertiae 30
 Martemque Majorumque pugnas
 Egregiis iterare factis
 Juremus. O quem gloria fervidis
 Urbesque terrasque et populos super

Horatius *memores fastos saepe iterat*) ea inquam omnia vel comburamus vel frangamus, vel Vistula mergamus, atque hic obiter animadvertit, Vistulam masculino genere Sarbievio ubique accipi, quem alii etiam nostri feminini generis faciunt:

ad vers. 30. et seqq. *Vel, si nos toedet supinae inertiae*, Horatius *scelerum si bene pœnitet*; noster: *si nos pœnitet supinae negligentiae Juremus* (Horat. Epod. Od. XVI. vers. 85. *juremus in haec nos martem* i. e. *bella et pugnas Majorum* esse iteraturos. Quo loco *iterare* eadem significatione sumitur, qua apud Horat. I. Od. VII. vers. ultimo: *Cras ingens iterabimus aequor*. Denique praesens *iterare* pro futuro *iteraturos esse* ne mireris exempla plurima affert Sanctius in Minerva Lib. I. Cap. XIV. de Verbo Infinitivo, quorum duo citavisse sufficiet. Cas. de B. G. Lib. VI. Cap. *Si amplius obsidum velit, dare pollicentur*. Val. Max. Lib. VI. Cap. 5. Nro. 2. *Tribuni quatuor juraverunt, in squalore se esse, quoad imperator ipsorum reus esset futurus*.

ad vers. 33. et seqq. Sequitur ad Vladislaum IV. Regem Apostrophe: *O Princeps, quem gloria ex exit super terras &c. O tu grande decus columenque mun-*

Evexit alis, o caduci 35

Grande decus columenque mundi,

Pridem Geloni sobria sanguinis

Rursum Polonis diripe postibus

Et tela, Princeps, et timenda

Edoniis refer arma signis. 40

di (vide Horat. II. Od. XVII. vers. 4.) *caduci* (vergentis ad interitum divinis literis praedictum eadem significatione, qua usus est Virg. Lib. X. Aen. vers. 622. *caduco juveni* mox morituro) vel intelligit substantivo *mundus* Europam, cujus fama *caduca* jam erat ob inertiam velut Ovid. ex Ponto Lib. IV. Epist. VIII. vers. 46. *Neve sit actorum fama caduca cavent: deripe postibus Polonis et telu* (quae post victoriam postibus conclavium ei unice usui et majorum imaginibus destinatarum, (Sala familiarum) solebant appendi, quasi votiva) ea, ait Sarbievius, iterum tu Vladislavie deripe, dudum enim sunt *sobria*, i. e. cupiunt saturari sanguine Gelono, quae tu deinde iterum appendes postibus sed prius *refer* (*fer iterum adversus Turcas*) *ea arma timenda signis Edoniis*, signa pro cohortibus et legionibus Turcarum. *Edoniis* vide notam ad versum 71 Odae XII. hujus Libri

O D E XVI. For Od. X. 12

TEMPORUM IGNAVIAM REPREHENDIT

Mercuri, nam te cytharæ potentem

Vivido manes reparare cantu

Furva Cocyti stupuere pressis

Stagna fluentis :

Ad vers. 1. et seqq. Mercurius hic *cytharæ* (cujus inventor a Mythologis fingitur) *potens* eadem ratione, qua a Virgilio I. Aen. vers. 84. *Aeolus tempestatum potens* canitur, (vide quæ adscripsimus ad vers. 11. Odae XIV.) *nam te reparare* (pro *reparantem manes*) *stupuere* (cum infinitivo pro partic. praes. reperimus etiam apud Virg. Ecl. V. vers. 37. *Jamque novum, ut terræ stupeant lucescere solem*, pro *luculentem*) *Cocyti* (inferorum fluvius est e Styge profluens a *κωκύω* gemo) *stagna furva* (Nominativus. Virg. VI. Aen. vers. 323. *Cocyti stagna alta vides*: adjectivum vero *furvus* solet aliis item infernorum substantivis conjungi; velut apud Horat. II. Od. XIII. vers. 21. *Quam paene furvae* i. e. atræ regna *Proserpinae*..... *vidimus*?) *pressis fluentis* (suis i. e. repressis suis aquis,) quæ etiam Virg. sæpe *fluente* compellat, in suo cursu retentis, quod habet idem Virg. I. Georg. vers. 132. *Fit passim rivis fluentia vina repressit*. Ceterum τὸ *cantu vivido* refertur ad Mercurium manes *reparantem* pro *reducentem ab inferis*, velut Virg. IV. Aen. vers. 242, *hac animas ille evocat Orco vividus* i. e. *vitæ restituens*. velut Martial. Epig. VIII. 6. *vividius merum* i. e. recreans, et reficiens.

ad vers. 4. et seqq. *Tuque Musa* (suam alloquitur Musam i. e. lyram) *Lesboos nervos* (Alceus et Sappho

Tuque Lesbos imitata nervos 5

Musa, Dircaeum modulare carmen,

Quo Palatini revocetur Orco

Turba Quirini.

Ite pugnaces Priami nepotes,

Pulchet Anchisae Venerisque sanguis: 10

pho patriam *Lesbon* insulam habuerunt) *imitata* (pro *imitans* vide quæ dicta sunt ad vers. 29. Odae I.) *Dircaeum* i. e. Pindaricum *Dircæ* enim fons est Bœœtiæ, item fluvius Thebas alluens, ubi Pindarus natus est; quem propterea etiam Horatius IV. Od. II. vers. 25. *Dircaeum* appellat: ex qua Ode noster illa imprimis verba *nigroque Invidet orco* menti obversantia habuisse videtur. Porro *Lesbos*, *Myrtos*, *Eous*, *Arctos* penultimam longam habent, quod græce per ω scribuntur. *Quirinus* vero *Palatinus* appellatur, quod Palatinus mons et Regum et Consulium, et etiam Impetatorum sedes erat, ut inter ceteros illustrior habeatur.

ad vers. 9. et seqq. Jamque se Poeta sistit in Plutonis regno, atque velut Orpheus Lyra sua Mænes præclarissimorum Romanorum excitare nititur, ut ipsi: dum eorum, qui in vivis sunt, animi et arma languent, victoriæ de Turcis reportandæ gloriâ præripiant. Vel, si mavis, alloquitur Poeta verbo aliis Vatibus familiariter: *Ite* pro *venite* velut Ovidius mortem psitaci desens: *Ite frequentes aves*, *Ite piae volucres* i. e. convolate. *Nepotes Priami*; et *Sanguis Anchisæ et Veneris* Romani sunt: *pugnax* pro *bellicosus* quod et Cicero habet VIII. Philip. *Centurio pugnax* et *lucertosis*. *Pulcher* sæpe pro *τοῦ fortis* reperitur: velut apud Virg. VII. Aen. 656. *Satus Hercule pulchro Pulcher Aventinus* ad quæ verba Servius *Pulcher* ait quasi *πολύχειρ* i. e. *manu multus* vel *fortis*; cui derivationi subscribit Flor. Lib. IV. Cap. 4. cum ait: *Tum etiam manu pulcher apparuit*. cete-

Ite, formosas Acherontis, ite,

Linquite ripas.

Quid juvat nigras habitare valles

Ferreum leto simulante somnum?

Quid juvat subter sepelire magna

Secula terrâ?

15

rum versus 10 ex Horatio derivatus est, et quidem ex carmine seculari, in quo versus est 50. mutata voce prima.

ad vers. 11. et seqq. *Acheron* fluvius est, per quem Charon manes ad inferos transportare fingitur. Ripa illa, qua inferos lambit a Lucano III. vers. 16. *adusta* dicitur: *Praeparat innumeras puppes Acherontis adusti Portitor*, qua vero contiguus est superis regionibus, recte *formosa ripa* dici potest in comparatione illius deformis lateris, quo tartarum alluit. Fugit itaque Poeta heroes a se evocandos, trajecisse jam Acherontem, in ripa modo formosiore aliquantulum morari. Denique Sarbievius voluit forsitan Elysios campos Acheronte a Tartaro divisos intelligere, ita ut *formosa* referendum esset ad ripam Elysiorum camporum, *adusta* ad latus objectum tartaro. Ceterum facillime induci paterer, ut pro *formosas* legerem *fumosas*, quod τῶν *adusta* magis esset consentaneum.

ad vers. 13. *nigras valles* inferorum sedes sunt; quas noster *valles* dicit, velut Ovid. *Et Elysia valle Tibullus erit* ad imitationem *vallis elysiae*. *Ferreum somnum* Homericum est χάλκινος ὕπνος quod imitatur Virg. X. Aen. vers. 745. *Olli dura quies oculos et ferreus urget Somnus*. Hypallage pro somno simulante letum.

ad vers. 15. et 16. Sensus est: *Quid vos juvat sepelire* vobiscum *magna secula* metonymice pro magnitudine ipsorum, qui iis seculis vivebant; velut passim

Te, Mari, torvi revocant Sicambri,

Te pharetratae Nomadum catervae:

Te Numantini metuende poscunt

Scipio campi.

20

apud auctores etiam solutæ orationis *secula* pro hominibus et moribus seculi alicujus poni solent. Cic. de Div. I. cap. 19. *nec seculorum reliquorum judicium pertimescere* Terent. in Eun. II. 2. 15. *Olim isti fuit generi quondam quaestus apud seculum prius.* Albinov. ad Liv. vers. 45. *Quid (prodest) tenuisse animum contra sita secula rectum: i. e. contra vitia hominum sui temporis.* Hinc dicta sunt *secula: aureum, argenteum, æneum, ferreum* a moribus hominum, qui tum vixerunt.

ad vers. 17. *Sicambri et Sigambri* nunc Geldrenses teste Marliano populus Germaniæ inferioris tratis Rhenum, qui cum Cimbris et Teutonibus celebri illo tumultu in Italiam venerunt, a Mario fusi profligatique. Est itaque sensus: Mari iterum i. e. alii Sicambri nunc te victore indigent, *revocant* ab inferis *torvi*, velut Hor. I. Od. XXVIII. vers. 17. *Dant alios Furiae torvo spectacula Marti.*

ad vers. 18. *Nomadum* Africæ populus, qui postea literis aliquot mutatis *Numidæ* appellati sunt, quos etiam Dionysius Periegetes Nomadas vocat his versibus: *Τοῖς δ' ἐπὶ δὴ Νομάδων παραπέπτωται ἀσπετα φύλα Ἐνθα Μασσαϊούλιοι τε καὶ ἀγρότοποι Μασουλῆες βόσκονται etc.* Massyli enim pars Numidiæ erant, teste Livio XXIV. cap. 48. *Pharetratos* Horatius *Gelonos* III. Od. IV. vers. 35. appellat, estque commune omnibus gentibus quæ pharetris usæ erant. Refertur itaque versus uterque ad Marium, quare ad hujus calcem semicolon addidimus.

ad vers. 20. Scipio hic Aemilianus ille est, Pauli Aemilii qui Persea Macedonum regem in triumpho vi-

Aereis rursura fluitare turmis

Visa Carthago, peditumque nimbos

Et Saguntinis Siculisque bellum af-
fundere portis.

Surge: non audis strepitum? et sonorum 25

Agmen? et tractas per humum catenas?

Non vides, quantam novus ecce surgat

Poenus in hastam?

ctor duxerat, filius, a P. Scipione Africano minore adoptatus, qui Numantiam annis 14 Romanae potentiae renitentem, expugnavit, Carthagine solo prius aequata.

ad vers. 21. et seqq. *Surge Scipio*. nam recentes Carthaginenses in Hispania sicut secundo Punico, et in Sicilia sicut primo, renovant bellum: *visa* active: vidimus *rursum* Carthaginem *aereis turmis* (equitibus aere coruscis) *fluitare* (migaiace się) infinitivus pro participio praesenti (vide quae dicta sint ad vers. I. hujus odae) quod Ode I. Libri hujus *fluctuat* dixit et *titubat* vers. 26. idem hic vult intelligi. Neque enim de mari Siculo, sicut historia videtur permittere, ut ad naves sententiam trahere liceat, pertinere turmae equitum possunt: *peditum nimbos* praeunte Virgilio VII. Aen. vers. 793. dixit; et *Saguntinis* sufficet profecto adjectisse adagium: *Roma deliberante Saguntus perit* ut victoria de Saguntinis (Hispaniae incolis) ab Hannibale reportata in memoriam revocetur, *affundere* imitatur noster Tacitum, qui *equites affundere cornibus* poetis certe magis quam historico licita formula utitur.

ad vers. 26 *per iunium* illam, quam tu imperio Romano subjectisti, trahuntur iterum per Algerienses piratas et Tunetanos inditae insontibus catenae:

ad vers. 27. et seqq. *surgere in hastam* apud Statium I. Achill. vers. 485. et 486. *Junque Odrysiam*

Magna te poscunt Asiae sepulchra
 Magne Pompeji. Tibi, Caesar, olim 20
 Thraces et ferrum manicasque et ignem et
 Tela minantur;
 Bactra jam motis tremuere castris

Gradivus in hastam Surgeret iisdem verbis reperitur, quae paulo clariora sunt, Virg. XII. vers. 598. loco, cujus verba haec sunt: *ingentem nixus in hastam stabat*: in hastam itaque surgere nihil aliud est, quam se se erigere humi jacentem nixum hasta. Confer Sil. Lib. VII. vers. 591. *majorem surgere in arma, Majoremque dedit cernere Tirynthius* ad quem locum vide interpretes. Confer item Virg. IX. Aen. vers. 749.

ad vers. 29. *Asiae sepulchra* Historia docet a Mithridate, uno nuntio, una eademque die per omnem Asiam minorem occisa fuisse Romanorum 150000 (alii 8000. prodiderunt) quare noster *sepulchra magna* inquit; Romanorum occisorum *te Pompeji reposcunt*, constat enim neque a Luculo neque a Sylla potuisse competere. Mithridatera. donec Pompejus illum terrorem a Romanis cervicibus in orbem depulit. Ceterum *Magne* Cognomen Pompeji est, non epitheton, velut legenti Lucanum qualibet fere pagina patet.

ad vers. 30. et seqq. Tuque adeo Caesar, qui olim victorias 50. retulisti, quem Pharsalus et Asia etiam quid Marte posses expertae sunt, audi et surge: minantur enim Thraces et Parthi ferrum Italiae, atque propterea etiam tibi, qui in ea situs es. Jam eorum castra instant, et exercitus, imprimis equester, quo plus valent, quam pedestri: jam nisi surrexeris, tuum sepulchrum Medus calcabit, et Tui somni requiem turbabit, denique henus id a te tuus postulat, ne tibi diutius minas intentari permittas.

ad vers. 33. *tremuere* (perfectum in praesenti)

Martio nubes feriente corna,
 Jam minae tristes equitum et frementum hin- 35
 nitus equorum.

Surge: quâ dormis, quatit acer urnam
 Ungulâ Medus: potes hoc sepulchro
 Esse secure piger? aut honestos
 Carpere somnos? 40

Ite: felices iterate pugnas:
 Ite Romani, juvet arma notis
 Postibus deni, solitoque frontem as-
 surgere cono.

Bella nos pictis simulamus armis 45
 Splendide fortes, et ipane pugnae

pro *tremunt* Bactra a Turcis ex media Asia accita; ar-
 ripiunt quidem arma, sed cum audiunt adversus te
 Caesar ea esse movenda, contremiscunt: *item minae*
equitum contremiscunt, et *hinnitus equorum* pro *hin-*
nientes equi.

ad vers. 37. Imitatur Horatium Epod. XVI. vers.
 12. *Eques sonante verberabit ungula. Carpere somnos*
 pro dormire etiam Virg. IV. Encid. vers. 555. *Carpebat*
somnos.

ad vers. 41. vide supra ad vers. 9. hujus odae.

ad vers. 42 et 43, vide quae dicta sunt ad vers.
 38. praecedentis Odae.

ad vers. 44. et 45. *solitoque frontem assurgere*
cono (galea, pars pro toto, conus enim summa galeae
 pars est cui crista inseritur) ita dictum velut apud
 Claud. in Laud. Serenae vers. 3. *solita coma consur-*
gere gemmis.

ad vers. 45. *nos splendide fortes* (qui nos fortes
 existimamus, splendida veste indutos, et armis pictis,

Nomen, et docti vacuum duellis

Ludere Martem.

Fortiam cingi galeis avorum

Pro pudor, seri fugimus nepotes; 50

Heu peregrinis onerasse fortes

Tempora gemmis!

Parva non magnam manus implet hastam,

tectos, et qui *simulamus nomen pugnae inane* tum cum splendide induti sumus, quod noster sumus *docti ludere Martem* (lusu imitari Martem) i. e. bellum, *vacuum duellis* (*duellum* pro *proelio* passim apud antiquos) quasi dicat: fortes nos putamus, si artem digladiandi (sechtunki) scimus et novimus expertes belli; *ludere doctior* Horatianum est III. Od. XXIV. 56.

ad vers. 49. *Cingi galeis* velut Virg. *Cingor fulgentibus armis*: Aene. II. vers. 749.

ad vers. 50. *seri fugimus nepotes*: i. e. non alacres, in diligentia imitandorum avorum cessantes velut apud Virg. Aen. VII. vers. 509. *seraeque ad sortia vires*.

ad vers. 51 *fortes onerasse*, i. e. ad onerandum quasi dicat: in eo tantum fortes sumus, ut oneremus tempora peregrinis gemmis. Horatius etiam habet *ro fortis* cum infinitivo III. Od. III. vers. 50. *aurum..... spernere fortior, quam cogere humanos in usus*.

ad vers. 53. *Parva manus* i. e. nullo usu bellico exercita, seu mollitie delicata *non implet* i. e. non capit in se *magnam hastam* avorum: in qua satis insolita phrasi noster imitatur Claudianum, qui duobus locis diversis haud absimili potestate utitur eodem verbo *implet*: et quidem in quartum Consulatus Honorii versu 519 *Jam patrias implet galeas* quamvis parvus sis; et in Raptu Proserp. Lib. III. vers. 218. *Nunc erinita* (Pro-

Defluunt grandes humeris pharetrae ;
 Decidunt arcus laterique iniquus 55
 Exprobrat ensis.

Prisca mutatae pudet arma dexterae ;
 Patrius quondam male latus haeret
 Filio thorax, nec avita norunt
 Tela nepotem. 60

serpina) *jubis galeam laudante Minerva implet, et
 ingentem clypeum gestare laborat.*

ad vers 54. *Defluunt pharetrae* etc. ut ait Ho-
 ratius I. Sat III. *Rusticius tonso toga defluit* i. e. toga
 non apte haerens corpori, quod effeminatum inertia etiam
 ad arcus et enses sustinendos non satis robustum est.
Iniquus itaque et non aequalem lateri et iratum ensom
 significat, cui posteriori significationi respondet verbum
exprobrandi.

ad vers. 57 et seqq. Eadem est mollitiei expro-
 bratio: *Prisca* (Patrum) *arma pudet nunc mutatae* (ne-
 potum) *dexterarum, thorax male latus haeret* in quo
 noster sequitur Horat I. Satyr. III. vers. 31. et 32. et
male latus In pede calceus haeret:

O D E XVII.

ANIMI LENITATE PRINCIPES MAXIME
COMMENDARI.

Non vivi paries vitri

Crystalique fores; aut Mareoticis

Ad vers. 1: *Paries vitri vivi* intelligitur speculis frequentibus abundans paries, in quo viventes homines observari videntur, quod præsentium imagines a vitro illo reflectuntur, ac propterea vivum dicit noster. Ceterum specula cum fixa parietibus, tum portatilia ad principum virorum elegantiam pertinere, nemo nescit. *Vivum opus* appellat Claudianus vitream Archimedis sphaeram Epig. XVIII: vers. 8: Vivum item vitrum crystallus est, et significat vitrum nativum, (quale descriptum est in pulcherrimo Claudiani Epigrammate VIII. quod vide) sicut *pumex* dicitur *vivus* apud Ovid. III. Metam. vers. 169. pro nativo, quod tamen Sarbievium voluisse non crediderim, cum in sequenti versu crystalli faciat mentionem. Genitivus *vitri* et *crystalli* hac saltem constructione infrequens est, similis tamen est Genitivo Plautino: *nummus auri* in Pseud. I. 1. 95.

ad vers. 2. *Crystallique fores*. Nil mirum, si noster dictione utitur nova, ad rem indicandam veteribus incognitam. Aliud erat *crystallum* de quo Plin. H. N. Lib. XXXVII. Cap. II. quod ille *nativum* vocat, aliud est *crystallum* ætate nostra, scilicet vitrum adcuratius elaboratum, quod nos *Bohemicum* dicimus: fores pelucidæ vitreæ. *Mareotici postes* dicuntur illi, qui ex Syene et Elephantide Aegypti ultimis civitatibus exportatæ, cædebantur ex lapide granito, cujus ingentes moles illinc reperiri ajunt.

Aurum postibus illitum
 Laudandum memori carmine Principem
 Clarabit, neque barbaras
 Decidet tumulo gloria laureas;
 Sed frons mitior aspici
 Innubique nitens ore meridies,

5

ad vers. 4. Horatius IV. Od. III. vers. 4. eodem utitur verbo clarandi; *memori carmine*, potestate activa, scilicet *carmina*, quæ in memoriam revocent *laudandum Principem*; qua potestate Horatius et alii passim *memor* potissimum usurpant: velut III. Od. XI. vers. 51. et 52: *et nostri memorem sepulchro sculpe querelam*.

ad vers. 5. et seq. *Decidet* pro *incidet*, *tumulo laureas* (metonymice pro rei militaris gloria, velut in illo notissimo versu Ciceronis: *Cedant arma togæ, concedat laurea linguæ* 1 Off. cap. 22. *barbaras* (de barbaris gentibus reportatas) Sensus itaque est: Gloria non incidet tumulo laudandi Principis laudes et victorias de barbaris gentibus reportatas:

ad vers. 7. Non hæc itaque laudandum Principem memorabilem reddent, *sed frons mitior aspici* (aspectu vel ad aspiciendum) vide quæ dicta sunt ad vers. 51. Odæ I. hujus Libri *et meridies* id est: *merus dies* quasi dicat: lucidissima diei pars, idque pro sereno seu laeto animo, qui ore proditur *innubi* (i. e. sine nubibus et translate sine animi perturbatione;) Seneca in Herc. Oet. vers. 238. eodem epitheto utitur, cum ait: *Fulsit Jole, qualis innubis dies et vultus, qui sospitat omnia* (ut ait Hor. IV. Od. V. vers. 6. et seqq. *Instar veris enim vultus ubi tuus Affulsit populo, gratior it dies, Et soles melius nitent*) *sospitare* Plautinum est, et passim obvium in votis: *Deus sospitet Te tuosque?* Qualis autem vultus? *vacuus nube irati supercilii* Euripides,

Et qui sospitat omnia
 Irati vacuus nube supercili;
 10
 Primò gratior Hesperò
 Formosus rosea vultus in iridè.
 Regum vultus imagine
 Regnorum legitur: pandite lumina et
 Vultum pandite Principes
 15
 Jam vultum et populì lumina vidimus.

Hip. οφθαλμὸν ἢ φῶς. Cic. in Pis. *frontis nubeculam* i. e. fastum, iracundiam; ait enim Plin. Lib. I. cap. 37. *Superbia alibi conceptaculum, sed hic sedem habet.*

ad vers. 11. *Primò gratior Hesperò*: gratiam et hespero etiam Horatius tribuit III. Od. XIX. vers. 26. *Puro te similem Telephe vespero*; in versu priore, ne syllaba *or* longa fieret sequente *v.*, in altero *no rō e* sequente *h* elidi necesse esset, sunt literae immutatae.

ad versum 12. *Formosus rosea vultus in iridè* quod infra dicit *in sereno* hic ait *in iridè*, et nihil aliud dicere voluit, quam quod *iris* in sensu religioso significat, Dei clementiam; Sarbievius clementiam principum intelligit. Sicut enim Deus Iridem signum esse voluit nunquam se amplius homines diluvio puniturum, ita *iris in vultu* seu per Hypallagen *vultus in iridè* indulgentiam Regum designat.

ad vers. 13. et seqq. *Vultus regnorum legitur in imagine Regum* secundum tritum illud: *Quālis Rex, talis grex* quod comprobant etiam sequentia: *pandite*, inquit, i. e. aperite, *o Principes vestros oculos*, et *vultum* (cui saepe significat totius corporis faciem) et mox cognoscemus animum et mores populì, qui vestris imperiis pareat.

Irasci populum docet

Qui torvis nebulam nutibus addidit:

Idem supplicii piger

Maturis faciem risibus explicet;

20

Caedesque et populi graves

Iras et procerum praelia et asperas

Regum contuderit minas.

Vulgus bella fremat; te nihil attinget

ad vers. 17. et seqq. *Qui Princeps torvis nutibus* (i. e. vultui, nam nutus in facie et fronte significantur) *addidit nebulam* (supra nubem dixit); *is docet populum suum irasci* (iracundiam): sed *idem* ipse, si fuerit *piger supplicii* i. e. tardus ad poenam capitis (sicut Horat. II. Epist. I. vers. 124. *Militiae piger* et I. Satyr. IV. vers. 12. *piger ferre laborem* vide notam ad vers. 51. Odae I. hujus libri) *idem solummodo explicet faciem* (quod Horat. III. Od. XXIX. vers. 16. *Explicere frontem*; frontem scilicet maestitia in rugas contrahit, quas laetitia explicat, i. e. explanat; *maturis risibus* (*maturis* i. e. tempori accomodatis: *risibus* vero in plurali alibi saepe, etiamque in Quintil. Lib. VI. ubi haec habet: *Epicurus vero ea dicit, ut mihi risus captare videatur*) et una opera *contuderit* pro futuro simplici *contundet* et *caedes* et *iras* populi et *praelia procerum* i. e. optimatum, et *asperas minas Regum*. Ostensam supra Horatii IV. Od. III. etiam hic imitatur: habet enim Horatius ibidem vers. 8. *Quod regum tumidas contuderit minas*. Contundet autem minas regales in suo ipsius pectore, ne ut alii reges, ipse quoque minax videatur.

ad versum 24. *Populus bellu* conclamet (*fremitus* enim aliquando *acclamationem festam* designat:) *plausuque fremituque secundo* Virg. V. Aeneid. vers. 338.

Foedo turbida nubilo

25

Mutari pavidis ora coloribus,

Veris Janitor aureus,

Qui campis liquidi pascitur aetheris,

q. d. conclamet ad arma pro rege et patria sumenda: *te principem nihil attinet mutari turbida ora* (*Te accusativus est infinitivi, turbida ora accusativus graecus pro ablativo, te turbidum ore velut est illud: Os humerosque deo similis* i. e. ore et humeris) quo autem turbidus es? *Foedo nubilo* vide, quae supra ad τὸ nubem et *nebulam* diximus: *mutari pavidis coloribus* seu: *in pavidos colores.* velut Hor. Epist. I. vers. 100. *mutat quadrata rotundis.*

ad vers. 27. et seqq. Sequitur moderati Principis ad signa zodiaci, comparatio. Familiam ducit *aries* ille cujus signum annum aperit, et ver secum affert; eaque comparatio longe pulcherrima ad calcem hujus Odæ deducitur. Dicitur vero etiam Manilio Princeps *Aries* (Primum signum Zodiaci) *veris janitor* (quia ineunte vere sol illud ingreditur) Laurentius Le Brun in novo apparatu Virgilii in voce *aries* hæc citat non apposito auctoris nomine: *Cornua contorquens aries caelestia pandit Lumina signorum ductorque et janitor anni; aureus* audit, quod Poëtae fingunt, hunc arietem illum esse, quem Phryxus et Helle, Athamantis et Nepheles liberi conscenderunt, cum in Asiam trajicere vellent: cujus *vellus aureum* in Colchide servatum fuit, ipse vero inter sidera relatus; *qui campis liquidi* (adjectivo hoc et noster et alii passim cum *aethere* conjuncto delectantur) *aetheris* (Virgilius VI. Aen. vers. 886. et seq. eodem dicendi utitur modo, dum ait: *Sic tota passim regione vagantur Aëris in campis latis: pascitur* metaphora continuata ad voces *campus* et *aries* apta.

Stellatis aries comis,

Picti rura poli frenat, et arbiter 30

Mundi prata perambulat:

Iraeque et placidi lenior imperi

Ursis praesidet et Lupis;

Demitque, et dominis cornibus annuit

ad vers. 29. *Stellatis comis* aëret enim modo hū-
datus Lour. Le Brun exemplum: *Ter sex exiguis va-
riatus corpora stellis* non indicato auctore.

ad vers. 30. *Picti poli* velut Ausonius *picti cæli*.
Tartaraque et picti servat via lactea cæli; rura per-
manet in metaphora *aries*, *pascitur*, *campis*, *frenat*
(idem est ac *moderatur* vel *dominatur*; exemplum hā-
bes in Claud. II. Lib. in prim. Cons. Stil. *Qualibus Or-
bem moribus frenet* i. e. regat orbem moribus seu virtu-
tibus suis, et moderetur habenas orbis. *Arbiter* i. e.
dominus vide Hor. I. Od. III. 15.

ad vers. 31. *Mundi prata* manet in metaphora
arietis, estque idem, quod paulo ante: *campis aetheris*.

ad vers. 32. *Irae lenior* et *placidi imperii* com-
parativus, cui nulla adest comparatio alterius rei, ad
blandimenta referendus, *lenior* pro *leniusculus* cum ge-
nitivo vel infinitivo vide notam ad vers. 51. Odæ I. (ce-
terum Horat. I. Od. XXIV. vers. 17. *Non lenis preci-
bus fata recludere*) quasi dicat: dum iram temperare,
et placidum observare imperium novit, *praesidet Ursis*
(quæ signa sunt cælestia: *Ursa major* et *minor* notio-
ra, quam ut indigeant ostendi, et *lupis* pro diversis ani-
malibus et feris, quæ hæmisphærio ni cælesti visuntur;
sed et Lupus illic invenitur.

ad vers. 34. et seqq. *Demitque et annuit jura*
jus adimit vel annuit i. e. permittit *torvis leonibus jure*
suo uti, vel prohibet, scilicet: suo tempore lucere et
suo interire: item æstus Leonis, maximos imperio suo,

Torvis jura Leonibus .

35

Castigare vagoꝝ acer et igneis
Mundi cogere sepibus.

Vultur degenerum parcior unguiam
Albis parcit oloribus :

quod noster *dominis* (*dominatibus*, adjectivum enim est) *cornibus*, frenat et laxat. *cornibus* vero, quod dominium significatur potissimum nutu capitis, in quo arietis cornua sunt collocata, adeo quidem, ut videatur *cornibus* imperium suum et principatum exercere. Etiam Horat. IV. Od. XIV. vers. 44. *dominaeque Romae* pro dominantis ait.

ad vers. 36. et seqq. Idem aries *acer castigare leones et cogere* i. e. continere, *igneis sepibus mundi* (ita Silius *ro* aceo construit III. Lib. vers. 338. *Cydnus agit, juga Pyrenes venatibus acer Metiri, jaculove extendere praelia Mauro*) acer ad castigandum et cogendum. *Castigare* autem idem quod supra *frenat*: porro *Lupos* pluralis est pro singulari, *igneis mundi sepibus* fingit mundum quasi sepibus clausum, iisque *igneis*; scilicet æthere ignifero, astrorum ultimo termino, quod Horat. III. Od. vers. 53. *Quicumque mundo terminus obstitit: sepibus* ad continuandam metaphoram animalium caelestium, quæ ut pecora domestica suis *sepibus* vel *septis* coërcentur et coguntur. Manilius ex professo *igneos mundi sepes* Libr. I. vers. 150. ita describit: *Summaque complexus stellantis culmina cæli Flammdrum vallo naturæ mœnia fecit*. Denique in Leonis astrum mutatus a Poëtis fingitur Leo Nemeus, quem Hercules in Nemea silva juxta Cleonas Arcadiæ urbem jugulavit, sumpta ejus pelle pro insigni.

ad versum 38. et 39. *Vultur* (qui ab Astronomis etiam aquila dicitur *volans* vero communiter appellatur *quiq*: in Mythologia Promethei jecur fabulatur devorasse)

Compescit volucres Bellerophon equum: 40
 Nusquam monstra vagantia
 Chiron Aemonia figit arundine.

degenerum unguium (quia ungues eis rapaciores et robustiores sunt, quam aliarum avium generibus; *parcior* scilicet in Zodiaco parcior, quam sole: seu ut dictum est paulo superius de comparativo sine comparatione cum al- re, ad blandimentum vergente, quasi *parciusculus* (vide notam ad vers. 32) *albis oloribus* (unus quidem est in omni ἀστεισμός olor seu *Cycnus*, cujus faciem induit Jupiter olim Ledaë causa; vel potius ille, in quem Orpheus a Bacchantibus discerptus, conversus esse narratur, sed hic accipitur et pro corvo et ciconia et aliis avibus in astra relatis.

ad vers. 40. *Compescit volucres equum* (Pegasus) *Bellerophon* Glauci Corinthiorum seu Achæorum regis filius, qui ope Pegasi Chimæram interemit: cumque rerum terrestrium tædio ductus in cælum evolare conaretur, indeque terram despiciens, timore correptus, in terram decidisset, Pegasus cursum servans in cælum dicitur evolasse, ibique inter sidera esse constitutus. Bellerophon ipse aurigæ vel aratoris nomine eodem translatus est. Quasi dicat: et Bellerophon a nutibus arietis pendet, compescitque Pegasus, ne extra cæli aleas evolet.

ad vers. 41. et seqq. *Nusquam* (in cælo) *Chiron* i. e. Centaurus, qui in Astronomia Arcitenens et Sagittarius dicitur Saturni ex Philyra filius: *figit monstra vagantia* (cælestia illa ferarum monstra, quæ jam non vagantur, ut olim inter homines, neque adeo figi eas est necesse *arundine Aemonia* (Thessalia quæ erat Chironis patria alio nomine Aemonia appellatur) *arundo* pro *sagitta*: omnia enim ferarum cælestium genera arietis nutibus obtemperant.

ad vers. 43.

Colludit Geminis Leo, et

Taurum supplicibus conciliat júbis.

Nusquam sidera mugiunt

45

Aut latrat Procyon, aut Libyco duplex

Rugitu reboat polus.

Labuntur tacito summa silentio

ad vers. 43. et 44. *Geminis* Cástorí et Polluci fratribus, in astra relatis, eisque *conciliat supplicibus júbis* (*juba* pro collo supplici, cui *juba* innascitur) *taurum*, ne scilicet adversus nutum arietis illos geminos cornu petat.

ad vers. 45. et seqq. *Nusquam* tauri quibus *sidera* affixa sunt, *mugiunt* (contentum pro continente, qui tropus *Metonymia* dicitur: *Procyon* i. e. Antecanis seu *canis minor aut duplex polus* i. e. arcticus et antarcticus *rugitu* (rugire leonum est) *Libyco* (i. e. Leonis Libyci; quia Libya leonum arida nutrix) *reboat* i. e. resonat.

ad vers. 48. et seqq. *Labuntur* (verbo hoc ad siderum motum indicandum utuntur passim poëtae, volut Virg. III. Aen. vers. 515. *Sidera cuncta notat tacito labentia caelo*, i. e. decurrentia, *summa* i. e. omnia quae supra vertices nostros volvuntur corpora: *vigilum ignium* i. e. astorum vigilantium, quod noctu quodammodo excubias agunt: *currus* astrorum passim apud poetas, quod *volvuntur*, quasi *rotae* currus alicujus.

ad vers. 51: *Mundus resonat tantum* (solummodo) *amabili* (arietis) *balatu* (quo jura ceteris animalibus caelestibus dicit, eoque *amabili*, (amari digno, qualem debent Principes imitari) *lanigerae facis* i. e. arietis lucentis: et idem *mundus vacat* i. e. vacuus est *omni rixa &c.*

ad vers. 54. et seqq. *et quidem amans se* ob perpetuam tranquillitatem, et pacem et silentium, quo frui-

Tranquillaeque tacent rotæ,
 Dum currus vigilum volvitur ignium 50
 Tantum lanigeræ facis
 Briatu resonat mundus amabili
 Nixæque et strepitu vacat:
 Et se mundus amans, ipse sui prope
 Vivis lucet amoribus; 55
 Naturaeque uterum, et parturientia
 Zona sidera subligat:

tur cœlestis *mundus* imperante ariete; videtur quodammodo (quod noster adverbio *prope* indicat) lucere non solitis ignibus i. e. astris, sed *vivis amoribus sui* (qui alius etiam Latinis auctoribus *ardere*, et *urere* dicuntur). Secutus est noster sententiam Claudiani, qui in carmine de IV. Honorii Consulatu vers. 283. et seqq. hæc habet: *Nonne vides operum, quo se pulcherrimus ille Mundus amore liget, nec vi connexa per ævum Conspirent elementa sibi?* Ad quem locum Commentator „ *An non vides, inquit, quomodo mundus ille pulcherrimus partes omnes suas contineat, velut quodam amoris, et concordiae vinculo inter sese conjunctas?* Animadvertite *to ligo* Claudiani, quam egregie a nostro in *subligat* commutatum, sed fictione majori. Zodiacum enim zonam compellat, quæ orbem terrarum et sidera cœlestia parturientia, (i. e. diversa meteorologica phœnomena edere meditantia) in contrarium nitens (vertitur enim zodiacus in orientem, cum orbis ipse terrarum in occidentem se torqueat, et quasi vinculo quodam uterum naturæ subligat, ne parturiat perpetuo: porro hoc verbo utitur Horat. l. Od. VII. vers. 15. *Albus ut obscuro deterget nubila cælo, Saepe Notus, neque parturit imbres Perpetuos ect.*

Hanc flexis Aries cornibus inchoat,
 Rerum nobile vinculum, et
 Conjux signiferi fibula balthæi. 60

ad vers. 58. et seqq. *Hanc* (zonam Zodiaci) quæ est rerum nobile vinculum inchoat (auspicatur) aries, et signiferi balthæi (ita passim zodiacus nominatur a Manilio) conjux fibula (balthæus absque fibula fingi non potest) porro locus ejus fibulæ constituitur inter ultimum et primum Zodiaci signum, scilicet, pisces inter et arietem. Denique conjux adjectiva potestate sumptum est velut apud Sidon. cap. 12. (al. 21.) de Delphinis: Quoquo eant, conjuges evagantur, i. e. mas et femina.

O D E XVIII.

AD DIVAM ELISABETHAM
REGINAM PORTUGALLIAE.

*Cum Anno 1625 ab Urbano VIII. inter
Divos referretur.*

Diva, devexo nominata ponto,
Cujus undosae meminere Gades,
Cui Tagus servit liquidoque rura
Praefluit auro.

Ad vers. 1. *Diva* Elisabeth, *devexo* i. e. ad occasum vergente, seu ex globo terrestri quodammodo ad antipodas inclinato *ponto nominata* i. e. celebris, sic enim ad illud Ciceronis VI. Verr. *Quid illa Attalica tota Sicilia nominata?*, Trebellius in Prompt. Ling. Lat. in voce *nominatus* ubi adducit exemplum Plin. Lib. XII. Cap. 9. *Vicina est Bactriana, in qua Bdelium nominatissimum.* Adverte ita hic *devexo ponto* ablativum esse, velut in exemplo Ciceronis *tota Sicilia*: non vero dativum graecum, pro ablativo cum praepositione *a* in syntaxi passiva, quomodo enim a mari posset nominari *Diva Elisabeth*? Confer. Horat. l. Od. XXVIII. vers. 21. *devexi Orionis* et Luc. Lib. X. vers. 39. *Isset in occasus mundi devexa secutus.*

ad vers. 2. *Cujus meminere Gades* (quae nunc Cadix ad fretum Herculeum, nunc Gibraltar) *undosae* quod undae marinae eas saepe alluunt: *meminere* i. e. saepius mentionem faciunt: velut Quintil: *Hujus rei meminit.* polonice: *wspomina.*

ad vers. 3. *Cui Tagus* (nunc Tejo fluvius princeps Portugalliae, qui ad Olyssipponem in mare Atlanti-

Pauperes olim coluisse sedes 5
 Laeta, nunc magnas habitare stellas
 Inter et gyros, et euntis inter
 Sidera mundi.

cum exoneratur) *servit* i. e. Te Dominam agnoscit, te colit et veneratur et *auro liquido* Hypallage pro liquidus *Tagus defluit auro*, ait enim de eo Mela III. 1. *Ulyssippo et Tagi ostium annis aurum gemmasque ferentis* et Plin. IV. 22. *Tagus auriferis arenis celebratur*; quod ipsum ab omnibus passim Poëtis celebratur. Verbo præfluit utitur etiam Hor. IV. Od. XIV. vers. 26. *Qui regna Dauni præfluit Appuli*.

ad vers. 5. et seqq. *Tu laeta coluisse olim sedes pauperes* (solebat enim visitare Xenodochia et Nosocomia, et Ptochotrophia) *colere* non pro *habitare* sed *frequentare* cum aliquo affectu benevolentia, velut apud Propert III. Lib. Eleg. vers. 19. *Me juvat in prima coluisse Helicon juventa* legere licet. *Stellas vero magnas* esse etiam antiquitas non ignoravit, cui sententiæ Cicero in Somnio Scipionis subscribit, cum ait: *Facile vincunt magnitudinem terrae stellarum globi*. *Gyros inter* i. e. cœlestes astrorum circulos et orbitas, velut Catul. Carm. LXVI, quod est de coma Berenices, orbitam lunæ dicit vers. 6. *gyrum aërium*. *Euntis mundi* i. e. vertentis se et volventis circa solem, qua phrasi una opera tangit Polonorum justam gloriam, quod popularis noster Copernicus soli quietem, et terræ nostræ motum, omnium astronomorum assensu, primus argumentis et calculis astronomicis evicit. Denique si mundum appellat, universum istud, quod oculis nostris arbitramur, etiam huic motum inesse scimus. *Sidera* videntur intelligere stellas quas fixas dicimus; quas autem *stellas* appellavit versu superiore, planetas vel stellas errantes autumat.

Dum Tibi Medae pretiosa silvae
 Damna per Thuscas adolemus aras, 10
 Thureo Regem, populique celes
 Crimina fumo.

ad vers. 9. et seqq. *Medae silvae damna pretiosa* i. e. thura odoris amænissimi, qualia passim ex arboribus orientis sudare consueverunt; quæ hic *Meda silva* ea Virgilio II. Georg. vers. 136. *Medorum silvae* cum appositione: *ditissima terra* dicitur. Thura odoratissima tribuuntur a veteribus maxime Sabæis, Panachææ (regioni Arabiæ) et Libano monti, quæ cum sint Asiæ regiones, *Medorum* nomine comprehenduntur. Porro huc potissimum facit locus Claudiani 11. de raptu Proserpinæ vers. 81. *Quidquid thuriferis spirat Panachaia silvis. Damna* autem dicuntur *thura*, quod adempta (*damnum* enim a verbo *demo* originem ducere videtur) arboribus orientalibus, nobis usui sunt: *per Thuscas aras* intelliguntur *arae Romanae* calentes thure Medo: maximo enim apparatu Sanctorum et Sanctarum ἀποθεώσεως celebrari solent Romæ primum ubi ita dicta Canonisatio promulgatur, deinde in ipsis eorundem Sanctorum patriis urbibus.

ad vers. 11. et 12. *Celandi* verbum duplici accusativo jungitur, quorum alter substituendus est hac ratione: *Celes* o! Sa. Elisabeth *Regem Cæli* (*populum*,) *et populi crimina* eo fumo, qui Tibi *thure pretioso* adoletur: evitabat Sarbievius repetitionem substantivi ejusdem: aliter *τὸ que* encliticum supervacaneum fuerit.

ODE XIX.

AD COELESTEM ADSPIRAT PATRIAM.

Urit me patriae decor,
 Urit conspicuis pervigil ignibus
 Stellati tholus aetheris;
 Et lunae tenerum lumen, et aureis
 Fixae lampades atris. 5
 O noctis choreas, et teretem sequi

Ad vers. i. et seqq. Sciunt periti, quem sibi Sarmatius proposuerit hac Ode imitandum. *Urit me* i. e. accendit me, et abripit *decor patriae* i. e. cæli, (quod nostra patria est, et quo per vitæ tempus quasi peregrinantes tendimus intenti, ut illam nobis sedem emereri possimus) ceterum *urit me* Virgilius etiam Ec. II. vers. 68. *Me tamen urit amor.* *Tholus* dicitur in ædificiis rotundis concameratio, ubi trabes conveniunt; hic sumitur pro testudine mundi, astris et stellis cum diu tum noctu *pervigil*, et ornatus; denique *tholus aetheris* pro *aethere* ipso; *lampades* i. e. stellæ: *luna* etiam *tenera* appellari recte potest, tum, cum nova adolescit, cum enim decrescit *senescere* eam allegorice dicimus.

ad vers. 6. et seqq. O vos *faces noctis*, i. e. luna et stellæ, o vos *juratae* (quæ jurastis; vide Calep. in voce juratus, vel quorum jus est) *sequi choreas* ejusdem noctis, (choreæ fiunt in gyrum plerumque: dicit itaque: vos astra quæ lege superna sequimini vestras orbitas, easdemque et itis et reditis vias: et quæ juratae estis sequi *thyasum* (idem est ac *chorea*, nam *thyasus* vel etiam *thiasus* saltatio est et chorea, quæ Baccho exhibetur, ita Trebellius in Promptuario) *teretem* (omnis

Juratae thyasum faces!

O pulcher patriae vultus, et ignei
Dulces excubiae poli!

Cur me stelliferi liminis hospitem, 10

Cur, heu, cur nimium diu

Coelo sepositum cernitis exulem?

rotunditas nulla sui parte acuminata *teres* dicitur, proprie de cylindris). Ceterum etiam confer locum Horat. II. Satyr. VII. vers. 81: *in se ipso totus teres atque rotundus* ad quem locum Lud. Desprez: *tam laevis, politus, aequabilis, ut quasi perfectus globus facile moveatur; nihilque asperum ansatumque habeat, quo retineri ac retardari queat*; quae omnia apprime conveniunt globis caelestibus. *Excubiae ignei poli* astra sunt in caelesti statione *excubias* (vigilias) agitantia. Denique *dulces* i. e. amatae mihi velut Virg. IV. Aen. vers. 492. *Dulce caput dixit: pro: dilecta soror.*

ad vers. 10. et seqq. *Cur me stelliferi liminis* appage cum lectione recentiorum editionum quae omnes consentiunt in voce *luminis*, quod nemini emunctae naris placere posse puto. Quomodo enim lumen stelliferum esse possit, cum non a lumine stellae, sed vel imo a stellis lumen asseratur? *Limen* pars pro toto caelo, ut adeo caelum stelliferum indicetur; quod ipse Cicero in Som. Scip. cum eodem adjectivo conjungit; alii: *Olympus Stellifer* velut Senec. in Herc. Oct. *Polis stelliger*: Stat. XII. Theb. *axis stelliger*: idem Stat. III. Sylv. — *hospitem* eadem hic significatione est, qua apud Cicero- nem non infrequens: *nulla in re hospes est*: et *hospes hujus urbis* i. e. peregrinus, vel ille, qui in hac urbe nunquam antea fuerit: aut etiam: jure hospitii sum quidem domesticus caeli incola, sed ab eo caelo diu absum hospes; quod confirmatur sequenti nomine: *exulem sepositum*

Hic canum mihi cespitem

Hic albis tumulum sternite liliis

Fulgentis pueri domus.

15

Hic leti pedicās exuor; et meo

Secernor cineri cinis.

Hic lenti spoliū ponite corporis;

tum pro τὸν remotum, ut Mart. Spect. 3. *Quae tam seposita est, quae gens tam barbara? cernitis pro videtis, i. e. videre sustinetis?*

ad vers. 13. et seqq. *Hic* Manet in imitatione ejus Odae Horatianae, quam inuimus: *hic* i. e. illico, quod cum ad locum, tum ad tempus refertur, quasi dicat: *statim; canum cespitem*, quem Horat. *vivum* dicit, noster *canum* i. e. albescentem, matutino rore aspersum ut ait Virg. III. Geor. vers. 325. *Carpamus, dum mane novum, dum gramina canent; hic sternite tumulum pueri* (famuli) *fulgentis domus*, quod Horat. Epod. II vers. 65. *ditis examen domus*, vernas hac appositione designans; noster domum commodis abundantem significare vult.

ad vers. 16. et seqq. *Hic*, ut paulo ante, *exuor pedicās*, ita passim verba induendi, active duplicem accusativum habent, quorum alterum etiam in passivā retinent significatione: *et meo cineri* (dativus est, ut apud Hor. I. vers. 31. *Me gelidum nemus, Nympharumque lates cum Satyris chōri Secernunt populo*) i. e. corpori in pulverem redigendo, ego *cinis* i. e. meum corpus quasi dicat: a re tam vili secernor jam ea parte, quā corpus sum, nam meliore parte tendam in patriam caelestem; nempe hoc significant verba, et ego *reliquus* i. e. quod ipse exponit; *et quidquid superest mei* nempe animus immortalis, *immensum in aethera tollor*, (praesens pro futuro) *immensum* et Cicero II. Lib. de N. D. et Luc. Lib. I. vers. 56. aetherem compellant. Postremo epi-

Et quidquid supetest mei:

Immensum reliquus tollor in aethera 20

thetum *lentus* optime convenit cadaveribus, quod eorum membra, in quamcumque velis, partem facile flectas: quod etiam de dormientibus passim, vel post laborem languore fluentibus membris dici consuevit: *Tu Tityre lentus in umbra: et Lenta salix.*

O D E XX.

AD PRINCIPES ITALIAE.

De recuperando Orientis Imperio.

Pulchro, Quirites, pulvere gaudeat

Impubis aetas, et strepitum et minas

Jam nunc, et audaces tumultus

De tenero meditetur ungui:

Ad vers. 1. Imitatur Oden Horat. Lib. III. 2. *Quirites* (Romani) *gaudeat impubis aetas pulchro pulvere* (quem Hor. II. Od. I. vers. 22. *non indecorum* compellat, ad quae verba Trebellius addit: *qui certant Olympia, quive bellum gerunt*; et Virg. VII: Aen. vers. 162. *Ante urbem pueri et primaevo flore juventus Exercentur equis domitantque in pulvere currus*) et *strepitum belli* (Tibull. II. Eleg. V. vers. 73. *arma strepitantia*) et *minas, et audaces tumultus* (Tumultus a legitima militia differt, quod in hac singuli milites citati, in tumultu omnes simul ad moram evitandam in ducis verba jurabant, quales fuerunt: tumultus Italicus, Gallicus) hic pro quovis motu et trepidatione

Visoque primum sanguine gestiat 5
 Inter cadentum signa: neque eligat
 Quo lassa, post pugnam reclinet
 Colla toro, solidisque somnum
 Commendet armis: aut clypeo super
 Effusus, aut se cespitis explicet 10

ludicra; *de tenero meditatur ungui* idem hic versus totidem verbis reperitur in Horat. III. Od. VI. vers. 24. Meditari aliquid saepe est exerceri et vires experiri suas in aliquo: velut in illo Virgilii: *Silvestrem tenui musam meditaris avena*.

ad vers. 5. et seqq. Visoque primum sanguine cadentum inter signa (de antesignanis et subsignanis lege Lipsium in Polyorcticōv Lib. IV. Dial. III.) hic significat in acie prima ad ipsa signa, ubi solebat acerrima pugna iniri; *neque eligat* (anxie quaerat torum vel stratum, quo lassa (fatigata) colla (pars pro toto corpore) post pugnam reclinet (deponat i. e. in quo dormiat) sed solidis (duris sine suppositis cervicalibus) armis commendat (Virg. Ecl. V. vers. 36. *Grandia saepe quibus mandavimus hordea sulcis* idem enim commendare, quod simplex mandare, i. e. in sulcos jacere) ita hic: in arma abjiciat seu deponat; qua ipsa potestate *effusus* dictum est (Virg. XII. Aen. vers. 379. *Quum rota praecipitem et procurso concitus axis Impulit effuditque solo*, i. e. humi stravit, et apud eundem *usus per herbam* non semel. Denique *super* suo substantivo postpositum etiam in Virgilio inveneris Ecl. I. vers. 81. *Fronde super viridi*.

ad vers. 10. et seqq. *aut se explicet*, quod paulo ante *reclinet*, *commendet*, *effusus* id nunc alio verbo *explicitet* dicit i. e. sternat se, ita enim Lucanus describit Herculem cum Antaeo pugnantem, et eum humi ster-

Per summa, non parcus juvenas

Et decorum pretiosus emtor.

Hoc septus olim milite, Bistonum

Vallata saxo diruit oppida

nentem Lib. IV. vers. 628. et 629. et omnem *Explicuit per membra virum: per summa cespitis* (Virg. V. Aen. vers. 180. *Summa petit scopuli*, pro *summum petit scopulum*); *non parcus juvenas* (velut Horat. II. Sat. II. vers. 62. *non parcus aceti*) et *decorum pretiosus emtor*, quod ipsum Horat. Ode ostensa ad vers. 1. in contrariam ait partem: *dedecorum pretiosus emtor* ad quae verba commentator: *Quovis pretio emens et remunerans flagitia.*

ad versum 13. et seqq. Horat. in Ode memorata Lib. III. Od. II. prosequitur: *Non his a noster contra: Hoc (tali) septus (circumdatus) milite* quis septus? *Regnator Epiri* (Georgius Castriotus vulgatiore nomine Scanderbeg, cujus historiam nostra lingua ex arabico manuscripto codice translata Illustrissimus Comes Venceslaus Rzewuski junior orientalium societatum plerarumque Collega, et omnis antiquitatis scrutator longe peritissimus suis filiis maximae spei Stanislao et Leoni dedicavit, quae nondum lucem publicam aspexit) et *tinendus moderator orae Parrhasiae* idem Scanderbegus, qui propterea moderator orae Parrhasiae (Arcadiae et partis pro tota Poloponneso seu Morea) cujus majorem partem Veneti socii Scanderbegi tenebant, dicitur et quorum ille auxilium usus est adversus Turcas. *Bistonum* (Turcarum, quorum 2000 sua ipsius manu obtruncavit, nec ab illis unquam maximis copiis impetitus, rerum et militis inops, victus est) *vallata* (munita) *saxo diruit oppida*. qui a Croja Albaniae capite, ad Adrianopolim usque pertigerit, et obvia quaeque munimenta solo aequavit. Consule Barlet.

Regnator Epiri, et timendus 15

Parrhasiae moderator orae.

Heu quantus armis, quantus adest equis

Quantusque sudor depopulantibus

Pangaea Dacis? cum refusi

Ferrea diluvies Gradivi 20

Hist. Scanderb. — Jovio nella vita di Scanderb. — Leuclav. in pandect. Turo. &c.

ad vers. 17. et seqq. Imitatur Horatium, qui I. Od. XV. vers. 9. paulo aliter canit: *Eheu quantus equis quantus adest viris Sudor!* — *adest* praesens pro praeterito, velut vice versa Horatius imperfectum posuit pro praesenti I. Od. XXXVII. *Tempus erat dapibus, Sodales.* quae mutatio *Heterosis* temporum dicitur. *Pangaea* vide supra Ode III. ad versum 33. *Dacis* pro Turcis, qui Daciae regiones occupaverunt *depopulantibus* eas videlicet regiones, quo Ladislaum Poloniae et Hungariae Regem perventurum existimabant, ut eas omnibus exercitui necessariis vacuas ingressus, ad reditum cogeretur: idque tum, *cum refusi* (effusi Virg. I. Aen. vers. 130 *stagna refusa vadis*) *Gradivi* (Martis metonymice pro *Belli*) *ferrea* (ferro armata) *diluvies* (inundatio pro multitudine Hor. IV. Od. XIV. vers. 28. *Diluvium meditatur agris Aufidus*) *concussit* (perterritur Virg. IV. Aen. *concussam bacchatur fama per urbem*, vers. 666.) *Haemum* (qui nunc Balcan, et qua mari adjacet Cumaniza) quo *concussit?* *turbine* (procella: *turbo* proprie instrumentum lusorium est, quod evibratum, humi cum plurimo sonitu in gyros actum, obvia quaeque minora repellit, majoribus ipsum repellitur, unde vento maxime competit, alias vortici in aquis) hic pro impetu, qualem excitare solent *praelia tumultuosa* i. e. inopinato et repente ingruentia. De turbine vide Virg. VII. Aen. vers. 378. et seqq.

Tumultuosi turbine proelii
 Concussit Haemum; cum Rhodopen prope

Sacrisque LADISLAUS armis

Attonitum patefecit Hebrum,

Et bellicosum Strymona vindice

25

Turbavit hasta, qui calidas adhuc

Strages Gelonorum, et nutantum

Scuta virum. galeasque volvit.

ad vers. 22. et seqq. *Cum Rhodopen* (qui mons est ultra Haemum situs, et *Hebrum* (qui est fluviorum Thraciae maximus, hodie Mariza) *attonitum* (i. e. sonitu armorum percussus, idem est, quod paulo ante *concussit Haemum turbine*) *patefecit* (eadem significatio-
 ne qua apud Ciceronem pro Leg. Mani: *Patefactum nostris legionibus esse Pontum, qui ante Populo Romano ex omni aditu clausus esset*) scilicet aperuit nobis *Ladislæus sacris armis*, (quae apud nos Catholicos ante bella benedicti ritu ecclesiastico solent, imprimis Regum enses et signa bellica) iter ad Hebrum usque, quo nunquam antea majorum nostrorum arma penetrarunt.

ad versum 25. et seqq. *et bellicosum Strymona* (Macedoniae septentrionalis fluvium qui bellicosus per Hypallagen dicitur, refertur enim hoc epithetum ad Ladislæum, vel ad accolæ Strymonis) *vindice hasta* (pro armis vindictam ab hoste repetentibus) *turbavit* proprium verbum ad aquas ab imo fundo commotas ductum, unde *aqua turbida* proprie dicitur: hic pro concitavit vel terruit Strymonis accolæ; vel si placet bellicosum dixit Strymona a gruibus, quae Strymoniae saepe audiunt, et quae cum Pygmaeis bella gerere finguntur, unde bellicosi appellari et hi et illi solent. In reliqua sententiâ imitatur noster Virg. I. Æn. vers. 104 et 105. *Ubi tot Simois correpta sub undis Scuta virum galeasque et fortia corpora volvit.*

Magnum illa terris intulerat metum
 Praeceptis ahenas rumpere copias, 30
 Taboque fumantes et igni
 Ausa cohors operire campos,
 Si non honesti laeta periculi
 Bellique metas rumpere pertinax

ad vers. 29. et seqq. Sententia est; Illa cohors magnum metum illis terris intulisset, nisi honesti periculi et pugnarum nobilium cupido egisset illam in praecipit, i. e. nisi Ladislaus ad Varnam fortissime pugnans et novis victoriis inhians, occubisset; *intulerat* pro conditionalis *intulisset* cujus mutationis temporum cum alia plurima passim obvia exempla reperire licet tam illud Virgilii II. *Aen.* vers. 54 et 55 omnium instar esto: *Et si fata Deum, si mens non leva fuisset, Impulerat ferro Argolicas fœdare latebras.* *Praeceptis rumpere* ita Claud. de IV. Cons. Honor. vers. 77. *Hic nova moliri praecipit, hic quaerere tuta Providus,* scilicet celer ad rumpendas i. e. perumpendas *copias ahenas,* quod supra *aereas,* deinde *ferreas* hic *ahenas* dixit, pro *aheneas* poetice: ita enim Virgilius perpetuo, et alii Poetae saepiuscule; *taboque fumantes et igni* i. e. sanguine corrupto ex corporum occisorum diuque jacentium putredine, *et igni,* quo incendebantur villae, ne insequentibus nostris comeatas et pabula praesto essent, *campos ausa operire,* i. e. suorum multitudinem complere, *ausa* cum infinitivo velut passim apud Poetas: *Sanctos ausus recludere fontes* Virg. 175. *Non Pyladem ferro.* Huc referri meretur inscriptio Numismatis, quo Stanislaus Augustus Rex Poloniae Stanislaus Konarski Scholarum Piarum ornare voluit, ex Lib. I. Horat. Epist. II. vers. 40. delibata: *Sapere auso.*

ad vers. 33. et seqq. *si* (eam cohortem i. e. exercitum Ladislai) *non egisset* i. e. non impulisset *cupido*

Egisset armorum cupido

35

Non humiles iterare pugnās:

Manes avorum quis bene prosperis

Excuset armis? Quae manus impigrum

laeta, honesti periculi i. e. gaudens se se defunctam vel defuncturam esse periculo eodemque honesto, honorem scilicet pariente, velut Dido a Virgilio dicitur XI. Æn. vers. 73. *laeta laborum*, quod interpretes exponunt: gaudens impensâ operâ, et cum operam impenderet, et postquam eam impendisset; *bellique metas rumpere pertinax* i. e. ultra terminos belli etiam bellare non desistens; scilicet cum jam bellum potuisset finire, tamen belli continuandi cupidine incitatus, ceterum *pertinax* cum infnilivo etiam Horatius habet III. Od. XXIX. vers. 50. *Fortuna... Ludum insolentem indere pertinax*: Denique quo eam cohortem egit cupido? *Non humiles iterare pugnās*, i. e. ad iterandum; *non humiles* i. e. *nobiles, egregias*.

ad vers. 37. et seqq. Sententia est: *Quis manes avorum* (nostrorum, Polonorum inquam qui pro omni christianorum nomine cum Turcis signa toties conferre ausi sunt) *excuset* (*referat inferias*, ut cum Horatio dicam, avis nostris: *referat* modus potentialis pro audeat referre) *armis bene prosperis?* q. d. quis ulciscetur sanguinem Ladislai et qui cum eo ad Varnam occubuerunt? Ceterum excusandi verbo hac ipsa potestate usus est etiam Claud. de bell. Gct. vers. 562. *Obsessi Principis armis Excusate nefas*. ad quae verba Commentator: Removete opprobrium, Imperatoris oppugnati, telis vestris. Porro *bene prosperis* videtur, τὸ bene παρ᾽ ἄλλων, quod tamen optimorum auctorum exemplo non supervacaneum additur adjectivis velut in illo Hor. II. Od. XII. vers. 15. *et bene mutuis Fidum pectus amoribus*.

ad vers. 38. et seqq. Aliis verbis eadem hic dicuntur,

Leti Musurmannum paternis

Immolet inferias sepulchris; 40

Quae nunc (pudendum) illudere pervicax

Persultat armentum, et miserabiles

Delent peremtorum ruinas

Hinnulei timidaeque damae?

tur, quae proximo versu. Quae manus *immolet* tempus idem, quod supra *excuset*: *Musurmannum* an Musurmannum dici oporteat, disputent, qui Arabicam linguam callent: mihi appellativum nomen videtur, quod pro quovis Turca positum sit. *impigrum leti* (Tacit. III. Au. Cap. XLVIII. *impiger militiae* habet) i. e. non pigrum ad moriendum, q. d. fortem et strenuum, qui dignus sit *paternis sepulchris*: *inferias* appositio est ad $\tau\omicron$ Musurmannum: i. e. hostiam manibus parentum immolendam.

ad vers. 41. et seqq. *Quae* (sepulchra) *nunc pudendum!* idem ac *pudet heu!* *proh pudor!* *persultat armentum* (imitatur Sarbievius Horat. III. Od. III. vers. 40. *Dum Priami Paridisque busto Insulet armentum*) quale armentum? *pervicax illudere* (Horat. III. vers. 70. et 71. *Desine, pervicax Referre sermones Deorum.*) Pervicacia interdum bonarum rerum perseverantia, pertinacia semper malarum, inquit Non. Marc. vox composita ex *per* et *vincere*, obstacula scilicet. q. d. petulans ad illudendum; *et miserabiles* (miseratione dignas) *ruinas peremtorum* i. e. occisorum reliquias, ita enim etiam Horat. IV. Lib. Od. XIV. vers. 19. *Devota morti pectora Quantis fatigaret ruinis; delent* significatione verbi graeci $\delta\eta\lambda\acute{\epsilon}\omega$ destruo: hic pedibus obterunt et penitus destrunt: *hinnulei* vel hinnuli sunt autem pulli capreolorum, caprarum, damarum, leporum similiumque, *timidaeque damae* quas eodem epitheto etiam Hor. I. Od. II. vers. 11. et 12. pavidas fingit. Est genus caprae silvestris, Virgilio masculini. ceteris feminini generis. Conf. Virg. Eclog:

Eheu, cicatricum Hesperiam pudet, 45
 Et mollis otî, et turpîs inertiae,
 Iraeque, quae procudit arma
 Immeritis inimica regnis!

Quisquamne tandem (dicite posterî)
 Ulturus Urbis nomen et Imperî 50

VIII. vers. 28. estque ἐμφοτικῶς dictum, videlicet: fortissima illa corpora nunc timidissima quaeque animalia pedibus proculcant.

ad vers. 45. et seqq. Ab iisdem verbis incipit Hor. I. Od. XXXV. strophæ 9. *Eheu cicatricum et sceleris pudet*, ubi Poeta bellorum civilium memoriam detestandam refricat. Ita etiam noster inhonesta vulnera illa existimat, quae in bellis Italiae et Europæ accepta, dedecent potius, quam ornant. *Et mollis otî* (Hesperiam i. e. Italiam pudet) *et inertiae* (quod nulla bella geruntur, quibus graves Turcae melius perirent) *et irae* (suae eos pudet) *quae procudit arma inimica regnis immeritis* (regnis Europae, quae minus merita sunt, ut bello infestarentur, cum contra Turcae maximopere mereantur ut illis bella indicentur. *Procudit arma* Horat. IV. Od. XV. vers. 19. *procudit enses Et miseris inimicat urbes*, eadem qua noster significatione.

ad vers. 49. et seqq. *Quisquamne* (ipsum etiam sine enclitica particula fere semper interrogat, idque cum indignatione, velut apud Virg. I. Æn. vers. 52. *Et quisquam numen Junonis adoret?*) *Urbis* (pro Roma, quae cum sit Caput Christiani nominis pro eodem omni nomine ponitur) *et Imperî* (Romani scilicet) *affulget ensis* (præsens pro futuro, quod cum jam participio: *ulturus* indicatum sit, in verbo *affulget* repeti non potuit) *atque* (reponendum fuerat *quisquamne* sed in genere neutro plurali inusitatum est) *scuta et galeae* (ulturae) pen-

Affulget ensis? atque ab ullo
 Scuta tholo galeaeque pendent?

Au (quod vereri crediderim nefas)

Futurus ensis Dardanios adhuc

Proscindit agros; aut Latina

55

Arva metit, viridesque silvis

Frondent sagittae! Non ego Romulam

Damnabo pubem veridicus sacri

dent? De *tholo* vide notam ad vers. 3. Odæ proximæ superioris; ceterum arma olim tholis appendebantur, cum iis opus non erat.

ad vers. 53. et seqq. *An* (vero tanta est nostrorum temporum desidia) *quod vereri crediderim* (esse) *nefas*, ut infinitivus *vereri* pro nominativo positus sit, *crediderim* autem potentiale, quale est illud Virgilio II. Georg. vers. 336. et seqq. *Non alios primâ crescentis origine mundi Illuxisse dies....* Crediderim pro: *facile credo*. *Futurus ensis* (qui nondum est ensis, sed adhuc est vomis, quo agri Dardanii (Romani et Itali a Trojanorum rege Dardano dicti) arantur adhuc; estque etiamnum ensis ille futurus, falx, qua *Latina arva* metuntur, et *sagittae* futuræ, sunt ad hoc tempus frondes *virides* a stipite nondum abscissæ: quibus verbis designatur animus ab apparatu belli alienus.

ad vers. 57. et seqq. Sed *ego vates sacri Gradivi* (belli sacri, qualia saeculo XI. adversus Turcas pro recuperanda Palaestina a Principibus Europae suscipiebantur, et qualia Poëta noster susceptum iri vaticinatur) *non damnabo Romulam pubem* (juventutem inertiae et animi parvi non criminabor).

Vates Gradivi. Jam cruento

Sparsa mari fluitare tela

60

Videre, totis jam videor Thetis

Pugnare remis; jam Latiae procul

Turmae, repercussa que circum

Aera micant galeaeque lymphâ.

Jam plana Triton personat aequora

65

Clangente cornu. Jam video novas

Late per Aegeum moveri

Cycladas Aemioniamque longe

ad vers. 59. et seqq. Quinimo *jam videor videre* velut ait Horat. II. Od. I. vers. 21. *audire magnos jam videor Duces: sparsa tela* (hostium) *fluitare* (pro fluitantia, quam infinitivi pro participio praesentis temporis commutationem apud auctores optimae notae passim reperire est: velut apud eundem Hor. I. Od. II. vers. 12. et seqq. *Vidimus flavum Tiberim... ire dejectum monumenta regis. ect.*) *cruento mari* (cruore tincto): *jam* etiam videre videor *Thetis* (pro mari, imprimis Aegeo) *pugnare* (pro: pugnantem) *remis* (dativus est graecus pro: cum remis et per Hypallagen: remos cum mari pugnare, alterum alteri resistere, *jam micant aera repercussa*: unde repercussa? a *lymphâ* aquâ marinâ.

ad vers. 65. et seqq. *Jam plana aequora personat Triton* (auriga Neptuni pro cornu concham marinam inflans, et clangore praesentiam Regis annuntians) vide Virg. VI. Æn. 170. *Sed tum forte cavâ dum personat aequora conchâ* &c unde cognoscere licet, verbum neutrum *personare* activa potestate sumi posse. *Cycladas novas moveri* pro *classibus navalibus*, quae confertae speciem insulae praeferunt. Ubi Poeta Virgilium prae oculis habuisse videtur, qui VIII. Æn. vers.

Inauspicato sidere lugubrem

Moerere Lunam: jam profugae retro

70

Cedunt Tyrannorum phalanges

Paene metu glaciante Pontum.

691. et 692. *Pelago credas innare revulsas Cycladas* ad quem locum commentator: Naves Antonii, magnitudine conspicuas Virgilius comparat cum insulis maris Ægei.

ad vers. 69. et seqq. *Inauspicato sidere* i. e. infelici, quod Horat. inominatum dixisset, ceterum sine substantivo Cic. I. Divin. adverbii loco: *inauspicato*, inquit, *pomoerium transgressus*. Quod vero *sidus Lunae* conjungit. Ovidium sequitur 14. Metam. vers. 172. *Quod loquor et spiro cælumque et sidera solis Respicio ect.* porro *lunam Aemoniam* pro: Thessalicam idque pro: Turcicam, quia Lunæ signum Turcis symbolicum est.

ad vers. 70. et seqq. *Tyrannorum* nomine Provinciarum Governatores, quos Turci Basschos vocant, intelligit; pæne metu glaciante pontum; metus enim pallorem et frigus etiamque horrorem producit, unde per hyperbolam mare, dicitur glaciari. Eodem verbo utitur Hor. III. Od. X. vers. 7. *Et positas ut glaciēt nives Puro numine Jupiter.* Et similem nostro sententiam Statius habet X. Theb. vers. 621. et seqq. *stupet anxius alto Corda metu glaciante Pater.*

O D E XXI.

AD URBANUM VIII.

Gentes omnes nunc esse Christi haereditatem.

Pone surgentes super orbe curas

Magne pacati Moderator orbis :

Ad vers. 1. Imitatur Horat. III. Od. VIII. vers. 17. *Mitte civiles super urbe curas estque aphæreris pro depone, et omitte. Surgere autem dicuntur curae, velut Virgilio X. Æn. vers. 814. surgunt irae ductori: et IX. Æn. vers. 191. Quae nunc animo sententia surgit.*

ad vers. 2. Repetit isthic Poëta versum eundem, qui Ode I. Libri cuius octavus supra trigesimum est, orbemque pacatum canit post plurima illa bella de religione gesta, quibus Ferdinandi II. Imperatoris Germaniae regnum sus deque vexabatur, plerisque Germaniae Principibus Christierni IV. Danorum regis factionem primo, deinde Gustavi Adolphi contra Ferdinandum sequentibus. Scripta autem hæc Ode videtur tum, cum Ferdinandi exercitus, clarissimorum virorum ductu, alias, prælio deinde ad Nordlingam Anno 1634 superior discessisset. Eam victoriam secuta est pax quae Pragae Bohemorum anno 1635 agente potissimum Saxoniae Electore percussa, a plerisque Germaniae Principibus inita est: qua composita pace Sarbievius Urbano gratulatur hac Ode, orbem terrarum paci restitutum, cumque universi orbis fore Patrem, atque Religionis Christi Moderatorem et Caput futurum. Quae hanc pacem paulo post exceperint mala, Historias consule.

Mitte Threïssas calida phalangas

Fervere rixa.

Mugiant cano, sine, bella ponto, 5

Cum procellosos struit aura montes,

Cum gemunt cautes, refugaque Calpe

Vapulat unda.

Regna Rhaeteis resonant triumphis

Rumor aurata volitans quadriga 10

ad vers. 3 et 4. Threïssas phalangas (Turcicas intelligit, quae sub auspiciis ipsius Amurati IV. Magni Turciae Domini adversus Persas expeditionem moliebantur.) Fervere incremento brevi nusquam non in Virgilio reperire licet: velut I. Georg. vers. 456 et IV. Æn. vers. 409. et *calidam rixam* apud Horat. III. Od. XXVII. vers. 70.

ad vers. 5. *Sine* (permittè vel omittè) vel pro ipso: *mugiant* velut Hor. I. Epist. XVI. vers. 70. *sine pascat durus aetque* (captivus) porro *bella* non hostium illa sed ventosum *mugire* finguntur, velut ipsum mare Horat. II. Epist. I. vers. 202. *Garganum mugire putes nemus, aut mare Thuscum: ponto cano* velut Virgilius de fluctu dixit VIII. Ænei. vers. 672. *sed fluctu spumabant cœrula cano.*

ad vers. 6. et seqq. *Cum aura* &c. vide quæ diximus ad vers. 13. Odæ XIV. *Calpe* mons Hispaniae ad fretum Gaditanum, cui in Afro littore oppositus est mons *Abila*, qui montes olim continui ab Hercule dissoluti finguntur, atque mare mediterraneum eo freto intromissum: unde etiam columnae Herculis appellantur. Ceteram *Calpe* pro monte quovis vel littore edito sumas licet: *refuga unda* (repercussa) *vapulat* feritur; vel, ut supra, tunditur.

ad vers. 9. et seqq. *Regna* (omnia Europae) *Rhaeteis* i. e. Ferdinandeis in Germania, cujus Rhaetiae prima et se-

Grata demittit bene feriatis
Omina terris.

Occidit justae reus hostis irae,
Hostis hibernae dominator orae
Qua coronatis sinuantur altae
Turribus Alpes;

15

tunda non parvam partem constituent, (consule Cellarium) relatis, *resonant*: et *rumor* (i. e. fama) *volitans* super terras, iisdem *terris bene feriatis* (feriantibus, quasi dicat, jure meritoque ferias agentibus, vide notam nostram ad vers. 29. Odae hujus Libri I.) *demittit* (promittit quod est *πομπικώτερον*) *grata omina* (futuræ tranquillitatis: *aurata quadriga* vide animadversionem ad vers. 4. Odae I. hujus libri.

ad vers. 13. *Occidit hostis* (Gustavum Adolphum putat) *reus justae irae* (Ferdinandi) quod ut tanto certius de Gustavo dicere se voluisse comprobet, addit per Conduplicationem. *Hostis hibernae orae dominator* quod Suecia ad occidentem eumque septentrionalem sita est.

ad vers. 15. et seqq. *Qua altae Alpes sinuantur coronatis turribus*: Quis nescit, quousque arma Adolphi post prælium illud ad Lipsiam Anno 1631, quò Adolphus superior discesserat, penetrarint? Poeta ad Alpes ipsas propagatam eam victoriam fatetur. *Sinuandi* verbo utuntur Poeta passim in aquarum flexibus et anguinarum describendis, quod tamen etiam optimo jure ad montium recedentium diverticula duci potest, sicut Tacitus *campum sinuari* dixit II. Annal. cap. 16. *coronatis turribus*, cacuminibus montium velut turribus super reliquam terrae superficiem elevatis, (Virg. III. Æn. vers. 537. *turritos scopulos* dixit) *coronatis* autem quo? nempe: arboribus; vel in formam coronae se sinuantibus.

ad vers. 17.

Quà nivis late, saturaeque flavent
 Imbrium valles; ubi mitigatus
 Sole vicinos jaculante montes

Liquitur humor. 20

Ire captivo patiens fluento
 Ister, assertâ famulatur undâ:

ad vers. 17. et seqq. Quâ scilicet, inter Alpes *valles saturae nivis et imbrium* graecismus genitivi pro ablativo latino frequentissimus in latinis Poëtis; q. d. valles satiatae aquis, redundantibus ex nive tum, cum veris tempore sol pruinas et glaciem solvit, hanc enim sententiam exprimunt verba: *ubi mitigatus humor* (nivium et imbrium) *liquitur* ita etiam Virg. I. Geor. vers. 43. — *Vere novo gelidus canis cum montibus humor Liquitur*, quod Servius, *paulatim defluit*, inquit, *Sole vicinos montes jaculante* velut apud Horatium Jupiter dicitur: *jaculari sacras arces* I. Od. II. vers. 3, ita hic Phoebus seu *sol montes. Flavescunt* (valles) *aristis* ita enim vulgo τὸν *flavesco* et *flaveo* Poëta, ut fere ad aliam significationem etiam ab aliis scriptoribus non trahatur: velut Cato cap. 151. *Matuum est ubi hordeum, flavescit.* Virg. Ecl. 4. vers. 28. *molli paulatim favescet campus arista.* et Colum. Lib. II. *Sed aequaliter flaventibus jam satis &c.*

ad vers. 21. et seqq. Sententia est: Post has itaque Ferdinandi II. victorias quibus res Catholica, et sacra Tua Sedes Apostolica, meliore loco est constituta, jam Tibi *famulatur Ister* (ita Claudianus in Cons. Prob. et Olyb. vers. 160. *sic nobis Scythicus famuletur Araxes*) *patiens ire captivo fluento* (*patiens vocari* Horat. habet I. Od. II. vers. 43; *ire* vero flumen Virg. IX. Æn. vers. 726. *Euphrates ibat jam mollior undis: fluenti* etiam voce delectatur idem Virgilius *sæpius-cule*) *asserta unda* i. e. vindicata ex aliena potestate:

Corripit fluctus, et utroque Rhenus
Margine servit.

Te genu nixi didicere Medi: 25

Laxat intentum Tibi Maurus arcum:

Te pavent Seres, humerisque Parthi
Scuta reponunt.

Fingit effuso Tibi nomen auro

Indus, argutâ resonante lympha: 30

ad vers. 23. et 24. *Corripere* de celeritate sumi potissimum consuevit *corripere viam*, maturare significat: *corripuere campum currus* Virg. III. Georg. 103. et 104. Hic *fluctus corripit* indicat celeritatem, qua Rhenus in Urbani servitutem venire fingitur.

ad vers. 25. et 26. Rectius *genu nixi*, quam quod vulgo: *genu flexi*, quod propemodum nullius auctoris classici auctoritate roboratur: *didicere* praeteritum in praesenti, eadem potestate qua Horatio II. Od. XX. vers. 19. et 20. *Me peritus discet Iber* quae verba interpretes, *me cognoscet doctus Hispanus* exponunt. *Intentum* pro simplici *tentum*. *Tibi* i. e. Tua gratia, seu pro tua parte, scilicet, ut Tibi servitutem suam indicet.

ad vers. 27. et 28. *Seres* populus Asiae ad orientem extremus, ultra Sinas: *pavent ἀντι τοῦ* venerantur: *humerisque Parthi scuta reponunt*; pro deponunt, quod liquet ex loco Horatii III. Od. IV. vers. 60. *Nunquam humeris positurus arcum*, quod commentator ita exponit: Phoebus arcum semper humeris gestans.

ad vers. 29. et seqq. *Fingit effuso tibi nomen auro Indus*, q. d. Accola Indi fluvii *effuso auro*, (aurum enim vehere creditur is fluvius) *nomen tibi* i. e. tuam *fingit* i. e. auro caelat, tuum nomen caelatum habere vel in vasis, vel tabulis aureis cupit, ut ita suam Tibi observantiam significet; *argutâ adstipulante lym-*

**Te sonant septem vaga fabulosi
Ostia Nili.**

pha i. e. sonora fluvii aqua nomen Tuum repetere adjuvante. Parum abluit, quin adduci me passus fuerim, in sententiam non neminis, qui adserebat: Fluvium Indum, Strabone teste, duobus ostiis in mare Indicum exonerari; atque ita figuram literæ V, quæ est nominis Urbani prima, effingere: cui sententiæ verba omnia apte respondent, essetque *Indus* ipse fluvius, non accola. Adstipulari æquivalens *roû* consentire Ciceronianum est et Livianum.

ad vers. 31. et seqq. *Te sonant* activa potestate pro: tibi sonant, *vaga ostia* in diversas partes abeuntia *fabulosi Nili* de quo multa est veterum Mythologia, et Geographorum Physieorumque variant sententiæ.

O D E XXII.

URBANI VIII. PONT. MAX.

laudat carmina.

ARGUMENTUM.

Urbanus Poëtarum omnium, nostrique potissimum amantissimus et ipse jam inde usque a puero Poëtica laude floruit, Horatio primum Thurselino et Francisco Ruaco Professoribus usus Florentiæ, deinde Bononiæ in Academia delli Gelati Musam Atticam et Romanam eximie meditatus. Exstant ejus Hymni et odæ in dies festos, itemque Epigrammata in viros illustres, quæ Henricus Dormalius cum Commentario Romæ 1643 in 4ta forma edidit.

Quis temperatae flumine copiae
Siticulosis influit auribus

Facundus annis, et sequacis

Agmine luxuriatur undae?

Rursumne torvum cantibus Aeacum

5

ad vers. 1 et seqq. *Quis annis facundus* (versuum et carminum, quae etiam Horat IV. Od. II, vers 5. anni comparat) *temperatae copiae* (lenioris videlicet Musae, quam Pindarica fuit; vel aliorum vehementium Poëtarum, dictum ad instar Horatii, qui l. Od. VI. vers. 9. *Nec... dicere. conamur tenues grandia* et IV. Od II. v. 527. *ego apis Matinae More modoque... operosa parvus Carmina singo*) *flumine* (leni lapsu, velut aquae) *influit auribus* (meis) *siticulosis* (sitentibus, avide versus Tuos Urbane, excipientibus, quas Juvenalis Sat. IV. ver. 50 *bibulas* dicit: Horatius hac voce utitur in Lib. Epod. Od. III. vers. 16 compellans *Apuliam siticulosam*, quod ardoribus solis majoribus torretur, et terra pluviam sitit) *et agmine undae sequacis* (quod ipsum Virgil I. Georg. ver, 322 *agmen aquarum* dixit, et V. ver. 193 *Maleaeque sequacibus undis*, ceterum l. c. Virg. *sequax unda* est procellis obnoxia, quasi nautas persequens: in nostro simpliciter: sequens se ipsam, et sequendo impellens) *luxuriatur* (cum voluptate quadam exspatiatur, auribus meis oblectamento est?)

ad vers. 5 et seqq, Comparans Urbani hymnos cum Orphei laudibus Deorum, ejusdemque vatis antiquissimi Iyrae virtutem describit, inquires: *Rursumne Orpheus* (ut olim cum ad inferos descendisset uxorem Eurydicen repetiturus) *cantibus suis torvum* (severum) Aeacum (inferorum judicem) delenit (placat, quo verbo utitur Horat III. Od. I. ver, 42 et 45. *nec purpurarum sidere clarior Delenit-usus*.

Delenit Orpheus? quo duce, Thraciae
 Aurita reptavère saxa, et
 Aemoniae saliére rupes:
 An Daedalei pectinis arbiter

Quo duce (Orpheo) *aurita Thraciae Saxa* (Horat. in simili fictione Orphea I. Od. XII. vers. 11. *auritas... Ducere quercus canit*, qua voce vita et aurium sensum hic arboribus, illic lapidibus tribuitur Confer Claudiani egregium locum ex Lib. II. de raptu Proserpinae vers. 17 et seqq.) *reptavere* exprimit motum lentum ob saxorum nativa pondera: *et Aemoniae saliere rupes?* Thraciae et Aemoniae epitheta ad patriam Orphei referuntur.

ad vers. 9 et seqq. Poëta comparisonem exequens, interrogatione etiam continuata usus, quaerit quodammodo ex se ipso: Anne arbiter Lyrae (Apollo) meis auribus obstrepit, et fontes eloquii poëticae scaturire facit; Qui amnes facundiae lyricae jam leni, jam vehementiore lapsu ita oblectant aures, velut Peneus, Hebrus, Parthenius et Castalia. Porro sequentium stropharum verba ita in ordinem grammaticum sunt redigenda: *An vates* (Apollo) *pectinis Daedalei* (singitur enim Daedali discipulus, ejusdemque ex sorore nepos Talus nomine, pectinis inventor fuisse) *arbiter* (appositio τῶν vates) *amicâ sua lyra aures Pierias* (Musarum) *triumphat*. activa significatione, quasi dicat: *sibi devincit et stupefactas tenet*, et *disertos amnes eloquii* (Hypallage pro τῶν diserti eloquii amnes) *reseravit* praeteritum in praesenti, pro *reserat*: veterum *reserare* contrarium est τῷ *cludere*, quale est illud Virgil: Ecl. III. vers. ult. *Claudite jam rivus pueri* etc.

Denique Dædalum Lyrae arbitrum fingit ipse etiam, cujus Poëseos laudes recensentur, Urbanus VIII. qui parva verborum mutatione, in Ode ad Jo. Bapt. Stroz-

Vates amicâ Pierias Iyrâ	10
Triumphat aures, et disertos	
Eloquii reseravit amnes!	
Qualem pudicis Penea fontibus	
Admurmuranti Thessaliae juga	
Mirantur, aut praetervoluto	15
Attonitus stupet Haemus Hebro:	

zani haec habet: *et aurea Dum Te ciente pectine Daedalus Testudinis chordas, silenti Obstupuit Pater Arnus unda.* Postremo verbum triumphandi activa potestate et Virg. III. Georg. v. 33 *Bisque triumphatas utroque ab litore gentes* et Horat. III. Od. 3. vers. 43. *triumphatisque possit Roma ferox dare jura Medis,* et alii passim habent Poetae.

ad vers. 13 et seqq. Prosequamur deinceps ordinem grammaticum: *Qualem* (pro: *sicut*, Poëtis familiare pronomen) *sicut*, inquam *Penea* (fluvium Thessaliae, et accusativus est) *admurmuranti* (confer Horat. I. Epist. X. vers. 20 et 21) *pudicis fontibus* (Synecdoche totius continentis pro contento, et ablativus est: quo admurmuranti? *aquis pudicis* (Daphnes Penei filiae historiam tangit) *mirantur juga Thessaliae* (Olympus et Ossa montes, quos medius interfluit Peneus) aut sicut *Aemus Mons Thraciae*, Tureis Baſkan, qui superatus nuperrimo bello invictissimo Imperatori et Regi nostro victoriam et nomen duci peperit) *attonitus* (murmure fluvii) *stupet praetervoluto: Hebro* (fluvio, constructione eadem, qua Horat. verbum *stupendi* conjungit Ablativo vel si mavis Dativo II. Od. XIII. vers. 33. *Ubi illis carminibus studens... bellua centiceps etc. qualemve* pro totum *sicut Parthenium* (Nestum putat, alias *Nessum*, qui teste Solino Pangæi montis radices lambit,

Qualemve puris Parthenium vadis

Dignantur alto muta silentio

Pangea, vel circumsonantem

Castaliis Heliconæ ripis

20

Parnassus audit, dum nova gaudia

Jam jam futuri Veris aventibus

Enarrat agris, et virentem

Exilio remeare Majum.

qui, nisi alia causa subest, *Parthenius* græce, latine *virginæus* dicitur, quod id genus hominum, rosis et floribus, quo Pangæa abundant, delectatur;) *vadis puris* (repete ex versu superiore tertio *admurmurantem* vel, quod sequitur, *circum sonantem*, quo? *vadis* (aquis) *puris*, *Pangea* Nominativus pluralis, quod frequentius est, quam singularis Pangæus Mons Thraciæ in Macedoniae confinio) *muta* (silentia) *dignantur alto silentio* (dignum ducunt attentione tacita, ut fere solet verbum *dignor* ablativo consociari, velut Ovid. III. Trist. Eleg. XIV. ver. 51. *Qualemcunque igitur venia dignare libellum*) et prosequitur: vel sicut audit (tacens) Parnassus Heliconem (montem Bocotiæ in confinio Phocidis haud longule a Parnasso dissitum, et est uterque Musis sacer) non suo strepitu se Castaliis fontibus circumsonantem i. e. murmur Castalii fontis reverberantem, idque tum potissimum, quum *nova gaudia veris et Maji remeantis* annuntiat (Castalio fonte pruinis et gelu soluto) Supple nunc apodosin ad quatuor has comparationes: ita meas aures sitientes sacundus amnis Carminum Urbani sibi utique conciliat, atque in admirationem sui abripit. De Fonte Castalio, quem Virgilius, seu quicumque ille auctor est, in Culice Castaliam absolute appellat, ibidem ita canit: *Castaliaeque sonans liquido pede labitur unda*; ad quem sonum refertur *vo enarrat*.

O quis Latinae fons opulentiae 25
 Exuberanti vividus impetu
 Bacchatur? et lymphata secum
 Corda rapax animosque volvit?
 Qui nunc profundo volvitur alveo
 Sententiarum: nunc gracili fluit 30
 Torrente linguae: nunc apertis
 Ingenii spatiat arvis:

ad vers. 25 et seqq. Repetitur per emphasin eadem sententia, quæ 1^a Strophe præsentis Odæ aliis verbis est composita. *O quis fons Latinae opulentiae* i. e. Musæ Latinae, ejusdemque copiosæ: sequitur Hypallage pro *τοῦ fontis vividus impetus*, ita enim Horat. IV. Od. IV. vers. 10 *exuberanti* (abundanti) *bacchatur?* cujus verbi proprium domicilium est in orgiis Bacchantum, migrat tamen aliquando ex furioso thyaso in lætitiæ et gaudii excessum significandum, estque idem, quod supra *luxuriatur*; translataque sunt verba in bonam partem ex deteriore, cui propria sunt, tracta; velut etiam *lymphata corda*, quod sequitur, et quod proprium est insanientium, qui vitium aqua conspecta contraxerunt. Ceterum Poëtæ entheo abrepti furere finguntur, ut nihil mirum sit furore etiam legentes eorum carmina abripi:

ad vers. 29 et seqq. Translatione jam ab aquis suscepta in eadem perseverat, et quod Horat. IV. Od: II. strophe secunda de Pindaro canit, id noster tota fere Ode hac ad Urbanum accommodat: et sicut Horatius Pindarum ait: *ore profundo immensum ruere* et fervere, ubi *πὶ* ore pro fonte positum est: ita Sarbievius Urbanum *profundo alveo sententiarum volvi*, modo *gracili torrente fluere*, modo *apertis arvis exspatiari* fingit. Porro *gracili torrente linguae* id est: modesto carmine, cui

Suique latè pronus, et insolens
 Exire ripam, non tamen obviâ
 Captivus algâ, nec tenaci
 Ire piger per aprica limo :

35

cui oppositum habet Horat Epist. II. vers. 121. *Latiumque beabit divite lingua* i. e. sermone opulento. *Spatiarî* proprium est ambulantium et transfertur ad fluvios, velut ab Ovidio V. Trist. III. Eleg. vers. 23 *lato spatiantem flumine Gangem*, etiamque ad orationem a Quinctil. Lib, II. Poëtica themata *juvenibus pertractare permittemus, ut expatientur et gaudeant materia.*

ad vers. 33. *Suique late pronus* i. e. effundens se late, estque constructio eadem, qua Claudianus usus est in affini voce *praeceps* de IV. Cons. Honor: vers. 242 *iram... praecipitem sui.* Confer, quæ dicta sunt ad Oden. 22 Lib. hujus: quodsi enim dicere licet: *pronus convertere* quod est in Claud. l. c. vers. 118. *Pronus, et in melius gaudens convertere fata* licebit etiam juxta animadversionem nostram dicere *pronior audendi*, quod item in Claud. Lib. II. in Rufin. vers. 400 reperire est, his verbis: *Unus per medios audendi pronior* etc.

Atque hic liceat nobis etiam esse pronioribus audendi nova linguae Poëticae praecepta in tyronum gratiam. Audeo itaque affirmare, quod iam supra ostendi brevius, adjectiva ex verbis praecipue nata construi solere 1° cum infinitivo, quod prosus græcum est, velut, *καὶ καὶ γεωργεῖν χεῖρες εὐθεδραμμεναι* 2° cum Genitivo 3° cum Dativo. 4° cum Accusativo juncto praepositionibus *ad* et *in*, qui omnes casus vel gerundii vel substantivi alius esse solent. Omnium nobis instar esto adjectivum,

Sed clarus auro fertur, et Atticis
 Ludit smaragdis, non sine consono
 Lipientis electri susurro, et
 Murmure praetereuntis auri.

de quo agimus, *pronus*. Eat autem verbale a *pro* et *nua* ut sit contractum ex *pronus*, velut *arduus*, *cernuus* etc. Jamque exhibitis exemplis cum infinitivo et genitivo, videamus dativo consociatum: *Aquiloni prona* quod habet Columela Lib. III. Cap. II. haud ita procul ab initio, et. *pronior paci* quod reperitur in Valer. Max. VII. cap. III. ext: 10. Cum Accusativo porro et praepositione *ad* vide sis in Panegyrico Plinii §. 84 *pronus ad simultates* et in eodem Panegyri, *procus ad aemulandum*. Et cum praepositione *in*: *pronus* in verbera Virg. V. Aeneid. vers. 14 iisdemque verbis in Claud. in Epithalamio Palladii et Celerinae vers. 113. Ita alia passim adjectiva: v. c. *aptus*: *silvaeque montanas oeculere apta feras* Ovid. II. Fast. vers. 216. Cum genitivo nullum exemplum quidem in promptu est, sed Dativus tanto frequentior: *insidiis tegendis aptus*. Curt. Lib. VIII. cap. 31. *Plurimus in Junonis honorem Aptum dicit equis Argos*: Horat. I. Od. VI. ver. 8 et 9. *Minus aptus ad hujus generis hostem* Ces. B. G. Lib. V. cap. 26. Atque ejusmodi adjectiva enumerat ordine longo Vechnerus in Helenolexiade Libro I. Parte II. cap. XXI. quorum duo cum infinitivo in eadem, de qua agitur strophe occurrunt: *insolens exire* et *piger ire*. Ubi etiam animadvertite cum comparativo gradu frequentiores esse ejusmodi infinitivos, et etiam cum Casibus ostensis desiderari saepe participii complementum v. c. in exemplo allato: *aptum equis* (supple:) *alendis* vel *educandis Argos*: in exemplo vero Curtiano abesse integrâ sententiâ possit *in tegendis*. Eadem denique adjectiva reperiri cum supino in *u* et Grammatici

Non stagna Cirrhæ, non ego Phœcidos 40
 Desiderarim : Te prope vitrea,
 Urbane, Dirce, Te fluenta
 Virginei comitantur antri :
 Olimque simplex collis et inuius,
 Nunc hospitalis, te duce. Dardanæ 45
 Parnassus immigravit aulae,
 Et Latii rediére vates.

passim, et nos cum Gellio Lib. IV. cap. 16 pro gerundii accusativo cum præpositione *ad* poni posse indigitavimus, etiamque inde conjecturam derivavimus, supinum in *u* multis locis dativi locum occupare.

ad vers. 33 *et insolens exire ripam*. Interpres Germanicus Professor Rathsmann vertit: *Nimmer doch über die Ufer schweifet*. Memini quidem me legere *insolens* significatione neutra, quasi *non solens*, multo frequentius activa potestate valet, idem ac *intemperatus*, *solitum morem excedens*. Malim itaque dici ab auctore nostro: *Annem non cohibere seripis, sed expatiari, exuberare, late pronum fieri sui*, quæ omnia indicant idem, quod Horatius Ode I. Lib. IV. v. 5 et 6, *Monte decurrens velut amnis, imbres, Quem super notas aluere ripas*, etc. quem locum ob oculos habuit Sarmievius, et quod magis congruit et cum præcedentibus et sequentibus; *ire, per aprica* etc. Alga (rzęsa) propria stagnantium riparum est et sese per campum, quod noster *aprica*, effluentium.

ad vers. 34. Sententia est: et quamvis superfluous ripis, *alga* et *limo* turbanda foret aqua, tamen limpidus conspicitur labi, auro permixto smaragdis, assurrante electro, quibus nobiles metallis comparat ve-

Magnusque tanto Pindarus aemulo
 Minor videri gaudet, et Appulae
 Miratur heredem Camoenae
 Pegaseos vacuare fontes 50
 Seu dithyrambo liber, inutilem
 Verbis catenam demis, et affluis
 Impunè; seu rursum severo
 Verba placet cohibere nodo. 55

nustas Poëticorum Urbani operum virtutes et amoenitates. Porro fertur auro etiam apud nos *πλυνιέ ζλωtem*, et omnes promiscue Latini. Atticis smaragdis dictum non quod Attica smaragdis abundet, sed quod Carmina Urbani leporibus atticis niteant, qui smaragdis comparantur. *Liquentis electri* quod electrum liquendo facile.

ad vers. 41. et seqq. *Stagna ουρεοδοχικῶς* pro stagno Cirrhæ, i. e. fonte, sito in litore maris Corinthini in Phocide, neque ego magis optarim (potentialis) quamcumque Phocidis aquam entheo Poëtas inebriantem. quippe cui sufficeret una *Dirce* Thebea et *Castalia*, quas non opus esset visere in Phocide, vel Thebis Pindaricis, cum eas ipsas aquas nunc reperire licet in Italia, reperire licet Romæ, utpote comites Tuas Urbane, postquam ad Te deverterunt et Cirrha Phocidis, et *Dirce* Thebana, et *Castalia* cum ipso monte Parnasso, et postquam antiqui seculorum aureorum Vates Tecum in Latium redierunt *Dirce* uxor Lici pro *Antiopa* in matrimonium assumpta a filiis ejusdem *Antiopes* *Zetho* et *Amphione* caudæ immitis tauri illigata, miseratione *Bacchi* in fontem cognominem conversa est non procul a Thebis; laudatur sæpius propter Pindarum Thebanum. *Antrum* denique *virgineum* *Castalium* est, quod vide *Ovid. III. Metam. v. 14.*

Sed non profanae gloria laureae,
 Umbrata Grajis tempora frontibus
 Adcomit, at conchyliatâ
 Pulcher honor redimit coronâ,

ad vers. 45 et seqq. *Olimque simplex* q. d. quo olim singuli vix per singulas ætates poëtæ enitebantur, is nunc est pervius et *hospitalis*, i. e. plures nunc Poëtæ lauro illustres sunt. *Te Duce Urbane*, postquam omnis *Parnassus*, *Dardanae aulae* scilicet Urbi Romæ *immigravit*, *Latii* etiam *Poëtæ* Marones, Nasones, Horatii redierunt. Porro *Dardani* pro Trojanis, Trojani pro *Romanis*.

ad vers. 49 et seqq. Sententia est: Pindarus non aegre fert, se vinci ab Urbano Dithyrambis, qui etiam jam non miratur, cur heres (Urbanus) *appulae Camoenae* i. e. Horatianæ, in Apulia scilicet nati Horatii, *vacuet Pegaseos Græciæ fontes*, qui in Italiam Roman commigrarint. Hoc autem fit, quotiescunque

ad vers. 54 et seqq. *Seu Dithyrambo libet* (scripsit enim aliquot Urbanus Dithyrambos) *liber* i. e. ut solent Dithyrambici exleges esse in strophis suis et Epodis, quod Horatius Lib. IV. Od. I. *Seu per audaces nova dithyrambos verba devolvit, numerisque fertur Lege solutis* vel redit ad solita Odarum Latinarum vincula:

ad vers. 58 et seqq. Cumque de Dithyrambis Urbani injecta esset mentio, percommodum videbatur Sarnibio sequi regulam Horatii, in citata modo Ode propositam: *nova... verba devolvit*, uti novo verbo *adcomit*, aitque: Nunc jam non *laures* adcomit (*adornant*) tempora Poëtarum sed conchyliata i. e. purpurea coronas qualis summorum esse Pontificum solet, et pur-

Et dedicatam purpura laureae (60)
 Furata frontem subrubet. Hactenus
 Florete Vates; jam Latino
 Vester honos adolevit ostro.

purea vitta, ita quidem ut Poëtae abhinc insigniri possint ornamentis vatium, quod laurus est, et victorum quam purpura paludati Triumphatoris designat. Verba ita digere et intellige: Gloria nunc jam non profanae laureae frondibus Grajis adcomit tempora umbrata; at honor pulcher i. e. proemium vatium nunc redimit (*uwieńcza*) eadem vatium tempora corona conchyliata, ubi cave conchyliam pro margaritis accipias, sed secundum illud Lucretii Lib. VI. v. 1072. *Purpureusque color conchyli mergitur una Corpore cum lanae; et frontem dedioatam laureae eidem laureae furata purpura subrubet.* (Purpura zaiąwszy czoło czerwienieie).

ad vers. 64. et seqq. Hactenus ad ævum Urbanⁱ VIII. florete vates: i. e. contenti estote florente lauro. abhinc honor vester i. e. corona vestra adolevit promotam est et exultat *Latino ostro*, colore purpureo ita hic intelligenda sanies ex ostreis velut supra liquor ex conchylio ad tingendas pretiosarum lanarum colores. Postremo adolesco habet perfectum duplex *adolevi* aut *adolui*, construitur simili significato cum accusativo *a* dativo, Sic Ovid. V. Fast. v. 175. Virtus annis adolevit.

O D E XXIII.

AD LEVINUM HIELIUM.

Laboris Commendatio.

Nam quae purpureis fumet honoribus
 Formoso melior de grege victima,
 Quam cui solliciti vomeris aspero
 Ussit colla labor jugo?
 Condit regna labor. Fabricio bene 5
 Findenti patriis jugera sarculis
 Frondent in mediis scepra novalibus
 Pulchrae messis adorea.

ad vers. 1 et seqq. *Nam quae pro quaenam* quod hysteron proteron frequens est Ciceroni et aliis promiscue scriptoribus *victima* Diis offerenda *fumet* (potentiale) potest fumare; *purpureis honoribus* i. e. igni et sanguine Deorum honori *sacra formoso de grege mugientium melior* i. e. aptior, *quam illa, cui labor ussit* per aphaeresin pro *exussit colla aspero jugo vomeris solliciti?* sollicitus autem est jactatus, vehementer motus velut in illo Virg. IV. Georg. v. 262. *Ut mare sollicitum stridens resluentibus undis.* Quæ potest esse victima suavior diis, quam bos labore attritus, qui plura hominibus beneficia præstitit integro juvenco?

ad vers. 5. et seqq. Labor homini assiduo regna parit; velut Fabricio, bene findenti jugera patria patriis sarculis, crevit Dictaturæ regnum in mediis novalibus, (na świeżo wykarczowanych nowiznach) quod regnum

Fortunae memores nunc, age, victimas
 Justo mitte Jovi. Quae modo mugit
 Sacris Pontificum digna securibus
 Aras illinat hostia. 29

Nunquam puniceis hispida crinibus,
 Martis belligera pendula fraxino,
 Auri deciduis vestierat jubeis
 Grajum pellis Iasona;

Si non difficiles imperii boves 25
 Egisset domina vertere dextera

Ferratis litora Phasidis: et quamquam boves sorbebant fulmineo halitu animosum agricolam, et quamvis circumfundebant iidem boves eidem fluvium fumi et noctis inhospita nubila; tamen et nequidquam bellator campus inhorruit jaculis viridium dentium et semine, et nequidquam cristatus ager peperit castra virentibus galeis, quippe ea tempestas peditum immoriens natali metu ad fulgur acinacis Thessalici occubuit, et densa seges hastarum micantium interiit.

Justo Iovi hic significat: Deo merita aequali lance appendenti. Confer item Hor. II. Od. XIV. v. 28.

Hispidus a pilis et crinibus potissimum transfertur ad agros vel neglectos, vel messos proxime: puniceas lanas aurei velleris ait, auro deinde fuisse inbutas, velut tinctorum lignorum aureum colorem rubro superlinunt. Fraxinus belligera Martis cujus lignum hastis praecipue utile erat; unde Statius in Theb. Lib. v. 103. *et instantes belli potura cruores Fraxinus.*

Ferratis Chalybum saucia dentibus
Colchi litora Phasidis.

Quamquam fulmineo pectoris halitu
Sorberent animosum agricolam boves, 30
Et fumi fluvium et noctis inhospita
Circum nubila funderent;

Domina dextra ne mirare ita enim passim substantiva mobilia etiam generi neutro substantivorum se se accommodant v.c. servum pecus flor. I. Epist XIX. v. 119 et *Domina Roma* Ovid. Subodoror aliquid in hac convenientia prorsus ad Participium præsens, quod Romani aversantur delitescere. Vestigium persequar. Vide, quid dixerimus ad Od. I. 1. V. vers. 29,

Nisi egisset boves vertere litora : i. e. nisi coëgisset boves sub jugum, quo conjuncti vertebant terram litori Phasidis propinquam, vertebant autem dentibus Chalybum, i. e. vomere bidente, et occa pluribus ejusmodi dentibus instructa. Porro Chalybes populus Asiæ minoris circa Pontum sunt, apud quos ferrum magna copia cruitur et in alias terras mittitur, quod refert Plin. Lib. VI. cap. 4 et VIII. cap. 5. Ji dicuntur artem invenisse, qua nucleus ferri, id est, pars purior ferri, certa quadam temperatura indurescens magis, ad acies aptissima est. De Phaside et Colchide vide supra.

Difficiles imperii, vide iterum genitivum cum adjectivo verbali, cujus loco infinitivus poëticus subire potest: *difficiles regi*: vel accusativus cum *ad*; *difficilis ad regendum* vel dativus: *difficilis regendo* vel supinum in *u* *difficilis* rectu. Cui rei alia exempla classica habeto: *Difficile est judicari*, cui aetati fuerit aptissimus. Corn. Nep. in Attico c. 16. *Decorum illud dif-*

Nec quidquam viridum e semine dentium
 Bellator jaculis campus inhorruit;
 Et late peperit castra virentibus 35
 Cristatus galeis ager.

ficilius est ad eloquendum. Cic. l. Offic. c. 23. *Difficile ad fidem est* Liv. Lib. III. cap. 5. *Parens in liberos difficilis* Acc. apud Cicer. III. de Nat. Deo. cap. 29. Vide notam ad vers. 33 Odae proximæ.

Quanquam fulmineo halitu, fuguntur enim boves ignivomi fumi *sorberent*, quasi ustularent, i. e. partes ejus corporis summas adurerent, et funderent fluvios fumi, quod Virgilius libro VIII. vers. 257. *plurimus undam Fumus agit.* Inhospita nubila fumi dicuntur, quod oculos et guttur infestat, et homines fugat.

Et tamen nequidquam (frustra); bellator i. e. Campus bellicosus, qui sibi ipsi milites procreat e semine dentium viridium, non quidem antequam sererentur viridium, sed cum pullularent, velut herbæ, quod idem valet de *virentibus galeis, cristatus ager* Hypallage pro *cristatis galeis.*

Ceterum: quasi dixisset: Sed omnia illa impedimenta, et difficultates superavit labor Jasonis indefessus, et ei vellus aureum conciliavit: namque ut primum fulsit acinaces Thessalicus i. e. Jasonis, occubuit ista tempestas (velut apud Virgil. Aen. XII. vers. 283. *tempestas telorum* pro multitudine) *peditum immoritur* cum dativo perpetuo ponitur, qui hic est *natali* (Thessalicus ensis fecit, ut natali) i. e. suo patrio, etiam Thessalico) *metu* (forma contracta pro *metui* dativo non contracto,) *occubuerit*, omnia hic Thessalica sunt, aureum vellus, ejus sessores Phryxus et Helle, Jason, Argonautæ. unde *natalis*

Quippe ad Thessalici fulgur acinacis,
 Natali immoriens occubuit metu
 Tempestas peditum, et densa micantium
 Hastarum interiit seges.

40

adjectivum pro *suo* recte positum, quod Horatius *natale solum*, i. e. patrium solum: nempe Thessalicus exercitus, quia manu Jasonis Thessalici satus immortalus est ab fulgure acinacis Thessalici, vivus immortalus est *natali metui*.

Figurarum Poëticarum et Rhetoricarum item
Terminologicorum vocabulorum
expositio,

- Aphaeresis* Figura Poëtica, qua particula sive separabilis illa sit, sive inseparabilis a verbo abstracta omittitur v. c. *linquo* pro *relinquo*; *mitto* pro *omitto*.
- Hypallage* Figura Poëtica, cum adjectivum alii nomini sese accomodat, quam ad quod proprie pertinet; v. c. *In nova fert animus mutatas dicere formas corpora* pro *In novas formas mutata Corpora dicere fert animus*.
- Prosopopoeia* cum rei inanimatae actio et vita tribuitur quasi viventi personae v. c. cum *Parietes curiae* vel *irasci*, vel *abhorrere* dicuntur.
- Tmesis* Figura poëtica verbum compositum dirimeas, et voculam mediam interserens: v. c. *Quam rem cunque* pro *quancunque rem*.
- Praeteritum in praesenti*, dicitur cum praeterito tempore Poetae utuntur pro praesenti v. c. *Sunt quos curriculo pulverem Olympico Collegisse* pro *colligere* juvat: uti lingua nostra utitur futuro pro praesenti: v. c. *rzeknie* pro *toż rzecze*.
- Grammaticōs* adverbium pro: secundum morem et regulas grammaticorum.
- Tropicōs* i, e. per Tropum vel Translationem: *przez przenośniq* cum dicitur: *ſlos aetatis* pro *juventute*.
- Metaphora* Allegoria est Tropus continuatus cum in eadem translatione vocum persistit Poëta a capite usque ad calcem: velut Horatius in Ode: *O navis referent in mare te novi Fluctus* XIV. Lib. I. Carmen.
- Synecdoche* Tropus est cum pars pro toto, cum materia pro re ex materia facta, cum species pro genere, unum pro pluribus et vice versa ponuntur.

Metonymia Figura est, cum causa pro effectu, continens pro contento vel signum pro re signata, et vice versa sumuntur.

Hyphen, cum adverbium jungitur substantivo: v. c. *populus late rex* pro *late regnans*.

Syndesmos Figura Rhetorica est cum duae sententiae uno verbo comprehenduntur.

Hendiadys Figura Poëtica cum unum per duo nomina exprimitur seu in duo dividitur. Tam *succas herbasque dedi* pro *succulentas herbas* Tibull.

Diplasiamus Poëtica Figura cum consonans in media voce duplicatur, ut syllaba brevis praecedens longa fiat: v. c. *rettulit* alias enim *retulit*.

Syncope est cum duae vocales in unam contrahuntur: v. c. *Ingeni* pro *ingenii*.

Metabasis vel *Metabola* literarum ex uno in alium locum transpositio v. c. *arcesso* pro *accerso*.

Heterosis, cum *numerus* pro *numero* *tempus* pro *tempore* ponuntur.

Et hae quidem sunt Figurae, quarum hoc Tomulo mentio fit.

TYPOGRAPHICOS ERRORES

ITA CORRIGE;

P, paginam, T. textum. N. notam significat.

- P. 1. v. 2. 1822. quo anno coepta est, nam anno demum 1824. quem titulus praefert, absoluta est Editio.
- P. 3 in Arg. ab ima pagella vers. 3. 1823 pro 1623.
- P. 6 in N. 3. v. 4 flamæ pro flammæ.
- P. 8. in N. 2. v. 6 cum pro cum.
- P. 11 in N. 1 v. 1 Myrto pro A Myrto.
- P. 15 in N. 2 v. ultimo famililiarium pro familiarium.
- P. 18 in N. 3. v. 2 tellæ pro telæ.
- P. 18 in N. 4 v. p. siccerit pro siccet.
- P. 21 in N. 2: v. 5. Acrocorynthus pro Acroeorinth.
- P. 27 in N. ver. antepenult. sæcula pro secula.
- P. 28 in N. 1. v. 4. feuerit pro fuerit
- P. 30 in N. 2 v. 3. tranfert pro transfert.
- P. 50 in N. 2. v. 3 cadetur pro cadatur.
- P. 51 in N. 1. v. 1. teqq. pro seqq.
- P. 52. in N. 1. v. 5 judicanda pro jucunda.
- P. 55. in N. 1. v. 14. cobititam pro cohibitam.
- P. 56. in N. v. 3 abimo: sacrificiis pro sacrificiis.
- P. 57. in N. 3. v. 2. mere pro mero.
- P. 65. in N. 3 v. 4. alias pro alios.
- P. 69 in N. v. 12 canare pro canere.
- P. 70 in N. 3. vers antepen. effin. pro affin.
- P. 72 in N. v. 12 κελειζουου pro κελειστου
- P. 72 in ver. ultim Helenotexiade pro Helenolexiade.

- P. 77. in N. v. 6 vituperada pro vituperanda
- P. 83 in N. 2. v. 2 iniientem pro timentem.
- P. 83 in N. 2. v. 3 thlamidum pro chlamidum.
- P. ibid. ver. ult. colligabantur pro colligebant.
- P. 85. in N. 1. Claudiani vers. pro Claudiani versurt.
- P. 88. in N. 2. v. 7 dicitus pro dictus.
- P. 89 in N. 4. v. 5 Diaplasiasmus pro Diplasiasmus.
- P. 98 in N. 2. v. ἀπειρη pro ἀπειρη
- P. 102 in N. 1. v. 14 lxatis pro laxatis.
- P. ibid ver. 5. pour servir pro pour servir.
- P. 113 in N. 1 v. 4. ne calcese, ne calca eum pro ne
calces, ne calca eum.
- P. 113 ibid. v. 8 Seacus pro Aeacus
- P. 118 in N. 2. v. 13 zel pro vel.
- P. 119 in N. 1. v. 7. το pro το
- P. 120 Argum 6. 8 exertitum pro exercitum.
- P. 124 in N. vers. ult. Delphni pro Delphini.
- P. 130 in Not. 1 v. 1 devivatus pro derivatus
- P. 142 in N. 4. v. quæu pro quæ
- P. 143 in N. 1. v. 1 dominatibus pro dominantibus
- P. 147 in T. v. 1 nominata pro dominata.

Za pozwoleniem Cenzury.

Swimius maximus Harbierii critica

Nr 497822 F

KSIEGARNIA
ANTYKWARIAT

497822 F

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

WYŻSZA SZKOŁA PEDAGOGICZNA W KIELCACH
BIBLIOTEKA

79564

Biblioteka WSP Kielce

0175440